

รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Report)

เรื่อง การบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์
เพื่อพัฒนางานยุติธรรมของไทย

จัดทำโดย กลุ่มวัว

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับกลาง รุ่นที่ ๑
สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
ประจำปี ๒๕๕๓

รายงานการศึกษากลุ่ม
(Group Report)

เรื่อง การบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนางานยุติธรรมของไทย

จัดทำโดย กลุ่มวัว

๑. นายเสนอ	นัคราภิบาล
๒. นางชุมแสง	สาริมาณ
๓. นางเชียรรัตน์	นะวะมะวัฒน์
๔. นายอภิมุข	จันทวานิช
๕. นางณัฐภัตสร	สุนทรฐณะวัฒน์
๖. นายมนตรี	บุญนาค
๗. พ.ต.ท.ปิยวิชัย	ไกรภาณุช
๘. นายอักรพงษ์	เวทยานนท์
๙. นายกาญจน์	ตัญชลีลา

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับกลาง รุ่นที่ ๑
สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
ประจำปี ๒๕๕๓

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง การบูรณาการงานนิเวศวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนางานยุติธรรมของไทยสำเร็จ
 ล่วงด้วยดี คณะผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.เกษมสานต์ โชติชาครพันธุ์
 และคณะที่กรุณาให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไข

คณะผู้ศึกษา ขอขอบคุณผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมเจ้าหน้าที่
 บริหาร โครงการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารงานยุติธรรมระดับกลางที่อำนวยความสะดวก
 ในการฝึกอบรมและอำนวยความสะดวกในการศึกษาวิจัย

คณะผู้ศึกษา ขอขอบคุณ แพทย์หญิง คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ ที่กรุณาเป็นวิทยากร
 บรรยายเรื่องงานนิเวศวิทยาศาสตร์และตอบข้อซักถามที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่อง การบูรณาการงาน
 นิเวศวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนางานยุติธรรมของไทย เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยได้สำเร็จ และขอขอบคุณ
 เจ้าหน้าที่สถาบันนิเวศวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องซึ่งส่วนใหญ่โอนย้ายมาจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
 เป็นผู้ให้รายละเอียดในทางปฏิบัติแก่คณะผู้ศึกษาได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณความดีและประโยชน์อันจะเกิดจากการศึกษานี้ แต่บิดา มารดา
 ผู้บังเกิดเกล้า ครอบครัวของคณะผู้ศึกษา และผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัยกลุ่มที่ ๕

ธันวาคม ๒๕๕๓

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาเรื่อง “การบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ค้นหาสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาทับซ้อนของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศึกษาแนวทางการบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด ปัญหาและสาเหตุที่ต้องบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย มีดังนี้

1. ปัญหาเรื่องการไม่มีเจ้าภาพรับผิดชอบโดยตรง สาเหตุเนื่องจากผู้ที่ทำงานด้านนี้อยู่ในหน่วยงานหลายสังกัดแต่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทำสำนวนคดี คือ พนักงานสอบสวนหรือตำรวจกลับไม่สามารถดูแลให้มีการตรวจพิสูจน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากบุคลากรที่ทำงานด้านนี้ไม่ได้มีเฉพาะสังกัดตำรวจเท่านั้น
2. ปัญหาเรื่องการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการตรวจต่างๆ ความหลากหลายของ วิธีการตรวจสาเหตุเพราะหากมีการตรวจที่ต่ำกว่ามาตรฐาน การพิจารณาตัดสินคดีมักจะยกประโยชน์ให้จำเลย ผู้กระทำผิดจึงหลุดพ้นกระบวนการยุติธรรม
3. ปัญหาระบบงานทางด้านการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันค่อนข้างเป็นระบบผูกขาด มีสาเหตุจากการตรวจพิสูจน์หลักฐาน มีเพียงหน่วยงานของตำรวจที่ดำเนินการเป็นหน่วยงานหลักทำให้เกิดปัญหาเรื่องความโปร่งใสและการตรวจสอบได้
4. ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ประเทศไทยมีผู้เชี่ยวชาญทางนิติวิทยาศาสตร์ แพทย์นิติเวช หรือนักวิทยาศาสตร์ด้านนี้น้อยมาก สาเหตุที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญด้านนี้น้อยเพราะระบบงานไม่เอื้อให้ทำงานได้เป็นอิสระ ขาดแรงจูงใจในการทำงานทุกด้าน

ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการพิสูจน์หลักฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์นั้นควรเป็นหน่วยงานอิสระไม่มีชั้นยศ หน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต้องได้รับมาตรฐานการพิสูจน์หลักฐานทุกด้าน และเป็นมาตรฐานเดียวกันมีพระราชบัญญัติพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ.....เป็นแนวทางในการปฏิบัติ มีหน่วยงานกลางเพื่อพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านนิติวิทยาศาสตร์จัดให้มีงานเพิ่มพิเศษรายเดือนสำหรับแพทย์นิติเวชเพื่อชดเชยกับการที่แพทย์ไม่สามารถ

นำวิชาชีพนี้ไปประกอบอาชีพเสริมได้เหมือนแพทย์สาขาอื่น และเพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จัดให้มีการอบรม การสัมมนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในวิชานิติเวชศาสตร์และวิชาอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับข้อบังคับการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์แก่นุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ให้มีความรู้เท่าทันความก้าวหน้าทางวิชาการ ขยายวิสัยทัศน์ และสร้างวิจรรณญาณในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือของสังคม

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภูมิ	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
1.3 ขอบเขตการศึกษา	6
1.4 วิธีการศึกษา	7
1.5 ฐานคติในการศึกษา	7
1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	7
บทที่ 2 แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	8
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	47
2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	47
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา	55
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย	57
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา	66
5.2 ข้อเสนอแนะ	67
5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	67
5.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ	68
บรรณานุกรม	70
ประวัติคณะผู้ศึกษาวิจัย	72

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่	
1 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ	21
2 กองพิสูจน์หลักฐานกลาง	21
3 สรุปประเด็นความขัดแย้งระหว่างสองหน่วยงาน	50
4 กรอบแนวความคิด	54

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งานนิติวิทยาศาสตร์มีความสำคัญสำหรับกระบวนการยุติธรรม ผู้ที่อยู่ในสายงานวิชาชีพนิติวิทยาศาสตร์จึงต้องแสดงความรับผิดชอบ เพื่อให้แน่ใจว่าผลการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือและมีคุณภาพ เพื่อศาลจะได้นำไปประกอบการพิจารณาตัดสินคดีได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม

สำหรับการตรวจทางวิทยาศาสตร์แล้ว มีองค์ประกอบสำคัญ ๆ คือ วิธีการตรวจต้องมีมาตรฐาน มีสถานที่และสภาวะแวดล้อมเหมาะสม มีเครื่องมือและเทคโนโลยีทันสมัย อีกทั้งผู้ปฏิบัติงานคือนักนิติวิทยาศาสตร์ต้องได้รับการศึกษาและผ่านการฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงคือ ยังมีนักนิติวิทยาศาสตร์รุ่นเก่า ๆ ที่ใช้อายุการทำงานเป็นเกณฑ์รับรองตัวเองว่ามีความสามารถ เช่น อ้างว่าได้ปฏิบัติหน้าที่นี้มากกว่า 30 ปีแล้ว จึงมีความสามารถมากกว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาใหม่ที่มีประสบการณ์ทำงานเพียง 5 ปี ซึ่งอาจจะจริงหรือไม่ก็ได้ ตัวอย่างเช่น ศัลยแพทย์ที่ผ่าตัดมากกว่า 30 ปี โดยไม่เคยศึกษาเพิ่มเติมหรือพัฒนาฝีมือเลยนั้น อาจจะผ่าตัดผู้ศัลยแพทย์ผู้ที่สำเร็จการศึกษาใหม่ที่มีประสบการณ์ผ่าตัดเพียง 5 ปี แต่ผ่านการฝึกอบรมเข้มอย่างมากไม่ได้ ปัจจุบันนักนิติวิทยาศาสตร์ปฏิบัติงานท่ามกลางความคาดหวังที่สูงของประชาชน ดังนั้น วงการนิติวิทยาศาสตร์จึงต้องสร้างความมั่นใจแก่ผู้รับบริการว่าตนยังมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ พฤติกรรมและเจตคติของความเป็นมืออาชีพ (Professional) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการ

งานด้านนิติวิทยาศาสตร์นั้นมีความสำคัญยิ่งในกระบวนการยุติธรรมที่ต้องมีการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ที่ผ่านมาในอดีตนั้น งานด้านนิติวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง ในกรุงเทพมหานคร ประชาชนยังได้รับบริการไม่ทั่วถึงทุกคดี และไม่สามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประกอบกับงานบริการด้านนิติวิทยาศาสตร์กระจายอยู่หลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานกฤษฎีกา กระทรวงกลาโหม โดยเฉพาะในอดีตที่ผ่านมา ยังไม่มีหน่วยงานใดทำหน้าที่ประสานงานโดยตรงและกำหนดมาตรฐานกลางที่จะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ เข้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม ทั้งนี้ ในอดีตที่ผ่านมาทางด้านนิติเวชศาสตร์และการตรวจพิสูจน์หลักฐานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานนิติวิทยาศาสตร์นั้น เป็นหน้าที่ของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ และกองพิสูจน์หลักฐาน กรมตำรวจ โดยการทำงานด้านนิติเวชฯ และการพิสูจน์หลักฐานสังกัดอยู่ในกรมตำรวจซึ่งต่อมาได้ปรับโครงสร้างเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้นย่อมจะไม่ได้รับการพัฒนา

เท่าที่ควร ประกอบกับบุคลากรทางด้านนี้จำเป็นต้องมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงที่อาจจะเกิดได้ทั้งผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานที่เหนือกว่า ขณะเดียวกัน ต้องมีความโปร่งใสให้มีการตรวจสอบได้ นอกจากนี้ จากกรณีคดีวิสามัญ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบก็จะเป็นตำรวจเหมือนกันกับผู้ต้องหาซึ่งบางครั้งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่เดียวกัน การตรวจเก็บวัตถุพยาน เช่น การตรวจเขม่าปืน ก็ดำเนินการโดยตำรวจ ขณะเดียวกัน วัตถุพยานทั้งหลายก็ถูกส่งตรวจยังหน่วยงานทางวิทยาการของตำรวจอีก สุดท้ายตำรวจด้วยกันก็เป็นผู้ทำการสรุปสำนวนสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง จะเห็นได้ว่ายากที่จะรับประกันในความเป็นกลางได้ จึงจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างให้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านงานนิติวิทยาศาสตร์ดังกล่าวมีความเป็นอิสระและปราศจากการแทรกแซง

จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ.2547 รัฐบาลในขณะนั้นได้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างระบบราชการ จึงมีแนวความคิดในการย้ายหน่วยงานดังกล่าวมาอยู่ในกระทรวงยุติธรรม โดยในครั้งแรกให้เป็นหน่วยงานอิสระที่ขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยตรง แต่ภายหลังกลับเปลี่ยนเป็นอยู่ภายใต้การบังคับของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม โดยการจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ขึ้นมานั้นก็เพื่อมุ่งพัฒนามาตรฐานการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งเป็นกระบวนการเริ่มต้นที่สำคัญยิ่งในนิติวิทยาศาสตร์ โดยมาตรฐานพื้นฐานอันสำคัญของการตรวจพิสูจน์สถานที่เกิดเหตุมี 4 กิจกรรม คือ การเสาะหาและรักษาความต่อเนื่องของวัตถุพยาน (Chain of Custody) การบันทึกรายละเอียดของสถานที่เกิดเหตุ การกำหนดวิธีการและตรวจสอบวัตถุพยานเบื้องต้น การเก็บวัตถุพยานเพื่อนำส่งตรวจต่อไป สิ่งเหล่านี้จะต้องมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินความสามารถของผู้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการศึกษาดูงานในต่างประเทศ ข้อมูลการจัดทำเกณฑ์ความสามารถขึ้นพื้นฐานการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม เมื่อนักนิติวิทยาศาสตร์สาขาตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุผ่านการประเมินสมรรถนะ ในอนาคตก็จะมีมากขึ้นทะเบียนผู้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในระดับชาติต่อไป

การจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ขึ้นในสังกัดกระทรวงยุติธรรมนั้น เป็นไปโดยหลักการพื้นฐานคือที่ผ่านมาในประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานใดทำหน้าที่ประสานงานโดยตรง และกำหนดมาตรฐานกลางที่จะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานความเป็นมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ในส่วนของสถาบันนิติเวชวิทยาฯ และกองพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้นก็ยังคงมีบทบาทหน้าที่ต่อไปเพียงแต่ควรลดบทบาทลงไม่ใช่เป็นสถาบันหลักในการปฏิบัติหน้าที่ด้านนิติวิทยาศาสตร์อีกต่อไป และจำเป็นต้องมีมาตรฐานการทำงานตามที่สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรมเป็นผู้กำหนด ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นกลางของกระบวนการยุติธรรมในภาพรวมนั่นเอง แต่ทว่าภายหลังจากการจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ขึ้นในกระทรวงยุติธรรมแล้ว ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ได้เริ่มมีการปรับโครงสร้างการทำงานใหม่ทั้งหมดโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์

เห็นได้ว่า แทนที่จะมีหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียวเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการรับประกัน ความเป็นกลาง หรือความเป็นมาตรฐาน โปร่งใส ตรวจสอบได้ กลับมีการทับซ้อนกัน

ของภารกิจงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยเกิดขึ้น นอกจากนี้ การจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ขึ้นในกระทรวงยุติธรรมนั้นเป็นการจัดตั้งโดยใช้กฎกระทรวงของกระทรวงยุติธรรมเพียงเท่านั้นยังไม่ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานทางนิติวิทยาศาสตร์ คือ การตรวจสถานที่เกิดเหตุและการชันสูตรพลิกศพ แต่อย่างใด ซึ่งความไม่ชัดเจนในเรื่องของขอบเขตอำนาจหน้าที่ระหว่างสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้นได้ส่งผลเสียอย่างชัดเจนในกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยเฉพาะคดีสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีคำสั่งไม่ให้นำผลการตรวจพิสูจน์วัตถุพยาน หรือพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจสถานที่เกิดเหตุซึ่งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นผู้ตรวจสอบเข้าสู่สำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อวิเคราะห์หาเหตุผลหรือต้นเหตุของความขัดแย้งระหว่างสองหน่วยงานแล้วจะพบว่าเป็นปัญหาที่ค้างสะสมมานานและซับซ้อนเป็นอย่างยิ่ง

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีหลักการและมีความน่าเชื่อถือมากกว่าพยานบุคคลซึ่งอาจกลับคำให้การและพิสูจน์ได้ยาก แต่แนวทางการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ผ่านมาในอดีตจะอ้างอิงอยู่บนพื้นฐานของพยานบุคคลเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จาก กระบวนการสอบสวนดำเนินคดีจะเริ่มขึ้นจากคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ ซึ่งเป็นคำให้การของผู้เสียหายเองหรือบุคคลผู้อื่นที่ทราบว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น

จากนั้นพนักงานสอบสวนก็จะเริ่มต้นสอบปากคำพยาน โดยเฉพาะหากมีประจักษ์พยานก็จะถูกนำมาเข้าสู่สำนวนทันทีก่อนพยานหลักฐานอื่น ๆ เนื่องจากพนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และขาดเครื่องมือในการตรวจสอบพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อื่นในที่เกิดเหตุ ทำให้ต้องรอตำรวจอีกหน่วยงานหนึ่ง คือเจ้าหน้าที่วิทยาการตำรวจ (ปัจจุบันคือสำนักพิสูจน์หลักฐานตำรวจ) มาเก็บตัวอย่างของวัตถุพยานแล้วนำส่งห้องปฏิบัติการตรวจพิสูจน์ต่อไป ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วเจ้าหน้าที่วิทยาการตำรวจที่ไปยังที่เกิดเหตุมักจะมีชั้นยศต่ำกว่าพนักงานสอบสวน หรือหากเป็นคดีใหญ่ ๆ แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ก็จะยังมีชั้นยศสูงกว่าเจ้าหน้าที่วิทยาการตำรวจมากและด้วยระบบชั้นยศของตำรวจไทย ความเคารพ ความยำเกรง และเกรงใจเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ก็จะเกิดขึ้น บ่อยครั้งที่เจ้าหน้าที่วิทยาการตำรวจไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรับวัตถุพยานจากมือของพนักงานสอบสวน หรือจากเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิที่เข้าไปถึงที่เกิดเหตุก่อน

ดังนั้น วัตถุพยานจึงขาดความต่อเนื่อง (Chain of Custody) นับตั้งแต่ต้นทางเสียแล้ว เพราะนักนิติวิทยาศาสตร์ (ตำรวจวิทยาการ) ไม่ได้เป็นผู้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเบื้องต้นด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นคดีที่ไม่สำคัญแล้ว บางครั้งพนักงานสอบสวนนั่นเองจะเป็นผู้นำวัตถุพยานกลับมายังสถานที่ทำการแล้วจึงนำส่งตรวจพิสูจน์ภายหลัง โดยไม่มีความรู้ หรือไม่มีวัสดุอุปกรณ์ในการเก็บรักษาวัตถุพยานให้อยู่ในสภาพเดิมได้ ทำให้ผลการตรวจพิสูจน์ไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง

ได้เพราะเกิดการปนเปื้อน (Contaminated) เสียแล้ว และหากเป็นกรณีเกิดการตายและจำเป็นต้องมีการชันสูตรพลิกศพเกิดขึ้นยังเป็นปัญหามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการชันสูตรพลิกศพของไทยที่เป็นระบบตำรวจทำให้เกิดปัญหากับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตายที่อาจรู้สึกกลางแครงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ เนื่องจากระบบนี้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนและแพทย์เป็นผู้นำในการชันสูตรพลิกศพ แต่ก็ไม่ได้กำหนดให้ต้องไปพร้อมกัน ทำให้ไม่มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันหรือสามารถที่จะตรวจสอบได้ เพราะส่วนมากเมื่อพนักงานสอบสวนไปดูศพแล้วจึงให้มูลนิธิ나ศพส่งไปยังแพทย์ตรวจเพื่อลงชื่อร่วมการชันสูตรพลิกศพภายหลัง นอกจากนี้ การตายผิดธรรมชาติที่กฎหมายกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ก็อาจไม่ต้องดำเนินการกับเหตุทางคดีอาญาทั้งหมด ซึ่งพนักงานสอบสวนอาจให้ความสนใจน้อย บางกรณี เช่น ศพไม่ทราบชื่อ หรือศพนิรนาม ก็อาจเป็นภาระที่เกินความจำเป็นต้องรับผิดชอบดำเนินการด้วย

กฎหมายมีเจตนารมณ์แต่แรกที่ต้องการให้มีแพทย์ทำการชันสูตรพลิกศพในสถานที่เกิดเหตุร่วมด้วย ก็เพราะทั้งนี้สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะบังเกิดขึ้นกับผู้ตายและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตายนั่น แต่แพทย์ก็ไม่สามารถไปชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนได้ทุกกรณีไป เพราะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น จะต้องใช้แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งเป็นสาขาที่มีอยู่น้อยมากในประเทศไทย เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับแพทย์ทางสาขาอื่นแล้ว แพทย์นิติเวชฯ จะเป็นกลุ่มคนที่ถูกเรียกว่า “หมอผ่าศพ” หรือ “หมอกันตาย” จึงไม่มีโอกาสได้รับคำตอบแทน หรือคำรักษาพยาบาลอื่นอันจะเป็นเหตุจูงใจให้ปฏิบัติงานได้เท่าเทียมเมื่อเทียบกับแพทย์กลุ่มที่ถูกเรียกว่า “หมอกันเป็น” แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 จะกำหนดไว้ว่า

“...ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ฯลฯ...”

จะเห็นได้ว่า ไม่ได้กำหนดให้ชัดเจนลงไปว่าต้องเป็นแพทย์นิติเวชฯ หรือไม่แต่อย่างใด ซึ่งก็จะต้องใช้แพทย์ทางสาขาอื่น ๆ ที่มีภารกิจประจำอยู่แล้ว ปัญหาจากการที่แพทย์ติดภารกิจประจำนี้ถือว่าเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ ถึงแม้ว่าจะคล้ายกับเจ้าพนักงานฝ่ายอื่น ๆ ที่จะต้องร่วมในการชันสูตรพลิกศพก็ตาม แต่ความจริงแล้วแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้ เนื่องมาจากงานของแพทย์จะมีอยู่ตลอดเวลา ทั้งในและนอกเวลาราชการหรือแม้กระทั่งวันหยุดราชการ การดูแลรักษาผู้ป่วยที่ควรจะเป็นแพทย์คนเดิมเพื่อจะได้ทราบการเปลี่ยนแปลงการดำเนินของโรคอีกทั้งวางแผนการรักษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ การรักษาผู้ป่วยบางกลุ่ม เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน หรือโรคปอด ยังจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่องด้วย กรณีนี้แพทย์จะให้การรักษาไปช่วงหนึ่งจากนั้นจึงนัดผู้ป่วยมารับการตรวจรักษาต่อเป็นระยะ ซึ่งถ้าแพทย์ถูกตามตัวออกไปร่วมตรวจในสถานที่เกิดเหตุก็จะเกิดผลเสียกับภารกิจประจำขึ้นได้ไม่น้อย เมื่อแพทย์ได้รับรายงานให้ออกไปร่วมชันสูตรพลิกศพ

ในสถานที่เกิดเหตุแต่เนื่องจากการกิจประจำดังกล่าวแพทย์จึงออกไปไม่ได้ กรณีเช่นนี้จะเป็นเหตุอ้างที่จะไม่ต้องออกไปร่วมชันสูตรพลิกศพในสถานที่เกิดเหตุ นั้น แต่อาจขอให้พนักงานสอบสวนนำศพกลับมาให้ชันสูตรที่โรงพยาบาลแทน และรายงานผลการชันสูตรพลิกศพที่เกิดขึ้นนี้จะถือว่าเป็นรายงานผลการตรวจที่ชอบด้วยกฎหมายได้หรือไม่

ดังนั้น น่าจะเป็นการดีที่หากสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะมีหน่วยงานตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพเข้ามารับผิดชอบงานในส่วนนี้ทั้งสองด้าน ทั้งด้านการเก็บพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ ก็ต้องมีความพร้อมทั้งผู้เก็บรวบรวมวัตถุพยานและแพทย์หากมีกรณีต้องชันสูตรพลิกศพ ส่วนอีกด้านหนึ่งคือ ประสิทธิภาพทางด้านของการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการไปพร้อม ๆ กัน แต่เนื่องจากด้วยภารกิจหลักของสำนักงานตำรวจแห่งชาติคือการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ทำให้การที่จะพัฒนาหน่วยงานทางนิติวิทยาศาสตร์ให้มีความพร้อมอย่างสมบูรณ์จึงย่อมไม่สามารถทำได้ดีเท่าที่ควร ทั้งประเด็นของอัตรากำลังพล งบประมาณ หรือค่าตอบแทนเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

แต่ทว่าในทางกลับกัน หากสำนักงานตำรวจแห่งชาติสามารถพัฒนาขีดความสามารถของหน่วยงานทางนิติวิทยาศาสตร์ให้สูงขึ้นได้ ก็จะส่งผลกระทบต่อหลักประกันของความเป็นกลางในการตรวจพิสูจน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นกรณีที่มิใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปมีส่วนร่วม หรือเกี่ยวข้องในการกระทำผิดด้วยนั้น ด้วยสายการบังคับบัญชาแบบชั้นยศดังที่กล่าวมาย่อมทำให้การตรวจสอบวัตถุพยานอาจจะสูญเสียความเป็นกลางหรือความถูกต้องได้

ดังนั้น หากมีหน่วยงานอื่นที่มีความเข้มแข็งและเป็นกลางเข้ามารับผิดชอบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ย่อมจะเป็นการดี และจะทำให้เกิดการถ่วงดุลซึ่งกันและกันจึงเป็นที่มาของการจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ขึ้นในประเทศไทย แต่...แทนที่จะเป็นหน่วยงานอิสระไม่ขึ้นตรงกับผู้ใด กลับกลายเป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงยุติธรรมซึ่งก็ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนพิเศษขึ้นมาพร้อม ๆ กัน คือกรมสอบสวนคดีพิเศษ นั่นเอง นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่อำนาจการสอบสวนคดีอาญาถูกแบ่งจากตำรวจ และเกิดการต่อต้านเป็นอย่างมากจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดังนั้นหน่วยงานอื่นของกระทรวงยุติธรรมย่อมจะถูกต่อต้านจากตำรวจไปด้วยโดยปริยาย และจากการที่อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรมจึงทำให้กระบวนการทำงานและการสนับสนุนต้องอยู่ภายใต้ระบบข้าราชการพลเรือนและระบบงบประมาณแบบเดิม ๆ จึงเป็นสาเหตุให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์กระทรวงยุติธรรม ไม่สามารถขยายขีดความสามารถให้ปฏิบัติหน้าที่ทั่วประเทศได้ ซึ่งขณะนี้ มีขอบเขตรับผิดชอบเพียง 4 จังหวัดเท่านั้น คือ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และนครนายก ทั้งนี้ ไม่รวมความรับผิดชอบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายความมั่นคง

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์จึงยังคงมีบทบาทเพียงเป็นหน่วยงานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อทำงานให้กับกรมสอบสวนคดีพิเศษเท่านั้น ไม่อาจเป็นหน่วยงานระดับประเทศไปได้ ดังนั้นทางสถาบัน

นิติวิทยาศาสตร์จึงได้รับมอบหมายภารกิจเพิ่มขึ้นจากกระทรวงยุติธรรมและจากภาคสังคม คือ การรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนกรณีไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งบ่อยครั้งเป็นกรณีที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือการไม่เชื่อถือการปฏิบัติงานของทางเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเนื่องจากสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ยังไม่มีกฎหมายรองรับหรือกำหนดวิธีในการทำงานแต่อย่างใด ทำให้ส่วนมากที่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ไม่เป็นไปตามหลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้พนักงานสอบสวนไม่ยอมรับผลการตรวจพิสูจน์ดังกล่าว และไม่นำเข้าสู่สำนวนการสอบสวน

ผลการตรวจพิสูจน์จึงมักถูกนำเสนอสู่สาธารณะชนแทน ส่งผลให้ภาพพจน์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติยิ่งดูแย่ลงในสายตาของประชาชน ทั้ง ๆ ที่พนักงานสอบสวนกระทำถูกต้องแล้วตามกฎหมาย จึงส่งผลให้ความขัดแย้งระหว่างสองหน่วยงานยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น

ทางคณะผู้จัดทำรายงานจึงเห็นว่างานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์นั้นเป็นต้นสายธารของกระบวนการยุติธรรม เป็นการรับประกันความถูกต้องและเชื่อถือได้เพราะหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีหลักการและมีความน่าเชื่อถือมากกว่าพยานบุคคลซึ่งอาจกลับคำให้การและพิสูจน์ได้ยาก นอกจากนี้ยังต้องมีความพร้อมต่อการเรียนรู้ในความก้าวหน้า หรือการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และอยู่ภายใต้กรอบของความเป็นมาตรฐานสากล การทำงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มีสองหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบพร้อมกันอยู่ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ย่อมทำให้การพัฒนางานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยไม่เป็นไปในทิศทางหรือมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้ประชาชนไม่ได้มีโอกาสในการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น การบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทย จึงเป็นเรื่องที่คณะผู้จัดทำรายงานมีความสนใจร่วมกันที่จะวิเคราะห์หาความเป็นไปได้เพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ค้นหาสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาทับซ้อนของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- 2) ศึกษาแนวทางการบูรณาการการดำเนินงานทางนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์และสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตเนื้อหา ศึกษา เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องของ (documentary Study) โดยศึกษาจาก แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับงานนิติวิทยาศาสตร์ การจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ การจัดตั้งสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์และการบริหารความขัดแย้ง เพื่อศึกษาความขัดแย้งระหว่างองค์กรที่ทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ รวมถึงภารกิจหลัก แนวทาง

การดำเนินงานทางนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมทั้งศึกษาเอกสารอื่น ๆ เช่น บทความทางวิชาการ และสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

1.3.2 ขอบเขตด้านระยะเวลาเริ่มศึกษาตั้งแต่วันที่ 3 พฤศจิกายน 2553 ถึงวันที่ 24 ธันวาคม 2554 รวมระยะเวลา 1 เดือน 21 วัน

1.4 วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผลงานวิจัยและสิ่งพิมพ์ต่างๆ นอกจากนี้ยังใช้การสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ระดับผู้บริหาร และระดับปฏิบัติการ ในประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลของแนวทางการบูรณาการในที่สุด

1.5 ฐานคติในการศึกษา

การดำเนินงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสถาบันนิติวิทยาศาสตร์สามารถบูรณาการเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทย

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

ผลการศึกษาจะได้แนวทางการบูรณาการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย เพื่อเสนอให้ทั้งสองหน่วยงานคือ กระทรวงยุติธรรม และ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พิจารณาความเป็นไปได้ที่จะร่วมกันปฏิบัติงานในอนาคต

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนางานยุติธรรมของไทย คณะผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ ดังนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 นิติวิทยาศาสตร์

2.1.2 การจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์

2.1.3 การจัดตั้งสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ

2.1.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์

2.1.5 การบริหารความขัดแย้ง

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.3 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 นิติวิทยาศาสตร์

นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) หมายถึง การนำเอาวิชาความรู้ในทาง ด้านวิทยาศาสตร์ในการเก็บและพิสูจน์หลักฐาน ตรวจร่างกายและวัตถุพยานเพื่อช่วยในการค้นหา ความจริง มักเป็นการใช้วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์หรือวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เช่น ชีววิทยา ฟิสิกส์ กายภาพ เคมี คอมพิวเตอร์ และ ภูมิวิทยา เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการสืบสวน และดำเนินคดี ทางกฎหมายเพื่อช่วยกระบวนการยุติธรรมในการพิสูจน์หลักฐานและชี้นำไปสู่ผู้กระทำความผิดอาญา วิทยาศาสตร์จำแนกกว้าง ๆ ออกได้เป็น 2 ประเภท

1. วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Sciences) เป็นเรื่องของสิ่งที่มีความจริงตลอดเวลา วิชาที่จัด อยู่ในวิทยาศาสตร์ธรรมชาตินี้จะเป็นพวกวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ เช่น เคมี วิทยา ฟิสิกส์ เป็นต้น

2. วิทยาศาสตร์ประยุกต์ (Apply Sciences) เป็นสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์นำมาประยุกต์พัฒนา เพื่อใช้ประโยชน์แก่มวลมนุษย

ดังนั้นนิติวิทยาศาสตร์จึงอาจจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท ตามการจำแนกประเภท ของวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ

1. นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ได้แก่ วิชาพิษฐานหลักฐาน (Criminalities) ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในลำดับต่อไป

2. นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โดยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นนิติวิทยาศาสตร์ในประเภทนี้มีด้วยกันหลายสาขา ยกตัวอย่างเช่น

1) นิติเวชศาสตร์ (Legal Medicine) หมายถึง วิชาแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและยังรวมไปถึงวิชากฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์และประกอบวิชาชีพของแพทย์ด้วย ขอบเขตของวิชานิติเวชศาสตร์ในปัจจุบันกว้างขวางมาก อาจแบ่งได้เป็นส่วน ๆ ดังต่อไปนี้

(1) ธรรมศาสตร์คลินิก (Clinical Jurisprudence) หมายถึง การตรวจและให้ความเห็นเกี่ยวกับการตรวจรักษาผู้ป่วยที่มีคดีความในศาล เช่น การตรวจบาดแผล การตรวจร่างกาย ผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ การตรวจผู้ป่วยหรือผู้ที่มีประกันชีวิต เป็นต้น

(2) นิติพยาธิวิทยา (Forensic Pathology) หมายถึง การตรวจชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายการให้ความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

(3) นิติพิษวิทยา (Forensic Toxicology) การตรวจวิเคราะห์หาพิษหรือสารพิษจากศพหรือส่วนของศพหรือจากพยานวัตถุอื่น

(4) นิติเซโรโลยี (Forensic Serology) การตรวจหาหมู่เลือด หมู่ น้ำเหลือง หมู่ของโปรตีนในน้ำเหลือง ตลอดจนตรวจหาหมู่ของเอนไซม์ เพื่อการพิสูจน์ความเป็นพ่อลูก พิสูจน์การบาดเจ็บ เป็นต้น

(5) นิติจิตเวชศาสตร์ (Forensic Psychiatry) คือการตรวจวินิจฉัยผู้ป่วยโรคจิตที่เกี่ยวข้องกับคดีต่าง ๆ

(6) เวชศาสตร์การจราจร (Traffic Medicine) ได้แก่ การตรวจร่างกายผู้ขับขี่ยานพาหนะ การตรวจหาความเมาโดยการตรวจปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด ในคดีจราจร เป็นต้น

(7) การตรวจพยานวัตถุทางชีววิทยา (Biological Trace Evidence) ได้แก่ การตรวจเส้นผม คราบอสุจิ คราบเลือด ซึ่งจะใช้เป็นพยานหลักฐานในทางคดีต่าง ๆ

2) นิติวิศวกรรมศาสตร์ (Forensic Engineering) ตามปกติอาชีววิศวกรรมจะศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีทางคณิตศาสตร์ร่วมกับวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ การใช้ความคิดสร้างสรรค์และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มักจะเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันของผู้มีอาชีพในสาขาดังกล่าวเสมอแต่ยังมีวิศวกรอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีหน้าที่ในการนำความรู้และประสบการณ์ทางนิติวิศวกรรมศาสตร์มาเพื่อใช้เป็นประโยชน์แห่งกฎหมาย คำร้องขอส่วนใหญ่มักจะเป็นทางด้านการพิจารณาข้อพิพาททางแพ่งระหว่างคู่กรณีสองฝ่ายนาน ๆ ครั้ง จึงจะมีความจำเป็นต้องใช้ความรู้ทางด้านนี้ เพื่อประโยชน์ในทางคดีอาญาบ้าง ผู้ประกอบอาชีพวิศวกรนั้นจะต้องสร้างชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับในสาขาของตน ก่อนที่จะได้

รับรองในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิศวกรรมศาสตร์ในกระบวนการยุติธรรม ปัญหาที่นิติวิศวกรจะให้ความช่วยเหลือได้นั้นมีมากมายพอ ๆ กับจำนวนของสาขาวิชาที่มีอยู่ในหลักสูตรศึกษาในมหาวิทยาลัย อันได้แก่ การศึกษาถึงพฤติกรรมของการล้มเหลวของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จนเป็นเหตุให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย การศึกษาเกี่ยวกับต้นเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่าจะเป็นการรับผิดชอบของผู้ใด การศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของเพลิงไหม้ ลักษณะการลุกลามและสาเหตุของการระเบิด เป็นต้น ฯลฯ

3) นิติทันตวิทยา (Forensic Odontology) มีบทบาทสำคัญในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล กรณีเกิดวินาศภัย หรือภัยธรรมชาติอื่น ๆ ซึ่งมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก และมีสภาพยากที่จะระบุได้จากลักษณะภายนอก หรือใช้กระบวนการหาหลักฐานประกอบทางคดี เช่น การพิสูจน์บุคคลจากรอยกัด

4) นิติมนุษย์วิทยา (Forensic Anthropology) เมื่อมีการค้นพบกระดูกที่ต้องสงสัยว่าเป็นมนุษย์หรือไม่ ณ ที่ใด โอกาสที่จะเรียกใช้นักวิทยาศาสตร์ที่อยู่ในสาขามนุษย์วิทยานั้นมีมากทีเดียวที่จะเห็นได้เด่นชัด ได้แก่ กรณีการเกิดอุบัติเหตุซึ่งมีผู้ประสบเคราะห์กรรมเป็นจำนวนมาก และไม่อาจทราบจากสภาพร่างกายที่หลงเหลืออยู่ว่าเป็นของผู้ใดบ้างนั้นนักมนุษย์วิทยาจะมีบทบาทเป็นอย่างมาก เพราะไม่เพียงแต่ต้องเป็นผู้ยืนยันการตายเท่านั้นยังต้องระบุให้แน่ชัดว่าเป็นผู้ใด เพื่อการตัดสินเกี่ยวกับสินไหมทดแทนประกอบการฟ้องร้องทางแพ่งหรือการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สิน การจดทะเบียนสมรสใหม่ เป็นต้น

บุคคลที่ทำหน้าที่นี้มักจะเป็นนักมนุษย์วิทยาในสาขาวิชาการตรวจวิเคราะห์เกี่ยวกับกระดูกโครงร่างมนุษย์ โดยเริ่มต้นศึกษาตั้งแต่มนุษย์สมัยดึกดำบรรพ์เป็นต้นมา เทคนิคต่าง ๆ ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อให้สามารถบอกอายุ เพศ เชื้อชาติ และ โครงร่างของผู้ตายนั้นนับเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์เป็นอย่างมากในการสืบสวนสอบสวน นักมนุษย์วิทยามักจะประจำอยู่ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทำหน้าที่ด้านการสอนและวิจัยในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องในขณะเดียวกันก็รับปรึกษากับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นรายเรื่องโดยคิดค่าธรรมเนียม ส่วนหนึ่งของผู้ประกอบอาชีพสาขานี้อาจประจำทำงานอยู่กับห้องปฏิบัติการสถาบันนิติเวชวิทยาที่มีขนาดใหญ่ อีกส่วนหนึ่งอาจประจำอยู่ในหน่วยงานกระทรวงกลาโหมเพื่อทำหน้าที่ตรวจโครงร่างกระดูกของทหารสูญหายในระหว่างสงคราม

2.1.2 การจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ (Central Institute of Forensic Science Thailand : CIFS) เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีบทบาทหน้าที่ในด้านนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นการตรวจพิสูจน์หลักฐานด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์เพื่อประกอบการดำเนินคดี รวมถึงการกำกับมาตรฐานการปฏิบัติงานให้อยู่ภายใต้มาตรฐานเดียวกัน

ประวัติ

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545 มีฐานะเทียบเท่ากรมของกระทรวงยุติธรรม เริ่มให้บริการนิติเวชบริการเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2545

การจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 75 ที่บัญญัติให้รัฐดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน ขณะเดียวกันต้องสนองตอบนโยบายของรัฐบาลด้วย โดยคณะรัฐมนตรีได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ด้านการพัฒนากระบวนการยุติธรรมและการปฏิรูปกฎหมาย เรื่อง เร่งรัดการจัดโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมให้มีบทบาทและหน้าที่ครอบคลุมกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพ ทำให้มีการจัดตั้งสถาบันแห่งนี้ขึ้น

แนวคิดของการจัดตั้ง

งานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมที่ต้องมีการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หากมีระบบการตรวจเก็บหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ จะทำให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ ผู้กระทำผิดก็จะถูกลงโทษตามกฎหมาย สังคมจะมีความสงบเรียบร้อยขึ้น เนื่องจากปัจจุบันคดีอาชญากรรมต่าง ๆ ทวีความรุนแรงขึ้น การรับฟังพยานบุคคลไม่อาจทำให้นายคนผิดมาลงโทษได้เต็มที่ หลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะมีหลักการและมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากกว่าพยานบุคคล

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ในอดีตที่ผ่านมา งานบริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มคนด้อยโอกาส งานบางงานในกรุงเทพมหานคร ประชาชนยังได้รับการบริการไม่ทั่วถึงทุกคดี และไม่สามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประกอบกับงานบริการด้านนิติวิทยาศาสตร์กระจุกกระจายอยู่ในหลายหน่วยงานเช่นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานกฤษฎีกา กระทรวงกลาโหม โดยเฉพาะในอดีตที่ผ่านมา ยังไม่มีหน่วยงานใดทำหน้าที่ประสานงานโดยตรงและกำหนดมาตรฐานกลางที่จะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

ดังนั้น การจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์จึงช่วยให้งานนิติวิทยาศาสตร์ของไทยมีประสิทธิภาพเข้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม

หลักการดำเนินงานของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์

1) ระบบการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นระบบที่ต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เฉพาะทาง โดยเฉพาะเป็นองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ สถาบันหลักที่ทำงานด้านนี้จึง

ควรเป็นสถาบันที่มีความเป็นอิสระ เพื่อให้มีความเป็นกลาง มีความโปร่งใส มีการตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการ

2) การตรวจทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ควรมีหน่วยงานกลางเป็นหน่วยประสานเรื่อง การดำเนินการ รวมทั้งงบประมาณให้กับหน่วยงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนหรือผู้เสียหายสามารถ เข้าถึงการบริการ อีกทั้งจะเป็นแรงจูงใจสำหรับการปฏิบัติงาน เนื่องจากบุคลากรทางด้านนี้จะได้รับ การสนับสนุนโดยตรงจากภาครัฐผ่านทางกระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานได้ดี

3) ควรมีการกำหนดมาตรฐานกลางของการดำเนินงานการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ ทุกสาขา และมีการควบคุมดูแลให้มีการดำเนินงานตามมาตรฐาน โดยการขึ้นทะเบียนสถานประกอบการ และบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านนี้ ทั้งนี้ประชาชนจะเชื่อมั่นศรัทธาในงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และจะทำให้กระบวนการยุติธรรมเข้าสู่มาตรฐานสากลได้มากยิ่งขึ้น

4) การกำหนดนโยบาย การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานกลาง การตรวจสอบ รวมถึง ด้านจริยธรรม ของผู้ปฏิบัติงาน ควรให้มีคณะกรรมการระดับชาติ ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนจากส่วน ต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรมเป็นผู้ สนับสนุนแต่งตั้งแต่ในระยะเวลา 3 ถึง 5 ปี ควรผลักดันให้เป็น คณะกรรมการอิสระเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูง

5) กำหนดให้สถาบันใหม่นี้ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งเป็นที่พึ่งเวลา ประชาชนมีปัญหาข้อร้องเรียน ซึ่งในปัจจุบันไม่มีหน่วยงานกลางโดยขอคำแนะนำให้

6) โครงสร้างการบริการ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีความถูกต้อง รวดเร็ว และมีความโปร่งใส

7) มีการปลูกฝังจริยธรรมในการปฏิบัติงาน

ภารกิจหลัก

1. พัฒนาระบบการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ให้มีมาตรฐานสถาบันจะทำหน้าที่ขึ้น ทะเบียนบุคลากรที่ทำงานด้านนี้ในระดับต่าง ๆ จากทุกหน่วยงาน ที่ให้การบริการงานนิติวิทยาศาสตร์ และดำเนินการให้มีการจ่ายค่าตอบแทนแก่บุคลากร โดยคณะกรรมการจะทำหน้าที่กำหนดมาตรฐาน กลางในการตรวจพิสูจน์หลักฐานต่าง ๆ ซึ่ง ประชาชนสามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ดีขึ้น

2. ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ ให้การบริการทางนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อให้มีการบริการอย่างทั่วถึงสถาบันนิติวิทยาศาสตร์จะทำหน้าที่ เพื่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่ให้บริการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ในการจัดสรรอัตรากำลัง เครื่องมือ และงบประมาณใน การดำเนินการเพื่อให้งานด้านการตรวจพิสูจน์ ได้รับการพัฒนาและสนับสนุน อันเป็นประโยชน์ต่อ ประชาชนและผู้เสียหายในคดีต่าง ๆ

3. การให้บริการตามกฎกระทรวง ส่วนของนิติเวชบริการของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ได้เริ่มให้บริการตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2545 โดยเริ่มทำการชันสูตรในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ นนทบุรี ปทุมธานี อุตุยา และนครนายก ในการชันสูตรศพทางสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ได้ใช้สถานที่ห้องตรวจศพของโรงพยาบาลธรรมศาสตร์ เป็นการชั่วคราว ส่วนห้องปฏิบัติการอื่น ๆ อยู่ที่ตึกกระทรวงยุติธรรม อาคารซอฟต์แวร์ปาร์ค ชั้น 2 ถนนแจ้งวัฒนะ (ปัจจุบันย้ายมาอยู่ที่อาคารสุขประพฤติ ถนนประชาชื่น)

นอกจากนี้ ยังมีภารกิจรับเรื่องราวร้องทุกข์ ในการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ทุก ๆ สาขา ซึ่งขณะนี้ทางสถาบันเปิดให้บริการตรวจพิสูจน์เอกสารและการปลอมแปลง เช่น การตรวจพิสูจน์ลายมือเขียน ลายมือชื่อ ลายพิมพ์นิ้วมือในเอกสารต่าง ๆ ให้กับศาลทั่วประเทศ หน่วยงานในสังกัดของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนที่ร้องขอ เพื่อเป็นทางเลือกให้ประชาชน อันจะทำให้เกิดความโปร่งใสและมีการตรวจสอบได้

ภารกิจอื่น

นอกเหนือจากภารกิจดังกล่าวมาข้างต้น ทางสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ยังมีหน้าที่ร่วมสนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งขณะนี้ได้เริ่มประสานให้คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เปิดหลักสูตรนิติวิทยาศาสตร์ ในระดับปริญญาโท ร่วมกับมหาวิทยาลัยสตราทไคลด์ของอังกฤษ ซึ่งเป็นหลักสูตรชั้นนำของโลก ผลิตรายการที่มีคุณภาพมานานแล้ว ขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยอีกหลายแห่งก็กำลังเริ่มพัฒนาหลักสูตรทางด้านนี้ เช่น คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

หน่วยงานในสังกัด

แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 สำนัก ได้แก่

- 1) สำนักงานเลขานุการกรม
- 2) สำนักนิติวิทยาศาสตร์บริการ
- 3) สำนักมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์

โดยตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านทางนิติวิทยาศาสตร์ไว้ใน สำนักนิติวิทยาศาสตร์บริการ และสำนักมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

สำนักนิติวิทยาศาสตร์บริการ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) การชันสูตรพลิกศพในกรณีถูกวิสามัญฆาตกรรมและศพไม่ทราบชื่อ ศพที่ญาติร้องขอและศพที่ตายผิดธรรมชาติ

(ข) ตรวจร่างกายผู้เสียหายในกรณีถูกทำร้ายร่างกาย ถูกข่มขืนกระทำชำเรา และทำรายงานเสนอความเห็นต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและศาล

(ค) ตรวจร่างกายและวัตถุพยานของผู้ต้องสงสัยในกรณีกระทำผิดอาญาและทำรายงานเสนอความเห็นต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล รวมทั้งกรณีที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และประสานงานนำผู้ป่วยทางจิตเข้ารับการดูแลในสถานที่ที่กำหนด

(ง) ตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ครบทุกสาขาในกรณีต่าง ๆ

(จ) ตรวจเก็บหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุในคดีต่าง ๆ

(ฉ) ตรวจพิสูจน์ยาเสพติดให้โทษทุกชนิด รวมทั้งการตรวจยาพิษ

(ช) ตรวจข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์และสารสนเทศ

(ซ) รวบรวมศพ ชิ้นส่วนของศพที่ไม่ทราบชื่อมาทำการพิสูจน์บุคคลและสาเหตุการตาย

(ณ) รับแจ้งเรื่องราวร้องทุกข์กรณีการสูญหายของบุคคล

(ญ) ประสานงานกับหน่วยงานอื่นเรื่องบุคคลสูญหาย

(ฎ) ปฏิบัติงานร่วมมือกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยการและงานเลขานุการของคณะกรรมการมาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และคณะกรรมการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์ รวมทั้งศึกษารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการทั้งสองคณะ

(ข) แต่งตั้งและเพิกถอนการแต่งตั้ง รวมทั้งกำกับ ดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ช่วยผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ มาตรฐาน และจรรยาบรรณ

(ค) รับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับการประพฤติผิดหลักเกณฑ์ มาตรฐาน หรือจรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

(ง) ดำเนินการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนงานของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการแต่งตั้ง รวมทั้งเพื่อเป็นเงินสนับสนุนสถานพยาบาลหรือสถานที่ที่คณะกรรมการมาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์กำหนดให้เป็นสถานปฏิบัติการ

(จ) ควบคุม กำกับ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และตรวจพิสูจน์หลักฐาน รวมทั้งขึ้นทะเบียนการบริการทางนิติวิทยาศาสตร์ของหน่วยงานต่าง ๆ และบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านนี้

(ฉ) ช่วยเหลือและให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ

(ช) เผยแพร่ความรู้ ฝึกอบรม พัฒนาบุคลากร และระบบงานทางนิติวิทยาศาสตร์ด้านต่าง ๆ

(ซ) ศึกษา วิจัย สนับสนุน หรือทำการศึกษ วิจัยเกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์ร่วมกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น

(ณ) ประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในกระบวนการยุติธรรม

(ญ) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และคณะกรรมการบริหารกิจการด้านนิติวิทยาศาสตร์กำหนดและมอบหมาย

(ฎ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2.1.3 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ

นิติเวชศาสตร์ในประเทศไทยและสถาบันนิติเวชวิทยา

วิชานิติเวชศาสตร์ มีสอนครั้งแรกในหลักสูตรแพทยประกาศนียบัตรของโรงเรียนแพทย์แห่งแรกของประเทศไทย โดยพบหลักฐานว่ามีการสอนในชั้นปีที่ 4 ในปี พ.ศ.2456 เข้าใจว่าพระยาดำรงแพทยาคุณ (จีน พุทธิแพทย์ พ.ศ.2424 – 2496) เป็นอาจารย์ผู้สอนท่านแรก และท่านผู้นี้เป็นผู้บัญญัติศัพท์ "นิติเวชวิทยา" ด้วย ส่วนวิชา "พิษวิทยา" (toxicology) นั้นปรากฏว่ามีการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2446 ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาแพทยศาสตร์เพื่อให้เข้ามาตรฐานขั้นปริญญาในปี พ.ศ. 2464 ด้วยความช่วยเหลือของมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ (Rockefeller Foundation) วิชาทั้งสองดังกล่าวไม่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรปริญญาเวชบัณฑิต คงมีหลักฐานปรากฏเพียงว่าพระยาดำรงฯ สอนวิชานี้อยู่จนถึงปี พ.ศ.2470

บุคคลที่เป็นผู้บุกเบิกให้วิชานิติเวชศาสตร์ ได้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในประเทศไทย และสมควรที่จะได้รับเกียรติให้เป็นบิดาแห่งวิชานิติศาสตร์ของประเทศไทย ได้แก่ ศาสตราจารย์นายแพทย์สงกรานต์ นิยมเสน (พ.ศ.2455 – 2513) อดีตหัวหน้าภาควิชานิติเวชวิทยา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นภาควิชานิติเวชศาสตร์) แห่งคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยมหิดล) ท่านผู้นี้สำเร็จการศึกษาแพทยศาสตรบัณฑิต

จากคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีพ.ศ. 2477 (แพทย์ปริญญารุ่น 7) และเป็นแพทย์ประจำบ้านในแผนกสูติศาสตร์และนรีเวชวิทยาอยู่หนึ่งปี ก็ออกไปสมัครเข้ารับราชการในกรมตำรวจ (แผนกแพทย์กองกลาง) อยู่หนึ่งปี และได้ลาออกจากกรมตำรวจเนื่องจากได้รับทุนของมูลนิธิอะเล็กซานเดอร์ ฟอน ฮุมโบลด์ท์ (Alexander von Humboldt) ไปศึกษาต่อที่ประเทศเยอรมนี ในปีพ.ศ. 2481 และได้รับปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิต (Dr. med.) จากมหาวิทยาลัยฮัมเบอร์กในปีพ.ศ. 2483 ต่อจากนั้นก็ได้ฝึกอบรมและดูงานทางนิติเวชศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยเบอร์ลินอีกระยะหนึ่งก่อนกลับประเทศไทย

เมื่อกลับมาเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ในแผนกพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล ในปีพ.ศ. 2484 ได้รับมอบหมายให้สอนในวิชาปรสิตวิทยา ขณะเดียวกันอาจารย์สงกรานต์ได้พยายามชักจูงให้คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล เห็นความสำคัญของวิชานิติเวชศาสตร์ เพื่อให้มีการสอนวิชานี้อยู่ในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต จนกระทั่งปีพ.ศ. 2487 อาจารย์สงกรานต์ ก็ได้รับอนุญาตให้ทำการสอน "นิติเวชวิทยา" แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 3 (แต่ไม่มีการสอบเพราะเป็นการเรียนนอกหลักสูตร) นับได้ว่ารุ่นนี้เป็นแพทย์ปริญญารุ่นแรกที่ได้เรียน "นิติเวชวิทยา" และนับได้ว่าเป็นก้าวแรกที่อาจารย์สงกรานต์ ได้ประสบความสำเร็จในการวางรากฐานของวิชานี้ ในคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล

ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2489 ได้เกิดเหตุการณ์ที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของชาติไทย และประวัติของนิติเวชศาสตร์ในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง นั่นคือ กรณีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล และเมื่อมีการตั้งกรรมการแพทย์ชั้นสูตรพระบรมศพ อาจารย์สงกรานต์ก็เป็นผู้หนึ่งที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการ ในฐานะพยาธิแพทย์และผู้อำนวยการวิชานิติเวชศาสตร์ร่วมกับนายแพทย์ผู้ใหญ่อื่น ๆ อีกหลายท่าน และท่านได้ร่วมกับนายแพทย์สุด แสงวิเชียร หัวหน้าแผนกกายวิภาคศาสตร์ ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการเช่นเดียวกัน ทำการผ่าพิสูจน์พระบรมศพ และเพื่อให้มีการพิสูจน์ที่กระจ่างชัด อาจารย์สงกรานต์จึงได้เสนอแผนการทดลองยิงศพต่อคณะกรรมการชั้นสูตรพระบรมศพ และคณะกรรมการอนุมัติให้ทำการทดลองตามข้อเสนอแนะนั้น นับได้ว่าอาจารย์สงกรานต์ฯ เป็นผู้นำเอาการทดลองทางวิทยาศาสตร์การแพทย์มาสนับสนุนในการปฏิบัติงานทางนิติเวชศาสตร์เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ปัจจุบันนี้วัตถุพยานซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ตรวจพระบรมศพ ตลอดจนลักษณะของผิวหนังที่เป็นบาดแผลจากการทดลองยิงรวมทั้งกะโหลกศีรษะ ยังคงถูกเก็บรักษาไว้ใน พิพิธภัณฑ์นิติเวชศาสตร์ สงกรานต์ นิยมเสน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล จากผลงานของอาจารย์สงกรานต์ ในกรณีดังกล่าว คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล คงจะเห็นความสำคัญในวิชานิติศาสตร์ที่อาจารย์สอนนักศึกษาในชั้นปีที่ 4 ขึ้นบ้าง จึงให้มีการสอบไล่วิชานี้ในปีการศึกษา 2489 แต่ก็มีได้มีการนำคะแนนสอบได้ไปรวมในการสอบ เพื่อปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตแต่อย่างใด ในระยะต่อมามีการสอนวิชานี้ให้กับนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 4 ในภาคเรียนสุดท้าย เพิ่มขึ้นเป็นสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง และมีการสอบไล่โดยนำคะแนนไปรวมกับวิชารังสีวิทยา ต่อมาเมื่อมี

การตั้งภาควิชานิติศาสตร์ขึ้นแล้ว ในการสอบไล่ถือว่าวิชานี้เป็นวิชาย่อยวิชาหนึ่ง เช่นเดียวกับ จักษุวิทยา และรังสีวิทยา โดยที่ถ้านักศึกษาสอบตกในวิชาย่อยเหล่านี้สองวิชามีผลเท่ากับตกวิชาใหญ่หนึ่งวิชา และนักศึกษาอาจถูกให้ปฏิบัติงานเพิ่มเติมในสาขาวิชาย่อยที่ตกนี้ด้วยก็ได้

สำหรับกรณีสวรรคตนี้ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลในภายหลัง ได้มีการสอบสวนและดำเนินการฟ้องร้องมหาดเล็กห้องพระบรรทมเป็นจำเลยต่อศาลแล้ว รัฐบาลยังได้สั่งให้อาจารย์สงกรานต์ไปติดต่อกับศาสตราจารย์เคียท ซิมป์สัน (Keith Simpson) ซึ่งเป็นศาสตราจารย์ทางนิติเวชศาสตร์ที่มีชื่อเสียงแห่งคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลกาย มหาวิทยาลัยลอนดอนในปี พ.ศ. 2491 เพื่อขอเชิญศาสตราจารย์ผู้นี้มาแสดงความเห็นในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญการพิษในศาล แต่เนื่องจากมีเหตุขัดข้องบางประการ ศาสตราจารย์เคียท ซิมป์สันจึงมิได้มาเป็นพยานในศาลไทย ในด้านการสอน หลังจากกรณีสวรรคตเป็นต้นมาอาจารย์สงกรานต์ ได้รับเชิญไปสอนในสถาบันการศึกษานอกจากคณะแพทยศาสตร์มากมายหลายแห่ง โดยเริ่มไปสอนนักเรียนนายร้อยตำรวจในปี พ.ศ. 2493 และเมื่อมีการตั้งโรงเรียนสืบสวนสอบสวนกรมตำรวจขึ้น ในปี พ.ศ. 2495 อาจารย์สงกรานต์ก็ได้รับเชิญไปสอนเช่นกัน

ในปี พ.ศ.2498 อาจารย์สงกรานต์ ได้รับเชิญไปสอนให้นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้การอบรมพนักงานอัยการและผู้ช่วยผู้พิพากษา พ.ศ. 2499 สอนให้แก่ศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2500 สอนนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักศึกษาปริญญาโทคณะสาธารณสุขศาสตร์ และต่อ ๆ มาก็มีสถาบันต่าง ๆ เชิญอาจารย์สงกรานต์ไปให้การสอนและอบรมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดมา แม้จนวาระสุดท้ายแห่งชีวิตของอาจารย์ อาจารย์ก็ยังได้รับเชิญไปให้การอบรมและสอนแก่นักศึกษา หรือผู้ประกอบการวิชาชีพของสถาบันต่าง ๆ หลายแห่ง และเนื่องจากงานสอนทางนิติเวชศาสตร์เพิ่มมากขึ้น อาจารย์สงกรานต์ได้เลิกสอนปาราลิติวิทยาในปี พ.ศ. 2494

ในด้านการปฏิบัติงาน ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ไปกับการสอน เพื่อจะได้มีวัตถุดิบมาประกอบการเรียนการสอน มีการฝึกฝนหาความชำนาญ ตลอดจนทำการค้นคว้าวิจัยควบคุมไปด้วยนั้น อาจารย์สงกรานต์ ได้เป็นผู้ริเริ่มในเรื่องนี้ โดยได้ทำบันทึกลงวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2495 ถึงหัวหน้าแผนกพยาธิวิทยาเสนอให้โรงพยาบาลศิริราชรับศพที่มีคดีซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจส่งมา โดยขณะนั้นโรงพยาบาลศิริราชไม่รับผู้ป่วยที่มีคดีไว้รักษาพยาบาล นอกจากรับเพียงบางรายเป็นครั้งคราวเท่านั้น ผู้ป่วยที่ตายในโรงพยาบาลศิริราช ส่วนใหญ่จึงมิใช่ศพคดีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมาย (โรงพยาบาลที่รับผู้ป่วยคดีและศพเป็นประจำ ได้แก่ โรงพยาบาลกลาง) คณะกรรมการคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลได้อนุมัติในหลักการดังกล่าว นายแพทย์ชัชวาลย์ โอสถานนท์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศิริราชในขณะนั้นจึงทำหนังสือลงวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2495 ถึงอธิบดีกรมตำรวจแจ้งว่าทางโรงพยาบาลศิริราชยินดีจะช่วยเหลือกิจการด้านชันสูตรพลิกศพ ฯลฯ เกี่ยวกับคดีต่าง ๆ ของทางการ และทางกรมตำรวจจึงได้ออกหนังสือแจ้งไปยังพนักงานสอบสวนให้ทราบทั่วกัน ลงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2495 โดย พล.ต.ต.โชติ โชติชนาภิบาล รองอธิบดีเป็นผู้ลงนามแทน

อธิบดี ในระยะแรกที่มีแจ้งความของกรมตำรวจออกไปแล้ว พนักงานสอบสวนยังส่งศพไปตรวจพิสูจน์ที่โรงพยาบาลศิริราชเพียงเล็กน้อย อาจารย์สงกรานต์ จึงได้ทำบันทึกถึงผู้บังคับการโรงเรียนสืบสวนสอบสวนกรมตำรวจ ในฐานะอาจารย์ที่สอนในโรงเรียนสืบสวนสอบสวนกรมตำรวจ โดยขอให้ทางโรงเรียนหาวิธีการที่ทำให้มีการส่งศพไปตรวจที่โรงพยาบาลศิริราชมากขึ้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาภาคปฏิบัติทั้งนักเรียนนายร้อยตำรวจและนักเรียนสืบสวนด้วย บันทึกฉบับนี้ของอาจารย์ คงจะมีผลให้ทางโรงเรียนสืบสวนสอบสวนขอความร่วมมือให้นักเรียนสืบสวนซึ่งมาจากพนักงานสอบสวนทั่วประเทศ ได้ให้ความร่วมมือในการส่งศพไปตรวจที่โรงพยาบาลศิริราช และตั้งแต่นั้นมาโรงพยาบาลก็ได้รับศพจากพนักงานสอบสวนส่งมาตรวจเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปี ส่วนทางโรงพยาบาลศิริราชเองก็คงจะเห็นความจำเป็น ที่ไม่อาจปฏิเสธที่จะรับผู้ป่วยที่มีคดีไว้รักษาพยาบาลในโรงพยาบาลอีกต่อไปได้ จึงได้มีระเบียบการรับชันสูตรผู้ป่วยมีคดีออกใช้ในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2496 จึงนับว่าคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ได้ให้บริการทางด้านนิติเวชศาสตร์โดยสมบูรณ์ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และในต้นปี พ.ศ.2496 นี้เองแผนกวิชาพยาธิวิทยาได้รับแพทย์ประจำบ้านทางสาขานิติเวชวิทยาไว้ 1 คน นับว่างานนิติเวชศาสตร์ได้ขณะนั้นได้ถือกำเนิดเป็นสาขาหนึ่งในแผนกวิชาพยาธิวิทยาโดยสมบูรณ์เช่นเดียวกัน

เนื่องจากอาจารย์สงกรานต์ เห็นว่างานนิติเวชศาสตร์นั้นเกี่ยวข้องกับกฎหมาย จึงได้ไปสมัครเรียนกฎหมายที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วย จนสำเร็จได้ปริญญาธรรมศาสตรบัณฑิตในปี พ.ศ. 2495 และในปีเดียวกันนี้ทางกรมตำรวจได้มีการก่อตั้งโรงพยาบาลตำรวจขึ้น อาจารย์สงกรานต์ได้รับแต่งตั้งจากกรมตำรวจให้เป็นทั้งที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชวิทยา และในปี พ.ศ. 2496 ทางกรมตำรวจได้รับโอนนายแพทย์ถวัลย์ อาสนะเสน ซึ่งขณะนั้นรับราชการเป็นอาจารย์โทแผนกกายวิภาคศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ไปอยู่โรงพยาบาลตำรวจเพื่อทำหน้าที่ทางนิติเวชศาสตร์ โดยได้รับพระราชทานยศเป็นนายร้อยตำรวจเอก และร้อยตำรวจเอกนายแพทย์ถวัลย์ ได้ไปวางแผนการจัดตั้งแผนกนิติเวชวิทยาขึ้นในโรงพยาบาลตำรวจ

แผนกนิติเวชวิทยาโรงพยาบาลตำรวจ ได้เริ่มทำการผ่าศพ เพื่อชันสูตรพลิกศพครั้งแรกในวันที่ 13 ตุลาคม 2496 แผนกนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจนี้ อาจารย์สงกรานต์ ในฐานะผู้เชี่ยวชาญประจำกรมตำรวจได้ไปช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา ตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งอีกหลายปีต่อมา

ในปี พ.ศ. 2499 อาจารย์สงกรานต์ ได้มีหนังสือถึงคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ ให้พิจารณาการปฏิบัติงานทางนิติเวชศาสตร์เป็นสาขาเฉพาะในการประกอบโรคศิลปะ แผนปัจจุบันสาขาเวชกรรม ซึ่งต่อมาคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะได้มีมติเมื่อ พ.ศ. 2500 ให้มีแพทย์ผู้มีความชำนาญเฉพาะทางสาขาต่าง ๆ ขึ้น และ "นิติเวชวิทยา" ก็เป็นสาขาของแพทย์เฉพาะทางสาขาหนึ่ง และได้มีการตั้งอนุกรรมการพิจารณาการขอเป็นแพทย์เฉพาะทางในแต่ละสาขาขึ้นสำหรับอนุกรรมการฯ ในสาขานิติเวชวิทยาประกอบด้วย

1. น.พ. สงกรานต์ นิยมเสน
2. น.พ. ภิรมย์ สุวรรณเทมีย์
3. น.พ. ทิพย์ นาสสุภา

ต่อมา เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2511 และมีแพทยสภาขึ้น แพทยสภาได้มีหลักสูตรว่าด้วยการฝึกอบรม เพื่อเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมสาขาต่าง ๆ "นิติเวชศาสตร์" ก็เป็นสาขาหนึ่งที่มีการฝึกอบรมดังกล่าว จนปัจจุบันมีผู้ได้รับหนังสืออนุมัติและวุฒิบัตรของแพทยสภาในสาขานี้หลายคนแล้ว

กิจการแพทย์ตำรวจและสถาบันนิติเวชวิทยา

กิจการแพทย์ตำรวจ ได้เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2441 รัฐบาลได้เปลี่ยนโรงพยาบาลสำหรับรักษาหญิงโสเภณีที่หลังวัดพลับพลาไชย ซึ่งสร้างปี พ.ศ. 2440 มาเป็นโรงพยาบาลตำรวจสำหรับพลตระเวน เพื่อรักษาดำรวจที่เจ็บป่วย พิสูจน์บาดแผลและชันสูตรพลิกศพ เพื่อประกอบการพิจารณาคดีต่าง ๆ โดยมี ม.อีริก เซนต์เจ สองสัน (ชาวอังกฤษ) มาเป็นเจ้ากรมกองตระเวน และได้ชวนแพทย์ชาวต่างชาติมาช่วยทำการรักษา ประชาชนทั่วไปจึงนิยมมากและเรียกกันว่า “โรงพยาบาลวัดโลก”

ต่อมาจึงได้มีแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราชมาร่วม คือ ร.ต.อ.ขุนแพทย์ พลตระเวน (ต่อมาเลื่อนเป็นหลวงบริบาลเวชกิจ) ร.ต.ท.ขุนเจน พยาบาล (เจน บุญปวงนิช) ต่อมาได้เป็นหัวหน้าแผนกแพทย์และเลื่อนยศเป็น พ.ต.ท.หลวงเจน พยาบาล

- พ.ศ. 2458 กรมกองตระเวนและกรมตำรวจถูกรวมกันเป็น “กรมตำรวจ” โรงพยาบาลวัดโลก ถูกเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงพยาบาลกลาง” และถูกโอนไปสังกัดกองสาธารณสุขกระทรวงมหาดไทย กรมตำรวจได้จัดตั้งสถานพยาบาลใหม่เรียกว่า “กองแพทย์กลางกรมตำรวจ” ตั้งอยู่ที่สถานีตำรวจนครบาลพระราชวัง โดยมี พ.ต.ท.หลวงเจน พยาบาล เป็นหัวหน้ากองทำหน้าที่เช่นเดิม เมื่อต้องการรักษาผู้ป่วยในโรงพยาบาล ก็ส่งต่อผู้ป่วยไปที่โรงพยาบาลกลาง

- พ.ศ. 2477 กองแพทย์กลาง กรมตำรวจ ถูกลดฐานะเป็น “แผนกแพทย์กองกลางกรมตำรวจ” เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและงบประมาณขณะนั้น

- พ.ศ. 2482 แผนกแพทย์กลาง ย้ายไปทำการอยู่ที่ตึกหลังใหม่ ภายในกรมตำรวจ ปัจจุบันนับเป็นที่ทำการของกองกำกับการ 2 กองบังคับการตำรวจสันติบาล

- พ.ศ. 2483 แผนกแพทย์กลาง ได้ถูกเปลี่ยนชื่อ แผนก 6 (แพทย์) กองปกครอง
- พ.ศ. 2490 แผนก 6 (แพทย์) ได้ถูกเปลี่ยนชื่อ แผนก 5 (แพทย์) กองปกครอง
- พ.ศ. 2491 แผนก 5 (แพทย์) ถูกยกฐานะเป็น “กองแพทย์กรมตำรวจ” ขึ้นตรงต่อกองบัญชาการจเรตำรวจ มี พ.ต.ท.ขุนทวี เวชกิจ (แม่น ทวีเวชกิจ) เป็นหัวหน้า ในระยะนี้เริ่มเป็นปีกแผ่นมากขึ้น แบ่งแผนกเป็นแผนกพยาบาล แผนกเวชภัณฑ์

- 13 ตุลาคม พ.ศ. 2495 แผนกพยาบาล ได้รับการยกฐานะเป็น โรงพยาบาลตำรวจ (รพ.พต.) ขึ้นต่อ “กองแพทย์” เปิดอย่างเป็นทางการโดย พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจสมัยนั้น โดยมี พ.ต.อ.ก๊าว ณ ระนอง เป็นนายแพทย์ผู้อำนวยการ และ พ.ต.ท.แสวง วัจนสวัสดิ์ เป็นหัวหน้ากองแพทย์ ได้รับความนิยมาจากประชาชนเป็นอย่างมาก

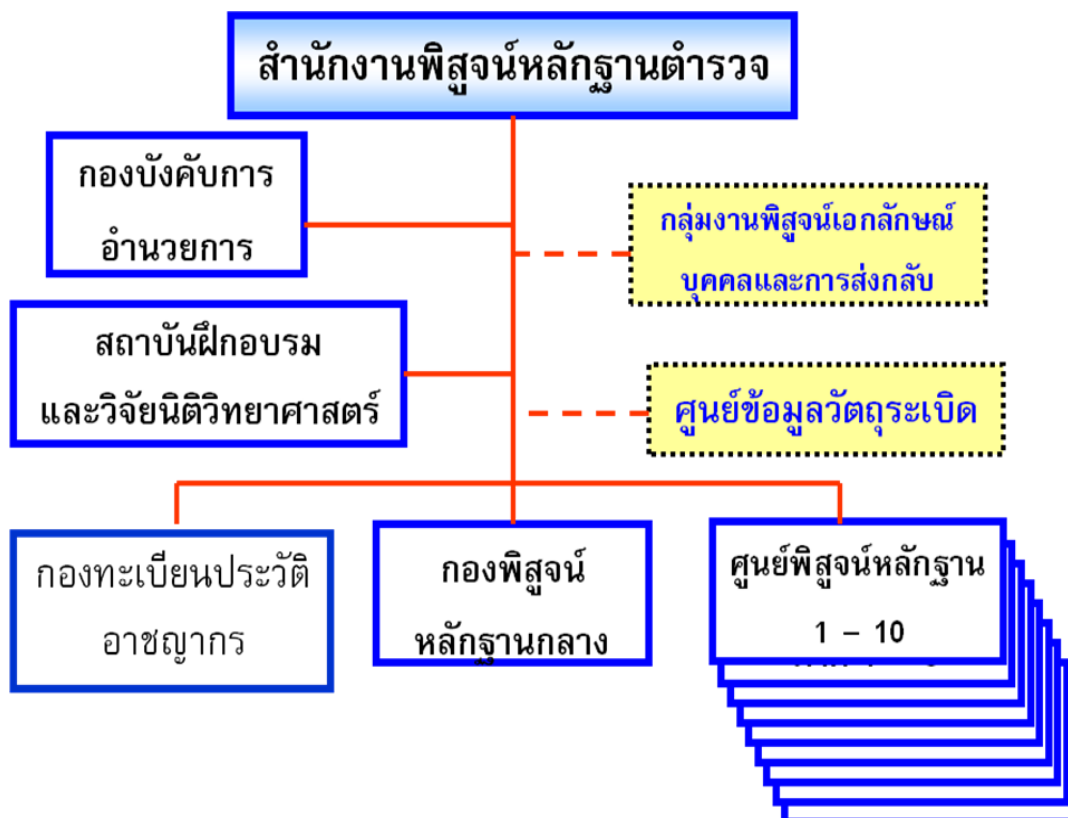
- ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2503 กรมตำรวจได้มีคำสั่งให้กองแพทย์ตำรวจ ไปขึ้นตรงต่อกรมตำรวจ

- 26 เมษายน พ.ศ. 2522 กองแพทย์ได้รับการยกฐานะเป็น “สำนักงานแพทย์ใหญ่ (พต.)” มีการแบ่งส่วนราชการภายในเป็น 4 กองบังคับการ และ 1 งาน คือ

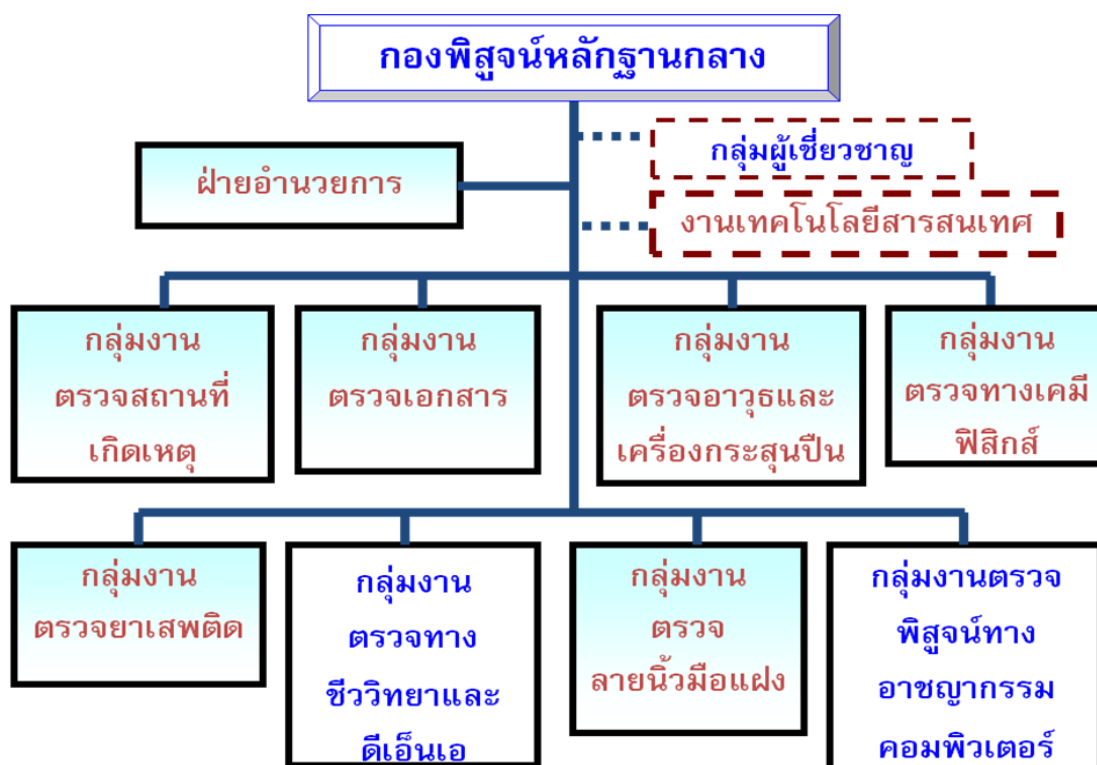
- กองบังคับการอำนวยการ (บก.อก.)
- โรงพยาบาลตำรวจ (รพ.)
- วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ (วพ.)
- สถาบันนิติเวชวิทยา (นต.)
- งานโรงพยาบาลตำรวจ (ดร.)

สำหรับงานด้านนิติเวชวิทยานั้น เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2496 โดยกรมตำรวจได้รับโอน นายแพทย์ถวัลย์ อาสนะเสน จากคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ไปอยู่โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อทำหน้าที่ทางนิติเวชศาสตร์ และวางโครงการจัดตั้งแผนกนิติเวชวิทยาขึ้นในโรงพยาบาลตำรวจ โดยแผนกนิติเวชวิทยาโรงพยาบาลตำรวจได้เริ่มทำการผ่าศพ เพื่อชันสูตรพลิกศพครั้งแรกในวันที่ 13 ตุลาคม 2496

ในปี พ.ศ. 2515 มีการกำหนดหน้าที่ของแผนกนิติเวชของโรงพยาบาลตำรวจ ซึ่งขึ้นกับกองการแพทย์ใหญ่ กรมตำรวจ(ในขณะนั้น) มีหน้าที่ผ่าศพที่ตายในโรงพยาบาลตำรวจและออกชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายภายในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อมาเมื่อมีการยกฐานะกองการแพทย์ใหญ่ กรมตำรวจขึ้นเป็นสำนักงานแพทย์ใหญ่ กรมตำรวจ ในปี พ.ศ. 2522 แผนกนิติเวชจึงยกระดับขึ้นมาเป็นสถาบันนิติเวชวิทยาจนปัจจุบัน

แผนภูมิ 1 สำนักงานพิชัญพื้นฐานตำรวจ

แผนภูมิ 2 กองพิชัญหลักฐานกลาง

ได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2552 กำหนดหน้าที่งานใหม่ในส่วนของการตำรวจ ดังนี้

“... (26) สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นฝ่ายอำนวยการด้านยุทธศาสตร์ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติในการวางแผน ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำแนะนำ และเสนอแนะการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจและหน่วยงานในสังกัด

(ข) ดำเนินการเกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐาน วิทยาการตำรวจ การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ การถ่ายรูป การทะเบียนประวัติอาชญากร การจัดเก็บสารบบลายพิมพ์นิ้วมือ และการตรวจสอบประวัติ การกระทำความผิดของผู้ต้องหาและบุคคลทั่วราชอาณาจักรเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานสืบสวน สอบสวนของหน่วยงานอื่น ๆ

(ค) ดำเนินการเกี่ยวกับงานตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล และการส่งกลับในกรณีเหตุ วิทยาศาสตร์หรือเหตุพิเศษอื่น

(ง) ดำเนินการเกี่ยวกับงานฐานข้อมูลวัตถุระเบิด รวมทั้งสนับสนุนด้านวิชาการการ ตรวจพิสูจน์ วิเคราะห์ เก็บกู้ และทำลายวัตถุระเบิด เฉพาะกรณีที่มีลักษณะพิเศษ

(จ) ดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกอบรมงานด้านพิสูจน์หลักฐาน และงานด้านวิทยาการ ตำรวจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(ฉ) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานพิสูจน์ หลักฐาน และงานวิทยาการตำรวจทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือ ที่ได้รับมอบหมาย...”

และ

“... (30) โรงพยาบาลตำรวจ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นฝ่ายอำนวยการด้านยุทธศาสตร์ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติในการวางแผน ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำแนะนำ และเสนอแนะการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของโรงพยาบาลตำรวจ และหน่วยงานในสังกัด

(ข) ดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านการแพทย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(ค) ดำเนินการเกี่ยวกับงานวิเคราะห์วิจัยทางการแพทย์

(ง) ดำเนินการเกี่ยวกับงานนิติเวช การชันสูตรพลิกศพ การตรวจพิสูจน์และค้นคว้าหาหลักฐานซึ่งเกี่ยวกับหลักวิชาแพทย์ และนิติเวชศาสตร์ในบุคคลที่มีชีวิต ศพ เศษหรือส่วนของศพ

(จ) ผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์พยาบาลตามความจำเป็นของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(ฉ) ดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรทางการสาธารณสุขของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตลอดจนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน

(ช) ให้การรักษาพยาบาลข้าราชการตำรวจ พนักงานราชการ และลูกจ้างในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมทั้งบุคคลในครอบครัว และประชาชน

(ซ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย...”

2.1.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์

1.5.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 2 ในประมวลกฎหมายนี้

(7) “พนักงานสอบสวน” หมายความว่าเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

(11) “การสอบสวน” หมายความว่าถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดลงโทษ

มาตรา 18 ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

สำหรับในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิดหรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 21 ความผิดอาญาได้เกิดในเขตอำนาจพนักงานสอบสวนคนใด โดยปกติให้เป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็น

ผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดนั้น ๆ เพื่อดำเนินคดี เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวก จึงให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาหนีที่อยู่ หรือถูกจับเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวน

ในเขตท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหลายคน การดำเนินการสอบสวนให้อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้น หรือผู้รักษาการแทน

มาตรา 19 ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) เป็นการไม่แน่ว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำในท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่
- (2) เมื่อความผิดส่วนหนึ่งกระทำในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งในอีกท้องที่หนึ่ง
- (3) เมื่อความผิดนั้นเป็นความผิดต่อเนื่องและกระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่าง ๆ เกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไป

- (4) เมื่อเป็นความผิดซึ่งมีหลายกรรม กระทำลงในท้องที่ต่าง ๆ กัน
- (5) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้ต้องหา กำลังเดินทาง
- (6) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้เสียหาย กำลังเดินทาง

พนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้

ในกรณีข้างต้นพนักงานสอบสวนต่อไปนี้ เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน

- (ก) ถ้าจับผู้ต้องหาได้แล้ว คือพนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่จับได้ อยู่ในเขตอำนาจ
- (ข) ถ้าจับผู้ต้องหาไม่ได้ คือพนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่พบการกระทำผิด ก่อนอยู่ในเขตอำนาจ

มาตรา 20 ถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทย ให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือจะมอบหมายหน้าที่นั้น ให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนก็ได้

ในกรณีที่อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนมอบหมายให้พนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวน อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนจะมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนก็ได้

ให้พนักงานอัยการที่ได้รับมอบหมายให้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือให้ทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับ พนักงานสอบสวนบรรดาอำนาจและหน้าที่ประการอื่นที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็น อำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ

ในกรณีที่พนักงานอัยการทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำของพนักงานอัยการในเรื่องที่เกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน

ในกรณีจำเป็น พนักงานสอบสวนต่อไปนี้ มีอำนาจสอบสวนในระหว่างรอคำสั่งจากอัยการสูงสุด หรือผู้รักษาการแทน

(1) พนักงานสอบสวนซึ่งผู้ต้องหาถูกจับในเขตอำนาจ

(2) พนักงานสอบสวนซึ่งรัฐบาลประเทศอื่นหรือบุคคลที่ได้รับความเสียหายได้ร้องฟ้องให้ทำโทษผู้ต้องหา

เมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนแล้วแต่กรณี เห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้ทำความเห็นตามมาตรา 140 มาตรา 141 หรือมาตรา 142 ส่งพร้อมสำนวนไปยังอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน

มาตรา 21 ในกรณีที่ไม่ว่าพนักงานสอบสวนคนใดในจังหวัดเดียวกันควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดนั้นมียอำนาจชี้ขาด แต่ในจังหวัดพระนครและธนบุรี ให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่รองอธิบดีกรมตำรวจขึ้นไปเป็นผู้ชี้ขาด

ในกรณีที่ไม่ว่าพนักงานสอบสวนคนใดในระหว่างหลายจังหวัด ควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้อธิบดีกรมอัยการหรือผู้ทำการแทนเป็นผู้ชี้ขาด

การรื้อคำชี้ขาดนั้น ไม่เป็นเหตุให้งดการสอบสวน

มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกร้องหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

มาตรา 131/1 ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหา หรือ ผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดย ไม่มีเหตุอันสมควร ให้ สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรา นี้ ให้ส่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณีกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

มาตรา 132 เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของ หรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดความกระจ่างขึ้น

ในการตรวจตัวผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง หากผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาเป็นหญิง ให้จัดให้เจ้าพนักงานซึ่งเป็นหญิงหรือหญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ ทั้งนี้ ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาจะขอนำบุคคลใดมาอยู่ร่วมในการตรวจนั้นด้วยก็ได้

(2) ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น

(3) หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ได้แก่ บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนได้ปฏิบัติตามหมาย

(4) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งม้างกล่าวไว้ในอนุมาตรา (2) และ (3)

มาตรา 148 เมื่อปรากฏแน่ชัด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาติ นั้น คือ

- (1) ฆ่าตัวตาย
- (2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- (3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- (4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- (5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ

มาตรา 150 ในกรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา ทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้น ทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข ปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์

ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้น เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ดังกล่าวทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ ทันที และให้แพทย์ดังกล่าวทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ ด้วยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวน ชันสูตรพลิกศพ รายงานดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนชันสูตรพลิกศพ และในกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามมาตรา 156

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ และก่อนการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือ เทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับ พนักงานสอบสวนและแพทย์ตามวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ

เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคสามแล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวน ชันสูตรพลิกศพให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความแจ้งถ้ามีความจำเป็น ให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวันแต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลา ทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

เมื่อได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน ถ้ามีความจำเป็น ให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ

ในการไต่สวนตามวรรคห้า ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวัน นัดไต่สวนให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายตามลำดับอย่างน้อยหนึ่งคนเท่าที่จะทำได้ทราบก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวันและให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึง การตายมาสืบ

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามิ ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบและนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ สามิ ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิแต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้ หากไม่มีทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดีให้ศาลตั้งทนายความขึ้นเพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย

เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบ ก็ได้ และศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่ง แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิของผู้นำสืบพยานหลักฐานตามวรรคแปดที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญอื่นมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

คำสั่งของศาลตามมาตรา นี้ให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้อง และการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการ เพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป

แพทย์ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานผู้ได้ทำการชันสูตรพลิกศพ และผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นตามมาตรา นี้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทางและค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังส่วนทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา นี้ มีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา 173

มาตรา 151 ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใด หรือจะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้

มาตรา 152 ให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลปฏิบัติดังนี้

- (1) ทำรายงานถึงสภาพของศพ หรือส่วนของศพตามที่พบเห็นหรือตามที่ปรากฏจากการตรวจพร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้น
- (2) แสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้
- (3) ลงวันเดือนปีและลายมือชื่อในรายงาน แล้วจัดการส่งไปยังเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

มาตรา 153 ถ้าศพฝังไว้แล้ว ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพจัดให้ขุดศพขึ้นเพื่อตรวจดู เว้นแต่จะเห็นว่าไม่จำเป็นหรือจะเป็นอันตรายแก่นามัยของประชาชน

มาตรา 237 ทวิ ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า พนักงานอัยการ โดยตนเองหรือโดยได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวน จะยื่นคำร้องโดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้นไว้ทันทีก็ได้ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล หากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณาต่อไป

เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที ในการนี้ ผู้ต้องหาจะซักค้านหรือตั้งทนายความซักค้านพยานนั้นด้วยก็ได้

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ต้องหานั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งหากมีการฟ้องคดีจะเป็นคดีซึ่งศาลจะต้องตั้งทนายความให้ หรือจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลตั้งทนายความให้ตามมาตรา 173 ก่อนเริ่มสืบพยานดังกล่าว ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ในกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายความให้ ถ้าศาลเห็นว่าตั้งทนายความให้ทันทีให้ตั้งทนายความให้และดำเนินการสืบพยานนั้นทันที แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สามารถตั้งทนายความได้ทันทีหรือผู้ต้องหาไม่อาจตั้งทนายความได้ทันที ก็ให้ศาลซักถามพยานนั้นให้แทน

คำเบิกความของพยานดังกล่าวให้ศาลอ่านให้พยานฟัง หากมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในศาลด้วยแล้ว ก็ให้ศาลอ่านคำเบิกความดังกล่าวต่อหน้าผู้ต้องหา

ถ้าต่อมาผู้ต้องหานั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำความผิดอาญานั้น ก็ให้รับฟังคำพยานดังกล่าวในการพิจารณาคดีนั้นได้

ในกรณีที่ผู้ต้องหาเห็นว่า หากตนถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้ว บุคคลซึ่งจำเป็นจะต้องนำมาสืบเป็นพยานของตนจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า ผู้ต้องหานั้นจะยื่นคำร้องต่อศาลโดยแสดงเหตุผลความจำเป็น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานบุคคลนั้นไว้ทันทีก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานนั้นและแจ้งให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องทราบ ในการสืบพยานดังกล่าว พนักงานอัยการมีสิทธิที่จะซักค้านพยานนั้นได้ และให้นำความในวรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 172 ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

มาตรา 237 ตรี ให้ นำความในมาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่กรณีการสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ และพยานหลักฐานอื่น และแก่กรณีที่ได้มีการฟ้องคดีไว้แล้วแต่มีเหตุจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐาน ไว้ก่อนถึงกำหนดเวลาสืบพยานตามปกติตามมาตรา 173/2 วรรคสองด้วย

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอันสำคัญในคดีได้ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากมีการเน้นย้ำกว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหน้า พยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไปหรือเป็นการยากแก่การตรวจพิสูจน์ ผู้ต้องหา หรือพนักงานอัยการ โดยตนเองหรือเมื่อได้รับคำร้องจากพนักงานสอบสวน หรือผู้เสียหาย จะยื่นคำร้องขอ ให้ศาลสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในมาตรา 244/1 ไว้ก่อนฟ้องก็ได้ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 243 ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความเชี่ยวชาญในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยการ การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของผู้นั้น อาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการสอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลอง หรือกิจการอย่างอื่น ๆ ผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเข้าใจเป็นหนังสือก็ได้แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือคู่ความไม่พอใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะให้รับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้ผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้ใน กรณีที่ผู้ผู้เชี่ยวชาญต้องมาเบิกความประกอบ ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวต่อศาลในจำนวนที่เพียงพอแล้วหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ด วันก่อนวันเบิกความเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมารับไปในการเบิกความประกอบ ผู้เชี่ยวชาญจะอ่านข้อความที่เขียนมาก็ได้

มาตรา 244 ถ้าศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่เห็นจำเป็นเนื่องในการได้สวนมูลฟ้อง พิจารณา หรือสอบสวน ที่จะต้องตรวจศพ แม้ว่าจะได้บรรจุหรือฝังแล้วก็ตาม ให้มีอำนาจสั่งให้เอาศพนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจได้ แต่การกระทำตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงหลักทางศาสนาและไม่ก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงอย่างอื่น

มาตรา 244/1 ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุก หากมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีที่การตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากคู่ความหรือบุคคลใด ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บ ปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากคู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้องค์การให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้าม กล่าวอ้าง

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่อาจทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากมีการเน้นย้ำกว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไปหรือยากแก่การตรวจ พิสูจน์ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยานตามปกติ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ให้ส่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

2.1.5 การบริหารความขัดแย้ง

ความขัดแย้งมีอยู่ทั่วทุกมุมโลก ด้วยเส้นแบ่งเขตแดนและวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนกันเป็นบ่อเกิดของพลังที่สร้างสรรค์หรือการนำไปสู่ชนวนของความทุกข์กระทั่งความตายที่รุนแรงได้ ด้วยเหตุนี้โดยธรรมชาติของความขัดแย้งมันไม่ใช่สิ่งที่ดีหรือเลว ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่อาจคาดคิดว่าจะเกิดขึ้นซึ่งเกิดจากสิ่ง 2 สิ่งหรือมากกว่าของ (บุคคล กลุ่ม องค์กร) ในสถานการณ์ที่รู้สึกได้ว่าการต่อต้านหรือขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคล กลุ่มหรือองค์กร ซึ่งเป็นมิติที่หลากหลายและเกิดขึ้นเป็นประจำในองค์กร

ความขัดแย้งมีองค์ประกอบ 3 ชั้น คือ ความพยายามที่จะอยู่เหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง การคุมเชิงกันอยู่เพื่อให้อีกฝ่ายหมดกำลังหรือหมดหนทางและแต่ละฝ่ายต่างบรรลุข้อตกลงบางอย่างจนนำไปสู่ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ลักษณะของพฤติกรรมต่าง ๆ ในการตอบสนองต่อความขัดแย้ง คือ การรวมตัวกันเป็นกลุ่ม การมีน้ำใจช่วยเหลือกัน การมีอิทธิพลครอบงำ การหลีกเลี่ยงและการตกลง ประนีประนอมยอมความกันทั้งสองฝ่าย และเป็นแรงผลักดันด้วยขอบเขตความสนใจของตนต่อตัวตนเอง บุคคลอื่น ๆ รวมทั้งหมดที่กล่าวมา ด้วยเหตุนี้ ถ้ามีเวลาสำหรับการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนซึ่งเรามีความเกี่ยวข้องสูงโดยตนเองและบุคคลอื่น ๆ แล้ว อาจจะทำให้เกิดความชอบมากกว่าในการร่วมกันสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น

ความหมายของความขัดแย้ง

สถานการณ์ซึ่งอยู่ในเงื่อนไข การปฏิบัติหรือเป้าหมายสำหรับผู้มีส่วนร่วมที่แตกต่าง การต่อต้านหรือขัดกันซึ่งมีอยู่แต่แรก (Smith, 1966, 511)

สถานการณ์หรือลักษณะอย่างน้อยที่สุดระหว่างกลุ่มพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งแสดงถึงคุณลักษณะเฉพาะ โดยการสังเกตเห็นความแตกต่างที่ประเมินค่าเป็นลบ ผลลัพธ์นี้เกิดบ่อยในลักษณะอารมณ์ในแง่ลบ และพฤติกรรมซึ่งมีเจตนาเพื่อที่จะเอาชนะฝ่ายที่เป็นปรปักษ์ (Katz & Lawyer, 1993, P7)

ลักษณะปกติความถี่ในการร่วมมือกันและการสร้างความสัมพันธ์ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของความสัมพันธ์ในสังคม และปัจจัยทั้งหมดของระบบการแข่งขัน ความขัดแย้งยังรากลึกลงในความต้องการของมนุษย์ และ บ่อยครั้งที่มีความต้องการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมหลัก ๆ และสร้างนโยบายขึ้นใหม่เพื่อการตัดสินใจของพวกเขา (Burton, 1990 ,P1)

เป็นกระบวนการที่เริ่มเมื่อคนในกลุ่มสังเกตเห็นว่า มีบางสิ่งส่งผลกระทบในแง่ลบที่เขาให้ความใส่ใจ (Thomas, 1992, P 653)

กระบวนการความมีปฏิสัมพันธ์แสดงออกชัดเจนในสิ่งที่เข้ากันไม่ได้ ความไม่เห็นด้วย หรือ ความไม่ลงรอยกัน ภายในหรือระหว่างแก่นแท้ของสังคม (ตัวอย่างเช่น บุคคล กลุ่ม องค์กรหรืออื่น ๆ) (Rahim, 1992, P 16)

คำนิยามความหมายเหล่านี้บ่งชี้ว่า สถานการณ์ และ พลังอำนาจในการควบคุม ทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้น ดังนั้นกลุ่ม (สองหรือมากกว่าสองคน กลุ่ม องค์กร ประเทศชาติ) บางทีทำให้เข้าใจในความหมายของสถานการณ์ว่าเป็น ทรัพยากรที่มีจำกัดต้องถูกกระจายไปตามกลางทางเลือกที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น การเลือกระหว่าง 2 องค์กรที่มีอนาคตดีพอ ๆ กันสำหรับตัวผู้สมัครงาน หรือ เป้าหมายที่แตกต่างกันสำหรับงบประมาณปีถัดไป ความขัดแย้งอาจเกิดจากพลังอำนาจในการควบคุม เช่นเมื่อกลุ่มได้ทำไม่ดีหรือสังเกตเห็นว่า เขาหรือเธอได้ทำไม่ดีต่อกลุ่มอื่น หรือกลุ่มมีความเชื่ออื่น ๆ คือ การแสดงออกที่ไม่ยุติธรรมต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทั้งสองกลุ่มชอบทะเลาะ และมีความโลภหรือคนที่ เป็นปฏิปักษ์กันซึ่งต้องมามีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีส่วนเกี่ยวข้องในทรัพยากรและความสำคัญอื่น ๆ

Baron (1990) เสนอแนะว่า การติดตามองค์ประกอบร่วมในความหมายของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งนำไปสู่การจัดผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม โดยสถานการณ์ที่ฝ่ายหนึ่งได้รับประโยชน์และทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์หรือฝ่ายหนึ่งคัดค้านแต่กลับเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายตรงข้าม (ผลที่เป็นบวกต่อกลุ่มหนึ่งโดยตรงและเป็นผลลบต่อทั้งคู่เท่า ๆ กันเพื่อทางเลือกที่จะเชื่อมระหว่างความมีปฏิสัมพันธ์ของพวกเขา)

กลุ่มต้องระวังการจัดผลประโยชน์ระหว่างคนในกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มต้องเชื่อว่า การจะจัดวางผลประโยชน์อื่น ๆ หรือจะวางผลประโยชน์ของตนเอง

ความขัดแย้ง คือ กระบวนการที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์จากอดีตจนปัจจุบันและมีบริบทแวดล้อมในสถานที่ที่เกิดในแต่ละกลุ่ม แสดงการจัดวางต่อเป้าหมายอื่น ๆ

ด้วยเหตุนี้ ถ้าพบสถานการณ์ด้วยตัวเองหรือมีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่ม (บุคคล กลุ่มองค์กรหรือประเทศชาติ) ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ บางทีอาจนำไปสู่ความเครียดได้ โดยเฉพาะถ้าทำให้

กลุ่มหนึ่งได้ประโยชน์และอีกกลุ่มเสียประโยชน์ หรือสถานการณ์การแข่งขันกันอย่างเต็มที่ ปัจจัยส่วนใหญ่ของความขัดแย้งเหล่านี้เหมือนการปฏิบัติในลักษณะที่ไม่มีกลุ่มไหนได้ประโยชน์ หรือสถานการณ์ที่ทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์ซึ่งระหว่างกลุ่มต้องให้และรับการร่วมมือกัน การแข่งขัน การแบ่งปันผลประโยชน์โดยการร่วมมือซึ่งกันและกัน หรือตั้งเป้าหมายร่วมกัน (ความถี่ของการเผชิญหน้าจนนำไปสู่ความขัดแย้ง)

มันเป็นไปได้ที่จะมีการชิงชัยกับกลุ่มอื่น ๆ โดยไม่จำเป็นต้องเกิดความขัดแย้งกับกลุ่มนั้น ตัวอย่างเช่น เมื่อหน่วยงานหรือสมาชิกขององค์การค้นหาผลลัพธ์บางอย่างว่า ไม่สามารถป้องกันการบรรลุความสำเร็จของแต่ละเป้าหมาย ผลลัพธ์สำหรับในแต่ละกลุ่มเป็นผลที่ได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายหรือมีกฎเฉพาะ และบรรทัดฐานการกำหนดระเบียบ เพื่อการปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างกลุ่มในทำนองเดียวกันเมื่อคุณร่วมมืออยู่ในขอบเขตของความรู้เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์แต่อยู่เหนือความขัดแย้งใด ๆ ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และพฤติกรรมเป็นเส้นแบ่งเขตแดนท่ามกลางการแข่งขัน ความขัดแย้ง และการร่วมมือกันมันไม่สามารถอธิบายอย่างชัดเจนได้ตลอด อย่างเช่น 3 บริษัทยักษ์ใหญ่อย่างฟอร์ด เจนเนอรัลมอเตอร์ และไครสเลอร์ ที่มีทั้งการแข่งขัน ความขัดแย้งและความร่วมมือเป็นลำดับที่ต่อเนื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแต่ละกลุ่ม สามารถเกิดขึ้นในทุก ๆ ที่และปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ขององค์การแอบแฝงหรือซ่อนเร้นอยู่ในความสัมพันธ์แต่ละชนิด

โดยสรุปแล้ว ความขัดแย้ง(Conflict) หมายถึง สภาพการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นความแตกต่างที่บุคคล 2 คน หรือมากกว่าแสดงพฤติกรรมเปิดเผยออกมาอย่างแตกต่างกัน สภาพการณ์เหล่านี้คือความขัดแย้ง ซึ่งอาจจะเกิดจากมีการรับรู้ในเป้าหมายที่แตกต่างกัน มีความเข้าใจผิดหรือไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ มีความต้องการที่แตกต่างกัน หรือแย่งชิงกันในสิ่งเดียวกัน หรือต้องการความเท่าเทียมกันทั้งด้านวัตถุประสงค์และคุณค่า เกิดความรู้สึกต้องการชนะหรือทำให้ฝ่ายตรงข้ามไม่พึงพอใจ สูญเสียหรือถูกกดดัน หรือเกิดจากความต้องการที่จะมีสถานภาพที่เหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง สถานการณ์เหล่านี้จะทำให้เกิดความตึงเครียดเพราะความไม่เห็นด้วยหรือไม่ตกลงด้วยและมีแนวโน้มทำให้แต่ละฝ่ายมีทิศทางตรงกันข้าม

นอกจากนี้ ความขัดแย้งอาจเกิดจากความขาดแคลนทรัพยากร หรือความซับซ้อนของการติดต่อสัมพันธ์ที่ต้องเกี่ยวพันระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือนานาชาติ ความขัดแย้งอาจเกิดจากค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิตของบุคคลแต่ละเพศ แต่ละวัย และแต่ละเชื้อชาติ สภาพด้านจิตวิทยา แรงกระตุ้น แรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน ผู้จัดการ เจ้าของ ลูกค้า และทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การเป็นอีกองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง

สาเหตุของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในองค์กรสามารถแบ่งออกได้ 6 ประเภท ตามระดับความขัดแย้งจากบุคคลถึงองค์กร ดังนี้

ประเภทที่ 1 ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งภายในตัวบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือการไม่แน่ใจการกระทำของตนเองว่ามีความสามารถเพียงพอหรือไม่ หรือเกิดความสับสนวุ่นวายในสถานการณ์นั้น ๆ จนไม่สามารถตัดสินใจ ความขัดแย้งภายในตัวบุคคลสามารถแบ่งออกเป็น 3 ชนิด

1. *Approach – Approach Conflict* คือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากบุคคลต้องเลือกทำสิ่งใดในระหว่างตัวเลือกที่มีมากกว่า 1 ตัว และทุกตัวเลือกเป็นสิ่งที่จะทำให้ผลทางบวก เช่น การตัดสินใจเลือกทำงานหนึ่งใน 2 งาน ซึ่งทั้งสองงานต่างให้ผลประโยชน์และน่าสนใจเท่ากัน

2. *Avoidance – Avoidance Conflict* คือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากจะต้องเลือกทางเลือกทางใดทางหนึ่งจากทางเลือกสองทางหรือมากกว่าขึ้นไป ซึ่งทางเลือกต่าง ๆ เหล่านั้นต่างก็ได้ผลที่ไม่น่าพอใจ เช่น จะต้องเลือกว่าต้องอยู่คอนโดมิเนียมในเมือง หรือขับรถจากบ้านที่นอกเมืองเข้ามาทำงานในตัวเมือง

3. *Approach – Avoidance Conflict* คือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากจะต้องเลือกทำในสิ่งที่เป็นทั้งผลทางบวกและผลทางลบ เช่น จะเลือกทำงานในตำแหน่งที่ดีแต่ที่ทำงานตั้งอยู่ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะต้องย้ายที่อยู่และไม่มีโรงเรียนที่ดีสำหรับบุตรและธิดา

ประเภทที่ 2 ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลเนื่องจากความไม่เห็นด้วยในเรื่องราว การกระทำหรือจุดประสงค์ ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเกิดขึ้นส่วนใหญ่มีผลมาจากความแตกต่างของบุคคลในด้านการรับรู้ พื้นฐานการศึกษาและครอบครัว ตลอดจนสถานภาพ ความขัดแย้งชนิดนี้จะเป็นสิ่งสักระหว่างบุคคลให้มีการติดต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเภทที่ 3 ความขัดแย้งภายในกลุ่ม (Intra group Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งของสมาชิกภายในกลุ่มที่เกิดจากความไม่เห็นด้วย เนื่องจากแนวคิดต่างกัน ดังนั้นเมื่อสมาชิกสรุปผลจากข้อมูลเดียวกันโดยสรุปต่างกันจึงทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น Substantive Conflict ผลของความขัดแย้งแบบนี้จะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ดีขึ้นและมีการตัดสินใจ

ส่วนความขัดแย้งที่อยู่บนรากฐานของการตอบสนองทางอารมณ์ต่อสถานการณ์นั้น ๆ อาจเรียกว่า Affective Conflict ซึ่งความขัดแย้งแบบนี้อาจเป็นผลมาจากการที่มีรูปแบบและบุคลิกภาพที่ไม่เข้ากัน

ประเภทที่ 4 ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroup Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่ม เช่น ความขัดแย้งของแผนกบัญชีและแผนกวิจัย กลุ่มสหภาพแรงงานและคณะกรรมการประนีประนอม ถ้าปรากฏว่าไม่สามารถตกลงแก้ปัญหาได้ ความขัดแย้งชนิดนี้มักจะนำไปสู่การแข่งขัน และเกิดผลในแง่ของการชนะ – แพ้

ประเภทที่ 5 ความขัดแย้งในองค์กร (Intra organizational Conflict) ความขัดแย้งภายในองค์กรสามารถแบ่งออกได้ 4 ชนิด

1. *Vertical Conflict* เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง ซึ่งมีความขัดแย้งในด้านวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้งานสำเร็จ
2. *Horizontal Conflict* เป็นความขัดแย้งระหว่างแผนกในระดับเดียวกันหรือผู้บริหารในระดับเดียวกัน เช่น การแข่งขันทรัพยากร
3. *Line – Staff Conflict* เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ปฏิบัติงานประจำกลุ่มที่ทำงานในลักษณะสายงานและทีมงาน
4. *Role Conflict* เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการกำหนดบทบาทที่ไม่ชัดเจนหรือไม่มี การกำหนดบทบาทหรือรับรู้บทบาท ทำให้เกิดความไม่เข้าใจและทำงานความสับสน

ประเภทที่ 6 ความขัดแย้งระหว่างองค์กร (Inter organizational Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งระหว่างองค์กรที่ต้องใช้ทรัพยากรร่วมกันหรือลูกค้ากลุ่มเดียวกัน มีการแข่งขันหรือความสับสนว่าจะเกิดปฏิสัมพันธ์ในแง่ใด ถ้ามีการขัดแย้งสูงจะมีผลต่อความพยายามขององค์กรที่จะเข้าควบคุมแหล่งทรัพยากร รักษาสมดุลของส่วนแบ่งตลาด มีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และอาจจะมี การติดต่อเจรจากับองค์กรนั้น ๆ เพื่อแก้ไขความขัดแย้ง

นอกจากนี้ สาเหตุของความขัดแย้งอาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะงานที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Task interdependence) ปัจจัยประการแรกนี้หมายถึง การที่หน่วยงานสองหน่วยงานหรือมากกว่านั้น ไม่สามารถเป็นอิสระแก่กันได้ จะต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องข้อมูล ความช่วยเหลือหรือการประสานงานกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จ การทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ใน องค์กรไม่สามารถเป็นอิสระแก่กันได้ อาจนำไปสู่ความขัดแย้งซึ่งมีอยู่ 3 รูปแบบด้วยกัน

ประการแรก ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นจากการที่หน่วยงานหรือกลุ่มต่าง ๆ ในองค์กร อาจจะไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กันโดยตรงก็ได้ แต่เมื่อหน่วยงานหนึ่งเกิดทำงานผิดพลาดขึ้นอย่าง ร้ายแรง ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของอีกหน่วยงานหนึ่งที่เกี่ยวข้อง และจะนำไปสู่ ความขัดแย้งต่อกัน

ประการที่สอง มีรูปแบบที่ว่า การปฏิบัติงานของหน่วยงานหนึ่ง จะเริ่มลงมือปฏิบัติได้ ก็ต่อเมื่อ งานของอีกหน่วยหนึ่งได้ทำสำเร็จลงแล้ว ในลักษณะเช่นนี้ หากการทำงานของหน่วยงานแรก เกิดความล่าช้า ก็จะส่งผลให้งานของหน่วยงานหลังต้องล่าช้าตามไปด้วย เพราะต้องรอให้หน่วยงานแรก ปฏิบัติงานเสร็จเสียก่อน เงื่อนไขเช่นนี้ ย่อมนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างสอง หน่วยงานอย่างหลีกเลี่ยง ไม่พ้น

ประการสุดท้าย เป็นลักษณะที่การทำงานของกลุ่มหรือหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องพึ่งพา อาศัยซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้งานสำเร็จลงได้ เช่น หน่วยงานวิจัยต้องอาศัยข้อมูลจากฝ่ายปฏิบัติการ ในขณะที่เดียวกันฝ่ายปฏิบัติการก็ต้องอาศัยข้อมูลหรือผลการวิจัยจากฝ่ายวิจัยเพื่อเป็นแนวทางใน การปฏิบัติงาน หากหน่วยงานหรือกลุ่มจากสองหน่วยงานนี้ไม่สามารถร่วมมือกัน ได้ หรือต่างฝ่ายต่างไม่ ยอมรับกันก็จะมีผลนำไปสู่ความขัดแย้งในท้ายที่สุด

2. การแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะด้านมีมากขึ้น (Increased specialization) เกิดปัญหามากมายหลายประการด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของความขัดแย้ง ซึ่งจากผลการวิจัย ของนักวิชาการหลายท่าน ได้มีการค้นพบว่า การแบ่งงานตามความชำนาญมากเท่าใด ยิ่งเกิดความขัดแย้ง เพิ่มขึ้น เพราะจะทำให้บุคลากรแต่ละกลุ่มมีโครงสร้างในการทำงาน และพัฒนาการในการเรียนรู้ หรือแนวความคิดที่จำกัดอยู่แต่เฉพาะในงานของตนเอง สภาพเช่นนี้ทำให้บุคลากรใน แต่ละหน่วยงานมี แนวความคิดต่อการปฏิบัติ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของงานแตกต่างกันไปตามความถนัดของแต่ละ บุคคล และเมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องประสานงานหรือทำงานร่วมกันแล้ว โอกาสที่จะนำไปสู่ ความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้นได้

3. การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของงานไม่ชัดเจน (Ambiguously defined responsibilities) ความขัดแย้งมักเกิดจากความไม่ชัดเจนของการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบในการทำงาน ในองค์กร ทำให้เกิดความสับสน ก้าวถอยในการทำงานหรือทำงานซ้ำซ้อนกัน ซึ่งเป็นบ่อเกิดของ ความขัดแย้ง สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้องค์กรขาดความชัดเจนในการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ คือ ในขณะที่สภาพแวดล้อมขององค์กรมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีผลทำให้เกิดหน้าที่ ความรับผิดชอบของงานใหม่ ๆ ขึ้นมามากมาย แต่องค์กรส่วนใหญ่ก็จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะ ขอบข่ายของงาน ซึ่งระบุถึงหน้าที่ความรับผิดชอบให้ทันสมัยตามกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยสภาพ

เช่นนี้จะทำให้บุคลากร กลุ่ม หรือหน่วยงานแต่ละฝ่ายไม่สามารถตกลงกันได้ ว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบในการทำงานนั้น ๆ ซึ่งบางครั้งอาจจะทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำ หรือปิดความรับผิดชอบให้กับฝ่ายอื่น และความขัดแย้งตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4. อุปสรรคของการติดต่อสื่อสารหรือการสื่อข้อความ (Communication obstruction) อาจเกิดขึ้นจากความคล่องตัวของงานที่เป็นอยู่ภายในหรือระหว่างหน่วยงาน ไม่มีประสิทธิภาพ หรืออาจเกิดจากอุปสรรคด้านภาษา ซึ่งเกิดจากการที่บุคลากรในแต่ละหน่วยงานมีพื้นฐานความรู้ การศึกษา หรือการอบรมที่แตกต่างกัน เช่น วิศวกร นายแพทย์ และนักสังคมศาสตร์ เป็นต้น มักจะมีภาษาที่ใช้สื่อความหมายเฉพาะตัวตามสาขาอาชีพตน ซึ่งแตกต่างกันอย่างมากมาย สภาพเช่นนี้อาจจะมีผลทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล กลุ่ม หรือหน่วยงานขาดความเข้าใจ หรือเกิดการเข้าใจผิดซึ่งกันและกัน ซึ่งมีผลทำให้ไม่สามารถประสานงานและร่วมมือร่วมใจกันได้ตามที่ควรจะเป็น เงื่อนไขเช่นนี้อาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งตามมาในท้ายที่สุด

5. การแข่งขันเพื่อแย่งชิงทรัพยากรที่มีจำกัด (Competition for limited sources) บุคลากรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กร มักจะเผชิญปัญหาที่เกี่ยวกับการแย่งชิง เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรขององค์กรที่มีค่อนข้างจำกัด เช่น ในเรื่องของงบประมาณ วัสดุ หรือทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น

ผลของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งมีทั้งแง่ดีและแง่ไม่ดี หมายความว่า ความขัดแย้งอาจเป็นในลักษณะในทางสร้างสรรค์และทำลาย ถ้าหากความขัดแย้งในองค์กรมีมากเกินไป ผลที่ตามมาก็จะเป็นไปในทางลบ (Negative consequences) ซึ่งมีลักษณะทำลายประสิทธิผลขององค์กร แต่ถ้าความขัดแย้งอยู่ในจุดที่เหมาะสมก็จะเกิดผลในทางบวก (Positive consequences) ซึ่งมีลักษณะเป็นการสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพให้กับองค์กร อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ บางครั้งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากที่จะกำหนดว่าความขัดแย้งขนาดไหนถึงจะเรียกว่าเป็นจุดที่เหมาะสมที่สุด ต่อปัญหาดังกล่าวนี้ไดมินักวิชาการเสนอแนะว่า กลยุทธ์ที่จะช่วยตัดสินใจได้ดีที่สุดก็คือ การสังเกตผลที่ตามมาของความขัดแย้งทั้งสองประการนั่นเอง กล่าวคือ ถ้าผลของความขัดแย้งออกมาในทางบวกก็เรียกว่า ความขัดแย้งอยู่ในจุดที่เหมาะสมที่สุด แต่ถ้าผลออกมาในทางลบก็ถือได้ว่าเป็นความขัดแย้ง

ประโยชน์และโทษของความขัดแย้ง

Davis & Newstrom .1985 ความขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นประเภทใด ระดับใด ขนาดใหญ่หรือเล็ก เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม 2 ประการที่สำคัญของความขัดแย้ง คือ

1. ความขัดแย้งเป็นเหตุการณ์ทางสังคมที่สามารถพยากรณ์ได้
2. ความขัดแย้งเป็นช่องทางที่เป็นประโยชน์ที่จะนำไปสู่จุดประสงค์ได้

แต่คนส่วนมากมองว่าความขัดแย้งเป็นสถานการณ์ที่เกิดจากจุดที่ไม่ชอบ ไม่พึงพอใจ จึงไม่มีทัศนคติที่ดีต่อความขัดแย้งและเห็นว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องไม่ดี นั่นคือความขัดแย้งมีผลทั้งด้านบวกและด้านลบ

ผลดีของความขัดแย้ง คือ เปิดเผยเรื่องราวที่ขัดข้องและรับรู้ปัญหา มีการทำความเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ปรับปรุงคุณภาพของการแก้ปัญหา ทำให้มีการสื่อสารกันที่ทันใจ ปรับปรุงแนวความคิด กระตุ้นให้ค้นหาวิธีการที่ได้ผล มีการแสดงความคิดเห็นในปัญหาและการแก้ปัญหา เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างความเจริญก้าวหน้าเมื่อสร้างทางเลือกได้หรือแก้ปัญหาได้จะทำให้มีความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งเกิดความร่วมมือในการทำงานช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ

ผลเสียของความขัดแย้ง คือ ทำให้สูญเสียพนักงานที่ใช้ในการทำงาน อัตราการลาออก สูง ทำลายขวัญของบุคลากร เกิดความแตกแยกเป็นบุคคลหรือกลุ่ม มีการกีดกันการร่วมมือ ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา สร้างความสงสัยไม่เชื่อถือซึ่งกันและกัน เกิดความรู้สึกพ่ายแพ้หรือสูญเสีย เกิดความห่างเหินระหว่างบุคคล เกิดอุปสรรคในการทำงาน ประสิทธิภาพและผลผลิตลดลง

ความขัดแย้งเป็นสถานการณ์ที่ให้ทั้งประโยชน์และโทษต่อบุคคลและองค์การ การที่จะเกิดประโยชน์หรือโทษขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 2 ประการ คือ (1) ระดับความเข้มของความขัดแย้ง และ (2) การจัดการความขัดแย้ง และถ้าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีการจัดการที่เหมาะสม จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความขัดแย้งที่ให้ผลทางบวก เรียกว่า ความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์ (Constructive Conflict) เป็นความขัดแย้งที่ใช้ประโยชน์กับบุคคลและองค์การที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งนั้น ผลประโยชน์ที่ได้รับที่ชัดเจนคือการเพิ่มการสร้างสรรค์และนวัตกรรม การเพิ่มพลัง การเพิ่มความยืดหยุ่นและลดความตึงเครียด ตรงข้ามกับความขัดแย้งที่ให้ผลทางลบซึ่ง เรียกว่า ความขัดแย้งเชิงทำลาย (Destructive Conflict) เป็นความขัดแย้งที่ไม่มีประโยชน์ต่องาน ต่อบุคคลและองค์การ ความขัดแย้งเชิงทำลายจะลดประสิทธิภาพของบุคคล กลุ่มและองค์การ ความขัดแย้งที่ให้ผลเช่นนี้จะเกิดจากความเป็นศัตรูของบุคคลแต่ละฝ่ายอันเป็นผลมาจากความขัดแย้งทางอารมณ์ หรือเกิดจากการที่บุคคลหรือกลุ่มไม่สามารถตกลงได้กับเป้าหมายของกลุ่ม ความขัดแย้งเชิงทำลายยังมีผลต่อการสูญเสียผลผลิต ความพึงพอใจในงาน ความเครียดจากการใช้อำนาจหรือการบังคับและมีผลต่อการลดเป้าหมายร่วมกันของบุคคลหรือกลุ่มหรือองค์การ

วิธีแก้ไขความขัดแย้ง

วิธีแก้ไขความขัดแย้งแบ่งเป็นสองวิธีคือ วิธีการที่ใช้ในการแก้ไขความขัดแย้งเกี่ยวกับบุคคลและวิธีการแก้ไขความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างองค์กร ซึ่งแต่ละด้านมีดังต่อไปนี้

1. วิธีการแก้ไขความขัดแย้งที่เกี่ยวกับบุคคล

การบังคับ (Force) วิธีการนี้ผู้จัดการหรือฝ่ายหนึ่งจะสั่งว่าจะทำอะไร คำสั่งนั้นอาจไม่ถูกต้องแต่เนื่องจากผู้สั่งมีอำนาจหรือตำแหน่งสูงกว่าลูกน้องหรืออีกฝ่ายหนึ่งจึงต้องทำตาม ถ้าบุคคลนั้นยังต้องการอยู่ในองค์กรนั้น วิธีการแก้ไขแบบนี้จะเป็นผู้ชนะ และอีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นผู้แพ้ ผลการแก้ไขจะมีลักษณะของ Win – Lose เป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้งที่ไม่ก่อให้เกิดความร่วมมือ และเป็นการทำงานที่ต่อต้านความต้องการของฝ่ายตรงข้าม ไม่แก้ไขความขัดแย้งที่สาเหตุ ความขัดแย้งแบบดั้งเดิมจึงเกิดขึ้นได้อีกเสมอ เพราะยังไม่ได้รับการตอบสนองที่พึงพอใจทั้งสองฝ่าย

การหลบหนี (Withdrawal หรือ Avoidance) วิธีการนี้ผู้จัดการใช้วิธีการหลีกเลี่ยงปัญหาหรือบุคคลที่เป็นต้นเหตุของความขัดแย้งโดยการไม่ร่วมมือ และไม่รุกราน ไม่เห็นด้วย ถอนตัวจากเหตุการณ์ หรือทำตัววางเฉยไม่ยุ่งเกี่ยวกับเหตุการณ์ไม่ว่ากรณีใด ผลของการใช้วิธีการหลบหนีจะให้ผลเสียต่อทั้งผู้จัดการและฝ่ายตรงข้ามหรือให้ผลเสียต่อทั้งสองฝ่าย เกิดผลแบบ Lose – Lose ไม่มีฝ่ายใดได้รับสิ่งที่ต้องการหรือพึงพอใจ สาเหตุของความขัดแย้งยังคงอยู่และมีแนวโน้มจะปรากฏความขัดแย้งให้เห็นได้อีกในอนาคต แม้ขณะนั้นจะดูเหมือนไม่มีความขัดแย้งเพราะทุกคนแกล้งทำเป็นว่าไม่มีความขัดแย้งและหวังให้ความขัดแย้งหายไปในที่สุด

การประนีประนอม (Compromise) วิธีการนี้ส่วนใหญ่ ใช้สำหรับจัดการด้านแรงงานซึ่งเป็นการตกลงประนีประนอมข้อเสนอและข้อต่อรองของทั้งสองฝ่าย โดยมุ่งให้ผลส่วนใหญ่ออกมาในลักษณะสมน้ำ สมเนื้อ เป็นการแก้ไขที่มีความร่วมมือในระดับปานกลางและได้ผล แต่ไม่ถึงขั้นที่พึงพอใจทั้งสองฝ่าย คำตอบหรือผลลัพธ์จากวิธีการแก้ไขปัญหาแบบประนีประนอมจะทำให้แต่ละฝ่ายมีชัยชนะคนละนิดและสูญเสียคนละหน่อย ดังนั้นความขัดแย้งที่มีซึ่งยังไม่ได้แก้ที่สาเหตุที่แท้จริง เพียงแต่ได้ความพึงพอใจมาระดับหนึ่ง เมื่อเวลาผ่านไปความขัดแย้งเดิมจะปรากฏขึ้นใหม่อีก ผลจากการใช้วิธีนี้ยังมีลักษณะเป็น Win – Lose

การปรองดอง (Accommodation) วิธีการนี้เป็นการให้ความร่วมมือ แต่ไม่ยืนยันทนแน่วแน่ ปล่อยให้ฝ่ายหนึ่งตั้งกฎเกณฑ์ตามที่ต้องการ สงบเจียบความแตกต่าง เพื่อรักษาความเป็นพวกเดียวกันอย่างเหนียวแน่น ทำตนเสมือนไม่มีความขัดแย้งซึ่งจะสร้างให้ผลจากการใช้วิธีการนี้ในการแก้ไขความขัดแย้งได้ผลในลักษณะ Lose – Lose ไม่มีใครได้รับการตอบสนองความต้องการที่แท้จริง และสาเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้งยังคงซ่อนตัวอยู่อย่างเหนียวแน่น เพราะทั้งสองฝ่ายจะเพิกเฉยต่อสาระสำคัญของความขัดแย้ง มุ่งเพียงรักษาสัมพันธภาพและสงบ โดยทำทุกอย่างไปตามหน้าที่ หรือภาระความจำเป็นหรือความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ

การแก้ปัญหาหรือการร่วมมือกัน (Problem Solving หรือ Collaboration) วิธีการนี้เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดสำหรับแก้ไขความขัดแย้งเพราะทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันคิด เป็นวิธีการที่รักษาความสัมพันธ์และความเป็นมิตรระหว่างสองฝ่ายไว้ได้โดยไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าฝ่ายหนึ่งชนะอีกฝ่ายหนึ่งแพ้ ผลการแก้ไขความขัดแย้งจะออกมาในลักษณะ Win – Win เหตุการณ์ที่ขัดแย้งจะได้รับการแก้ไขโดยยึดหลักผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน ซึ่งในการแก้ไขทั้งสองฝ่ายจะต้องเผชิญหน้ากับปัญหามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและเชื่อถือได้ มุ่งแก้ไขปัญหาที่สาเหตุ วิธีการนี้จึงเป็นวิธีที่ดีที่สุดและเป็นรากฐานการเจรจาต่อรอง

นอกจาก 5 วิธีหลักที่ใช้กันมากดังที่กล่าวมาข้างต้น การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคลด้วยวิธีการอื่น ๆ ได้แก่

1) การใช้บุคคลที่สาม (Third party) คือ การใช้คนกลางที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา มาทำหน้าที่ให้คำแนะนำ เสนอแนะและพยายามให้ทั้งสองฝ่ายได้มีการเจรจาเพื่อให้ได้ข้อตกลง

2) วิธีการใช้เป้าหมายอื่นที่สำคัญเหนือความขัดแย้ง (Super ordinate Goals) ในบางครั้งแม้จะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นแต่ถ้ามีเหตุการณ์สำคัญที่มีเป้าหมายสูงกว่าความขัดแย้งที่มีอยู่ ทั้งสองฝ่ายจะมาร่วมมือกันและยุติการขัดแย้งที่มีอยู่ชั่วคราวหนึ่ง วิธีนี้สาเหตุที่แท้จริงไม่ได้รับการแก้ไข ความขัดแย้งจะยังคงมีอยู่และปรากฏได้อีกในอนาคต เช่นความขัดแย้งภายในพรรคร่วมของรัฐบาลที่ประกอบด้วยหลายพรรคการเมือง

2.การจัดการความขัดแย้งเกี่ยวกับโครงสร้าง

ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง อาจแก้ปัญหาก็ได้โดยใช้วิธีการต่อไปนี้

เปลี่ยนแปลงกระบวนการ (Procedural Changes) บางครั้งปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากกระบวนการไม่ต่อเนื่องหรือล่าช้าหรือไม่เหมาะสม เช่น ความขัดแย้งระหว่างผู้จัดการฝ่ายบุคคลและผู้จัดการฝ่ายผลิตเกิดขึ้นเนื่องจากขั้นตอนไม่ระบุให้ผู้จัดการฝ่ายผลิตพิจารณาใบสมัครก่อนที่จะทำการว่าจ้างพนักงาน ซึ่งเมื่อปรับปรุงกระบวนการก็จะแก้ปัญหความขัดแย้งได้

เปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กร (Organizational Structure Changes) ความขัดแย้งบางอย่างเกิดขึ้นเนื่องจากการกำหนดโครงสร้างขององค์กรในการบริหาร เช่น ความขัดแย้งระหว่างแผนกต่าง ๆ เช่น บางองค์กรได้แยกแผนกขายและแผนกขนส่งออกจากกัน โดยให้แต่ละแผนกเป็นสายงานโดยตรงไปยังผู้จัดการอาวุโส ซึ่งมักปรากฏว่าเป็นการสร้างความขัดแย้งเนื่องจากฝ่ายขายต้องการให้มีการขนส่งถึงลูกค้าเร็วที่สุดและเป็นไปตามความต้องการของลูกค้า ขณะที่ฝ่ายขายส่งต้องการขนส่งสินค้าในลักษณะที่มีเต็มจำนวนรถขนส่งเพื่อลดค่าใช้จ่าย ความขัดแย้งแบบนี้อาจแก้ไขได้โดยการรวมทั้ง 2 แผนกนี้ให้ขึ้นโดยตรงต่อผู้จัดการฝ่ายการตลาด ซึ่งโดยปกติแล้วจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทั้งด้านการขายและการขนส่งสินค้า

เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมขององค์การ (Physical Layout Changes) การจัดการรูปแบบสำนักงานมีผลต่อการลดหรือจัดปัญหาความขัดแย้งโดยที่อาจมีการจัดรูปแบบของพื้นที่นั่งในลักษณะที่มุ่งให้มีการติดต่อกันอย่างสะดวกหรือติดต่อกันได้ยากขึ้น เช่น การใช้โต๊ะทำงานเป็นเครื่องกั้น หรือมีฉากกั้นระหว่างผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน แต่อย่างไรก็ตามถ้าต้องการที่จะกระตุ้นการแก้ปัญหา ส่วนใหญ่ผู้จัดการจะจัดพื้นที่เปิดให้ติดต่อกันได้สะดวก สำหรับการแก้ปัญหาก็ของผู้พบให้เป็นแบบนั่งด้านข้างของโต๊ะจะลดการขัดแย้งได้ดีกว่าการจัดให้นั่งตรงกันข้ามกับคู่ต่อสู้

ผลของการแก้ไขความขัดแย้ง

วิธีการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งอาจทำให้เกิดผลออกมา 4 ประการ ดังนี้

กรณีที่ 1 แพ้ – แพ้ (Lose – Lose) เกิดจากการแก้ปัญหาที่ทำให้เกิดการสูญเสียที่เลวร้ายกว่าความขัดแย้ง เช่น การที่บริษัทสั่งปลดพนักงานที่มีความเชี่ยวชาญที่รู้ความลับของบริษัทในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ วิธีการที่ใช้แล้วให้ผล แพ้ – แพ้ ได้แก่ การหลีกเลี่ยง และการประนีประนอม ทั้งสองวิธีจัดอยู่ในกลุ่มนี้เพราะทั้งสองฝ่ายต่างก็ไม่ได้รับผลตามที่ต้องการที่ตั้งเป้าหมายไว้ ดังนั้นแม้จะดูเหมือนแก้ปัญหาแต่เป็นการแก้ปัญหาได้ขณะหนึ่งและอาจจะเกิดปัญหานั้นขึ้นได้อีกในระยะต่อมาเพราะสาเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้งไม่ได้รับการแก้ไข

กรณีที่ 2 แพ้ – ชนะ และ ชนะ – แพ้ (Win – Lose and Lose – Win) ผลของการแก้ปัญหาความขัดแย้งบางครั้งจะทำให้ฝ่ายหนึ่งได้รับชัยชนะ ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งแพ้หรือฝ่ายหนึ่งได้รับผลประโยชน์ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเสียผลประโยชน์หรือไม่ได้รับประโยชน์วิธีการจัดการความขัดแย้งที่จะได้ผล แพ้ – ชนะ หรือ ชนะ – แพ้ คือการบังคับ หรือการใช้เป้าหมายอื่นที่สำคัญกว่า วิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้ไม่สามารถแก้สาเหตุของความขัดแย้งเพียงแต่ทำให้การขัดแย้งหมดไปในขณะนั้นผลคือความขัดแย้งจะยังคงอยู่และจะเกิดขึ้นอีก

กรณีที่ 3 ชนะ – ชนะ (Win – Win) เป็นผลการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่พึงปรารถนามากที่สุด โดยทั้งสองฝ่ายมีความรู้สึกหรือได้รับผลในแง่ชนะทั้งสองฝ่าย นั่นคือการแก้ปัญหาแบบมุ่งที่จะให้ทุกฝ่ายตระหนักว่ามีอะไรผิดพลาดและต้องมีการแก้ไข การแก้ความขัดแย้งแบบชนะ – ชนะ เป็นการแก้ความขัดแย้งโดยการพิจารณาเหตุของความขัดแย้งและพยายามขจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งมีอยู่หรือเกิดขึ้น

การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ด้วยวิธี Problem solving ทั้งสองฝ่ายจะต้องมาอภิปรายชี้แจงสถานการณ์ร่วมกัน ต้องใช้การสื่อสารที่แสดงข้อเท็จจริง วิธีการ ตลอดจนเป้าหมายที่ต่างกันที่มีผลทำให้เกิดความขัดแย้ง เมื่อสามารถแจกแจงสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งได้แล้ว จึงพยายามหาวิธีการที่จะจัดหรือทำให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด

หลักการที่จะแก้ความขัดแย้งแล้วได้ผล ชนะ – ชนะ จะต้องอยู่บนข้อตกลงเบื้องต้นต่อไปนี้

1. ความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติ และอาจเกิดขึ้นได้เสมอ
2. ทั้ง 2 ฝ่าย มีทัศนคติในการช่วยกันแก้ปัญหา มากกว่ามุ่งเอาชนะกันและกัน
3. มีความจริงใจที่แสดงความต้องการที่แท้จริงออกมา
4. หาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อช่วยการตัดสินใจ
5. หลีกเลี่ยงการใช้คะแนนเสียงข้างมากเป็นข้อยุติ
6. เอาใจใส่ซึ่งกันและกันและไม่เห็นแก่ตัว

การจัดการความขัดแย้ง

สาระสำคัญของการใช้วิธีต่าง ๆ เพื่อแก้ไขความขัดแย้งคือ การได้ข้อตกลง ซึ่งในบางสถานการณ์ข้อตกลงอาจเกิดขึ้นแล้วแต่ไม่ได้รับการรับรู้ ไม่ถูกพูดถึง หรือไม่ตระหนักถึง บ่อยครั้งที่คนในองค์กรรู้วิธีที่จะดำเนินการเกี่ยวกับปัญหา แต่เขาไม่ได้แลกเปลี่ยนความรู้ของเขากับคนที่มีความรู้หรือคนที่มีความรู้ หรือผู้นำ เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นไม่ได้แสดงความตั้งใจที่จะสื่อสารอย่างเปิดเผย จึงปรากฏว่าบ่อยครั้งที่ข้อมูลแต่ข้อมูลไม่เที่ยงตรงหรือไม่ถูกต้องเมื่อนำไปใช้ในการกระทำจึงไม่ได้ผลตามที่องค์กรต้องการ บุคคลในองค์กรจะได้รับความรู้จากวิทยากร ชุมเคื่อง และไม่เพียงพอ เหตุการณ์ดังนี้เกิดขึ้นอยู่เสมอในองค์กร ดังนั้นจึงต้องอาศัยการจัดการ การจัดการความขัดแย้ง คือ การจัดการเพื่อให้ได้ข้อตกลง ซึ่งคือการเผชิญหน้า แสวงหา และการเข้าไปเกี่ยวข้องกับข้อขัดแย้ง ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการความขัดแย้ง 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 เผชิญกับความขัดแย้ง

เป็นการจัดการความขัดแย้งสิ่งแรกที่ต้องทำคือ การเปิดเผยความขัดแย้งโดย

1) ความตระหนักตนเอง ในบางครั้งถ้าเรารู้สึกว่าต้องการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้ความขัดแย้งนั้นก็สำคัญและอาจเก็บความขัดแย้งไว้ หรือบางครั้งเรารู้สึกว่าเรามีอำนาจน้อยกว่า แม้จะเปิดเผยความขัดแย้งไปก็ไม่ได้รับการแก้ไขและเป็นฝ่ายแพ้อย่างเดิม กรณีดังกล่าวจึงไม่มีการเปิดเผยและแสดงความขัดแย้งออกมาหรือตระหนักว่าไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะเผชิญ

2) การเผชิญหน้ากับฝ่ายตรงข้ามด้วยวิธีการทางบวกหรือวิธีการทางลบ การเผชิญหน้าจะต้องเลือกกระทำอย่างเหมาะสมและคำนึงว่าบางครั้งมีมาตรฐานข้อนามาตรฐานในการแสดงออก เช่นผู้ชายทำได้แต่ผู้หญิงไม่ควรทำในเรื่องความรู้สึก หรือผู้หญิงแสดงได้มากกว่าผู้ชายในเรื่องการดูแลเด็ก การเผชิญหน้า ที่ดีควรแสดงออกในลักษณะทางบวก โดยการแสดงความต้องการ ความปรารถนาและความถูกต้องโดยให้ฝ่ายตรงข้ามทราบว่าต้องการให้เขามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

3) ในการเผชิญความขัดแย้งต้องมีการรวบรวมบุคคลที่เกี่ยวข้องมาร่วมแก้ไข ความขัดแย้ง ควรเลือกสถานที่ที่เหมาะสม และเวลาที่เพียงพอในการร่วมแก้ปัญหาด้วยความเท่าเทียม

ขั้นที่ 2 เข้าใจสถานภาพของแต่ละฝ่าย (Understand Each Other's Position)

การเข้าใจสถานภาพของแต่ละฝ่ายจะทำให้การจัดการความขัดแย้งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายพึงพอใจและนำไปปฏิบัติได้ การเข้าใจสถานภาพของแต่ละฝ่าย ประกอบด้วย

1) ทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่าความขัดแย้งที่แท้จริงคืออะไร เพราะโดยแท้จริงแล้วความขัดแย้งที่แท้จริงมีมากกว่าความเข้าใจผิดหรือความคิดผิด ๆ ในเรื่องนั้น จึงต้องศึกษาให้ลึกกว่าแท้จริงแล้วอะไรเป็นสาเหตุของความขัดแย้งที่แท้จริง

2) ชี้ให้ทั้งสองฝ่ายเห็นว่าต้องมีความร่วมมือกันในกระบวนการการแก้ไขความขัดแย้ง

3) ต้องมีความเคารพและนับถือคนอื่น

4) พยายามศึกษาความขัดแย้งโดยพิจารณาอารมณ์ของอีกฝ่ายหนึ่งที่แสดงออกมาเพราะอารมณ์ที่แสดงออกมาเป็นพื้นฐานส่วนหนึ่งของสาเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้ง

อย่างไรก็ดีการเข้าใจสถานภาพของแต่ละฝ่ายเพื่อให้เกิดความเข้าใจความขัดแย้งที่แท้จริงอาจมีอุปสรรคเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น ขาดความชัดเจนและเฉพาะเจาะจงในความขัดแย้งที่ระบุออกมา มุ่งแต่เรื่องของตนเองไม่ฟังเรื่องของฝ่ายตรงข้าม และคิดว่าตนเองแข็งแกร่งกว่ามีอำนาจมากกว่าและไม่พอใจอารมณ์ของฝ่ายตรงข้าม

ขั้นที่ 3 ระบุปัญหา (Define the Problems)

ในขั้นที่ 2 เป็นการที่แต่ละฝ่ายต่างระบุหรือให้ความหมายของปัญหา หรือความขัดแย้งในด้านของตนเอง แต่ในขั้นที่ 3 ทั้งสองฝ่ายจะต้องพยายามที่จะให้ความชัดเจนหรือจะต้องระบุปัญหาร่วมกัน โดยที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยืนยันที่จะต่อสู้และต้องการให้มีการชนะ – แพ้ เกิดขึ้น ความขัดแย้งนั้นก็กลายเป็นความขัดแย้งเชิงทำลาย

วิธีการที่จะร่วมมือกัน ในการระบุปัญหาจึงต้องอยู่บนความเชื่อว่า ทั้งสองฝ่ายต้องการที่จะแก้ปัญหา ทั้งสองฝ่ายต้องเคารพซึ่งกันและกัน หลีกเลี่ยงการใช้อำนาจ มีความรับผิดชอบในความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรม อีกทั้งมีการฟังข้อมูลป้อนกลับและเตรียมการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีความจำเป็นการระบุปัญหาที่สร้างสรรค์จะต้องเน้นที่เรื่องราวไม่เน้นที่ตัวบุคคล จะต้องพยายามค้นหาวาทั้งสองฝ่ายมีอะไรที่ร่วมกัน สำหรับในขั้นที่ 3 จะมีการนำข้อมูลป้อนกลับสิ่งที่ได้รับมาจากขั้นที่ 2 มีความควรระวังคือ บางคนมีการพยายามต่อสู้ป้องกันตนเอง หรือยื่นนัยเฉพาะส่วนที่ตนเองเห็นด้วยหรือเฉพาะส่วนที่ตนต้องการ ในการระบุปัญหาจะต้องซื่อสัตย์ต่อตนเองและต่อผู้อื่น ทั้งสองฝ่ายจะต้อง

สามารถสื่อสารความต้องการทั้งที่ปรากฏออกมาให้เห็นและความต้องการที่ไม่ปรากฏให้เห็น เพราะการแสดงออกของความต้องการและความรู้สึกจะช่วยเปิดเผยความขัดแย้งที่ซ่อนเร้นอยู่

ความขัดแย้งบางเรื่องสามารถระบุให้ชัดเจนได้ง่าย สามารถกระทำได้ในขั้นเริ่มต้นและใช้เวลาน้อย แต่ความขัดแย้งบางเรื่องต้องใช้เวลาและความร่วมมือในการระบุความขัดแย้งให้ชัดเจน การระบุปัญหาความขัดแย้งที่ชัดเจนจะช่วยให้ทั้งสองฝ่ายมีความร่วมมือกันในการแก้ไข

ขั้นที่ 4 แสวงหาและประเมินทางเลือก (Search for and Evaluation alternative Solutions)

ขั้นนี้ต้องการคำตอบหรือทางเลือกที่เป็นที่พอใจและยอมรับของทั้งสองฝ่าย โดยปกติจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งเมื่อมีการแก้ปัญหาโดยแก้ไขที่ตัวปัญหา และพยายามแก้ไขปัญหาก็สามารถดำเนินการได้ก่อนเป็นอันดับแรกหลังจากนั้นจึงแก้ปัญหที่ยากต่อไป การแสวงหาคำตอบเกี่ยวข้องกับการสร้างและการประเมินคำตอบที่สร้างขึ้น ซึ่งในขั้นที่ 4 สามารถแยกออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1) สร้างคำตอบ คือ กระบวนการในการรวบรวมคำตอบต่าง ๆ โดยการระดมความคิดจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งนั้นในการให้คำตอบหรือทางเลือกต่าง ๆ ที่จะใช้แก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งต้องระลึกเสมอว่าไม่ควรหาคำตอบหรือทางเลือกน้อยเกินไป หรือมีเพียงทางเลือกเดียว การแก้ไขปัญหาก็จะต้องมีหลายทางเลือกเพื่อจะได้มีโอกาสเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดและเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย

2) ประเมินคำตอบหรือประเมินทางเลือก คือ กระบวนการในการหาคำตอบที่ดีที่สุดสำหรับแก้ปัญหความขัดแย้ง ในการแก้ปัญหความขัดแย้งแบบต่อสู้เพื่อเกิดผล ชนะ – แพ้ จะมองหาคำตอบที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง หรือฝ่ายตนเองมากที่สุด ส่วนการแก้ไขปัญหความขัดแย้งแบบสร้างสรรค์ จะพยายามอย่างยิ่งที่จะมองหาคำตอบสนองความต้องการของทั้งสองฝ่าย โดยระลึกอยู่เสมอว่าคำตอบหรือทางเลือกที่ดีที่สุดคือคำตอบที่ตอบสนองความต้องการสูงสุดของทั้งสองฝ่าย เป็นทางเลือกที่ทั้งสองฝ่ายพึงพอใจ ปราศจากความรู้สึกเป็นศัตรู หรือมีความรู้สึกว่าคุณเอาชนะ

ขั้นที่ 5 ตกลงและนำทางเลือกที่ดีที่สุดไปใช้ (Agree upon and Implement the Best Solutions)

จากขั้นที่ 4 เมื่อได้มีการประเมินทางเลือกที่สร้างขึ้นทุกทางเลือกแล้ว ก็จะต้องมีการทำการตกลงว่าใช้ทางเลือกทางใด โดยปกติจะเลือกจากผลการประเมินว่าทางเลือกที่ดีที่สุดควรเป็นทางเลือกที่ตัดสินใจแล้วว่าจะนำไปใช้ การทำข้อตกลงอาจทำในรูปของสัญญาซึ่งจะบอกสิทธิหน้าที่ของแต่ละฝ่ายตลอดจนถึงสิ่งที่ได้รับ ซึ่งต้องมีการเขียนไว้อย่างชัดเจน ถ้าตกลงไม่ชัดเจนการแก้ไขความขัดแย้งจะไม่เป็นผลสำเร็จ

หลังจากได้ข้อตกลงที่เป็นที่พึงพอใจแล้ว แต่ละฝ่ายจะนำไปปฏิบัติ ในการปฏิบัติจะต้องมีการประเมินว่าเป็นไปตามข้อตกลงหรือไม่ ถ้าจำเป็นในระหว่างการปฏิบัติอาจมีการปรับปรุง

ข้อตกลงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อาจมีการเจรจกันใหม่เพื่อแก้ไขและปรับปรุงข้อตกลงให้เกิดผลเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่ายและสามารถ ปฏิบัติได้โดยผลที่ได้ยึดหลัก ชนะ – ชนะ

อุปสรรคการจัดการความขัดแย้ง

อุปสรรคที่จะต้องคำนึงถึงและพยายามแก้ไขเพื่อช่วยในการจัดการความขัดแย้ง เกิดประสิทธิภาพมีดังต่อไปนี้

1) แต่ละฝ่ายหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีทัศนคติในการต่อสู้มากกว่าทัศนคติในการร่วมมือ ความขัดแย้งจะไม่สามารถแก้ไขได้ถ้าเพียงฝ่ายเดียวที่ได้รับผลประโยชน์หรือความสุข ความพึงพอใจในผลของการแก้ไขความขัดแย้ง ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่พึงพอใจ ซึ่งผลการจัดการความขัดแย้งลักษณะต่อผู้จะได้ผล ชนะ – แพ้ หรืออาจ แพ้ – แพ้ ได้ ความขัดแย้งจึงไม่หมดไป

2) มีความรู้สึกว่าการขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่ดี การมองว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่ดีจะทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีในการจัดการความขัดแย้ง โดยแท้จริงแล้วความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต คนทุกคนควรมองว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติที่จะต้องได้รับการแก้ไข ความขัดแย้งทำให้เกิดการสร้างสรรค์และเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเตรียมตัวเพื่อสามารถจัดการได้

3) มีทักษะการเผชิญหน้าที่ไม่ดี กรณีนี้ได้แก่ไม่ยกย่องสรรเสริญหรือยอมรับคนอื่นที่แตกต่างจากตนเอง ไม่มีความสามารถในการชี้ประเด็น ชอบคาดคิดว่าคนอื่นอ่านตัวคุณไม่ถูกต้อง และชอบยกเรื่องราวหรือประเด็นที่เป็นการปกป้องตัวเอง ทักษะที่ไม่ดีเหล่านี้เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการจัดการความขัดแย้งให้มีประสิทธิภาพ

4) ใช้เวลาอย่างไม่มีประสิทธิภาพ การจัดการแก้ไขความขัดแย้ง โดยการใช้เวลาอย่างไม่มีประสิทธิภาพหรือมีประสิทธิภาพน้อย ได้แก่ ความไม่พร้อมในการแก้ปัญหาเกิดอารมณ์เสียในสถานการณ์ที่ตนเองไม่ชอบไม่ให้เวลาในการแก้ไขความขัดแย้งอย่างเพียงพอและเหมาะสม

5) มีทักษะการฟังที่ดี ทักษะการฟังมีความสำคัญมาก การจะเข้าใจผู้อื่นได้อย่างแท้จริง ต้องอาศัยทักษะการฟังที่ดี สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการจัดการความขัดแย้ง คือ ทักษะการฟังที่ไม่ดี ได้แก่ ไม่สามารถจับความรู้สึกของผู้อื่น ไม่ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น พุดมาก ชอบจับผิดผู้อื่นและชอบวิพากษ์วิจารณ์

6) ใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม เป็นการใช้ภาษาที่ไม่แสดงความร่วมมือ มองแต่ตนเอง ยึดความรู้สึกและอารมณ์ของตนเอง เช่น ไม่พูดว่า “ฉัน” แต่จะชี้เฉพาะว่า “คุณ” นั่นคือไม่ใช่ I Message เพื่อแสดงความรู้สึกเพียงแต่ใช้ YOU เพื่อชี้ความผิดของผู้อื่น และมักใช้คำฟรุสวาทหรือแสดงอารมณ์ด้วยคำพูดที่ไม่เหมาะสม

7) ใช้ภาษากายที่แสดงอาการข่มขู่ เป็นการใช้ภาษาท่าทางที่แสดงอารมณ์ของตนเอง และทำให้คนอื่นหรืออีกฝ่ายหนึ่งดูต่ำลงเช่นการขึ้นนิ้ว ชูกำปั้น หรือขำเลียงตา การใช้ภาษากายข่มขู่ อาจได้รับการแสดงกิริยาเช่นเดียวกันกลับมา ทำให้เกิดความรู้สึกต่อสู้และต้องการเอาชนะกันมากกว่าที่จะร่วมมือกัน

8) ไม่เปิดเผย ในการร่วมกันแก้ไขความขัดแย้ง ทั้งสองฝ่ายจะต้องเปิดเผยเพื่อให้ทราบความขัดแย้งที่แท้จริง แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่เปิดเผยซึ่งได้แก่ โกหก ปิดบังข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลที่ไม่ชอบการปิดบังอาจจะเป็นเพราะตั้งใจหรือคิดป้องกันตนเอง ไม่มีความรู้สึกทางบวกต่อคนอื่น ชอบใช้ความผิดพลาดของคนอื่น โดยไม่มีการชมเชยหรือพูดสิ่งที่ดีของคนอื่น และเลี่ยงการใช้ข้อมูลป้อนกลับอย่างซื่อสัตย์ อุปสรรคเหล่านี้ทำให้การจัดการความขัดแย้งไร้ประสิทธิภาพ และเกิดผลในลักษณะ แพ้ – แพ้

9) มีทักษะการจัดการความโกรธที่ไม่ดี การจัดการความขัดแย้ง บางครั้งแต่ละฝ่ายต่างมีอารมณ์โกรธดังนั้นจะต้องมีการจัดการความโกรธของผู้อื่น โดยช่วยเหลือให้ฝ่ายนั้นได้แสดงออกและให้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในเวลาเดียวกันก็จะต้องมีการศึกษาจัดการความโกรธของตนเอง โดยไม่ปล่อยให้มามีอารมณ์มากเกินไปพยายามเอาใจเขามาใส่ใจเราเท่า ๆ กับการเอาใจเราไปใส่ใจเขาเพื่อให้เข้าใจสภาพอารมณ์ของฝ่ายตรงข้ามและของตนเอง

10) มีทักษะการตกลงที่ไม่ดี ได้แก่มีการจัดทำข้อตกลงที่ไม่ชัดเจน หรือทั้งสองฝ่ายเข้าใจไม่ตรงกัน หรือเป็นข้อตกลงที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ผลประโยชน์มากกว่า ซึ่งการตกลงในลักษณะเช่นนี้ความขัดแย้งจะยังคงอยู่และอาจมีมากขึ้นเมื่อนำข้อตกลงนั้นไปใช้ ดังนั้นในการจัดการความขัดแย้งในกรณีนี้ข้อตกลงไม่ดีอาจต้องมีการเจรจาใหม่

11) มีทักษะการติดตามที่ไม่ดี การจัดการความขัดแย้งเมื่อได้ตกลงแล้วแต่ละฝ่ายจะนำไปปฏิบัติในระหว่างการปฏิบัติจะต้องมีการติดตาม การติดตามไม่ใช่การจับผิดหรือดูเฉพาะความผิดพลาดแต่จะต้องพิจารณาทุกองค์ประกอบทั้งด้านบวกและด้านลบ มีการให้ข้อเสนอแนะและนำมาเป็นข้อมูลป้อนกลับ ในการพิจารณาแก้ไขโดยการเจรจาใหม่เพื่อปรับปรุง การติดตามผลควรทำในลักษณะของการให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะ ไม่ใช่ทำในลักษณะการพิจารณาตัดสินสรุปการจัดการความขัดแย้งเป็นงานหนึ่งที่ใช้เวลาประมาณ 1 ใน 5 ของเวลาทั้งหมดของผู้จัดการ ดังนั้นผู้จัดการจะต้องมีการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะและเทคนิควิธี ตลอดจนกลยุทธ์ในการจัดการความขัดแย้ง เพื่อให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นตัวกระตุ้นและเป็นการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อลูกค้า ชุมชน และองค์กร ผู้จัดการจะต้องมีภาวะผู้นำที่ดีในการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ผู้จัดการจะต้องมีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และยึดความรู้สึกและผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันของทุกฝ่าย การวางตัวเป็นกลางโดยการนิ่งเฉยกับความขัดแย้งเป็นการทำที่ง่ายแต่ไม่ได้มีการแก้ไขและไม่ทำให้เกิดการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ อีกประการหนึ่งที่ควรตระหนักคือทัศนคติ ถ้ามีทัศนคติว่าฝ่ายหนึ่งต้องชนะ อีกฝ่ายหนึ่งต้องแพ้ การแก้ไขก็เหมือนน้ำน้ำมันมาราดไฟ ดังนั้น ต้องมีทัศนคติในด้านต้องมีความซื่อสัตย์ เคารพความจริงทั้งหมด ทำงานด้วยกันเพื่อหาคำตอบ แก้ปัญหาอย่างเกิดประโยชน์ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ และยินดีที่จะเปิดประตูการสร้างสรรค์ สิ่งเหล่านี้จำเป็นและเป็นพื้นฐานของการจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วิโรจน์ ไวยวุฒิ (มปป.) งานวิจัยเรื่อง “บทบาทและหน้าที่ของแพทย์ในการชันสูตรศพตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542” ได้นำเสนอผลการศึกษาพบว่า ส่วนหนึ่งมาจากคุณภาพและมาตรฐานของงานด้านนิติเวชที่มีปัญหาเนื่องจากงานบริการทางด้านนิติเวชคาบเกี่ยวอยู่ทั้งงานยุติธรรมและงานบริการสุขภาพ ทำให้ผู้บริหารงานที่เกี่ยวข้องทั้งระบบกระบวนการยุติธรรมและระบบบริการสาธารณสุข ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่เห็นความสำคัญของงานทางด้านนิติเวช ถึงแม้ปัญหาทางนิติเวช ถึงแม้ว่าปัญหาทางนิติเวช เช่น อาชญากรรม อุบัติเหตุ อุบัติภัย เกิดขึ้นบ่อย แต่งานบริการทางด้านนิติเวชก็ยังขาดประสิทธิภาพที่สามารถจะรองรับงานทางด้านนิติเวชศาสตร์ให้มีคุณภาพและมาตรฐานได้

ณรงค์ กุลนิตเทศ (2549) งานวิจัยเรื่อง “บุพปัจจัยของกระบวนการรับรู้ ทักษะคดี และแนวโน้มเชิงพฤติกรรมในการพิสูจน์หลักฐานที่มีต่อความเป็นธรรมทางสังคมที่เล็งเห็นโดยบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” ผลการศึกษาพบว่า แนวโน้มเชิงพฤติกรรมเกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐาน ซึ่งผู้ชำนาญการตรวจพิสูจน์หลักฐานมีระดับของการรับรู้ ทักษะคดี และแนวโน้มเชิงพฤติกรรมเกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐานมากกว่าศาล อัยการ พนักงานสอบสวน และทนายความ การรับรู้ ทักษะคดีและแนวโน้มเชิงพฤติกรรมเกี่ยวกับการพิสูจน์หลักฐานขึ้นอยู่กับ ความเป็นอิสระในการทำงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิสูจน์หลักฐาน กระบวนการตรวจสอบ ความรวดเร็ว และความโปร่งใส และความเป็นธรรมทางสังคมที่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเล็งเห็นขึ้นอยู่กับ การรับรู้ ทักษะคดี แนวโน้มเชิงพฤติกรรมในการพิสูจน์หลักฐาน และการปฏิบัติงานที่ดีในการพิสูจน์หลักฐาน โดยการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นอยู่กับความเป็นอิสระในการทำงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิสูจน์หลักฐาน และความโปร่งใสในการพิสูจน์หลักฐาน

2.3 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

กระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนของการค้นหาความจริง การพิสูจน์หลักฐานด้วยวิธีการด้านนิติวิทยาศาสตร์มีปัญหาและสาเหตุสำคัญในอดีต คือ ปัญหาเรื่องการไม่มีเจ้าภาพรับผิดชอบโดยตรง การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการยุติธรรมสามารถพิสูจน์ความจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งกว่าพยานอื่น ๆ แต่เนื่องจากผู้ที่ทำงานด้านนี้อยู่ในหน่วยงานหลายสังกัดแต่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทำสำนวนคดีคือพนักงานสอบสวนหรือตำรวจกลับไม่สามารถดูแลให้มีการตรวจพิสูจน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากบุคลากรที่ทำงานด้านนี้ไม่ได้มีเฉพาะสังกัดตำรวจเท่านั้น ปัญหาเรื่องการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการตรวจต่าง ๆ ความหลากหลายของวิธีการตรวจ หากมีการตรวจที่ต่ำกว่ามาตรฐาน การพิจารณาตัดสินคดีมักจะยกประโยชน์ให้จำเลยผู้กระทำผิดจึงหลุดพ้นกระบวนการยุติธรรม

ระบบงานทางด้านการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันค่อนข้างเป็นระบบผูกขาด โดยเฉพาะการตรวจพิสูจน์หลักฐาน มีเพียงหน่วยงานของตำรวจที่ดำเนินการเป็นหน่วยงานหลักทำให้เกิดปัญหาเรื่องความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ เช่นกรณีตำรวจทำวิสามัญประชาชน พนักงานสอบสวนก็เป็นตำรวจท้องที่เดียวกัน การตรวจเก็บวัตถุพยานก็ดำเนินการโดยตำรวจ ขณะเดียวกันวัตถุพยานทั้งหลายก็ถูกส่งตรวจยังหน่วยงานวิทยาการของตำรวจ สุดท้ายตำรวจก็เป็นผู้ทำสำนวนจะเห็นได้ว่ายากที่จะเชื่อถือในความเป็นกลาง และปัญหาประการสุดท้าย การขาดแคลนบุคลากร ประเทศไทยมีผู้เชี่ยวชาญทางนิติวิทยาศาสตร์ แพทย์นิติเวช หรือนักวิทยาศาสตร์ด้านนี้น้อยมาก สาเหตุที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญด้านนี้น้อยเพราะระบบงานไม่เอื้อให้ทำงานได้เป็นอิสระ ขาดแรงจูงใจในการทำงานทุกด้าน

เมื่อมีการจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ขึ้นภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 75 ที่บัญญัติให้รัฐดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน ขณะเดียวกันต้องสนองตอบนโยบายของรัฐบาลด้วย ดังนั้น การจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์จึงช่วยให้งานนิติวิทยาศาสตร์ของไทยมีประสิทธิภาพเข้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม

แต่เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ในรายละเอียดแล้ว จะพบว่าการแบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 สำนัก ได้แก่

- 1) สำนักงานเลขานุการกรม
- 2) สำนักนิติวิทยาศาสตร์บริการ
- 3) สำนักมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์

โดยตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านทางนิติวิทยาศาสตร์ทั้งปวงไว้ในสำนักนิติวิทยาศาสตร์บริการ และสำนักมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์โดยให้อำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

สำนักนิติวิทยาศาสตร์บริการ มีอำนาจหน้าที่โดยสรุปย่อได้ดังนี้

(ก) การชันสูตรพลิกศพในกรณีถูกวิสามัญฆาตกรรมและศพไม่ทราบชื่อ ศพที่ญาติร้องขอและศพที่ตายผิดธรรมชาติ

(ข) ตรวจร่างกายผู้เสียหายในกรณีถูกทำร้ายร่างกาย ถูกข่มขืนกระทำชำเรา และทำรายงาน...

(ค) ตรวจร่างกายและวัตถุพยานของผู้ต้องสงสัยในกรณีกระทำผิดอาญาและทำรายงาน...

(ง) ...

(จ) ตรวจเก็บหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุในคดีต่าง ๆ

(ฉ) ...

(ช) ...

(ซ) รวบรวมศพ ชิ้นส่วนของศพที่ไม่ทราบชื่อมาทำการพิสูจน์บุคคลและสาเหตุการตาย

(ณ) รับแจ้งเรื่องราวร้องทุกข์กรณีการสูญหายของบุคคล

ฯลฯ

และ สำนักงานมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์ มีอำนาจหน้าที่โดยสรุปย่อได้ดังนี้

(ก) ...

(ข) ...

(ค) รับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับการประพาศิณคดีหลักเกณฑ์ มาตรฐาน หรือ จรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

(ง) ...

(จ) ควบคุม กำกับ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านนิติวิทยาศาสตร์และตรวจพิสูจน์หลักฐาน ...

ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าโดยกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ได้กำหนดให้มี หน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งทำให้เกิดการซ้ำซ้อนและ นำไปสู่ความขัดแย้งกับสำนักพิสูจน์หลักฐานตำรวจ และ โรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในสองประเด็น คือ

1) ความขัดแย้งโดยอำนาจหน้าที่ ตามได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2552 กำหนดหน้าที่งานใหม่ในส่วนของตำรวจ และ

2) ความขัดแย้งโดยอำนาจตามกฎหมาย ซึ่งระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา

ซึ่งความขัดแย้งระหว่างทั้งสองหน่วยงานทั้งสองประเด็นข้างต้น อาจสรุปได้ตามแผนภูมิ 3

ประเด็นความขัดแย้ง	อำนาจที่กำหนดไว้		
	สถาบันนิติ วิทยาศาสตร์	สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ	ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา
1) การชันสูตรพลิกศพ	สำนักงานนิติ วิทยาศาสตร์บริการ	โรงพยาบาลตำรวจ	มาตรา 150 ให้ พนักงานสอบสวนฯ กับแพทย์ทางนิติเวช ศาสตร์ฯ เป็นผู้ทำการ ชันสูตร
ประเด็นความขัดแย้ง	อำนาจที่กำหนดไว้		
	หน่วยงานใน สถาบันนิติ วิทยาศาสตร์	หน่วยงานใน สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ	ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา
2) การตรวจร่างกาย ผู้เสียหาย	สำนักงานนิติ วิทยาศาสตร์บริการ	-	มาตรา 132 (1) ให้ พนักงานสอบสวนมี อำนาจตรวจตัว ผู้เสียหายเมื่อผู้นั้น ยินยอมฯ และมาตรา 131/1 มีอำนาจให้ทำ การตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทาง วิทยาศาสตร์ได้

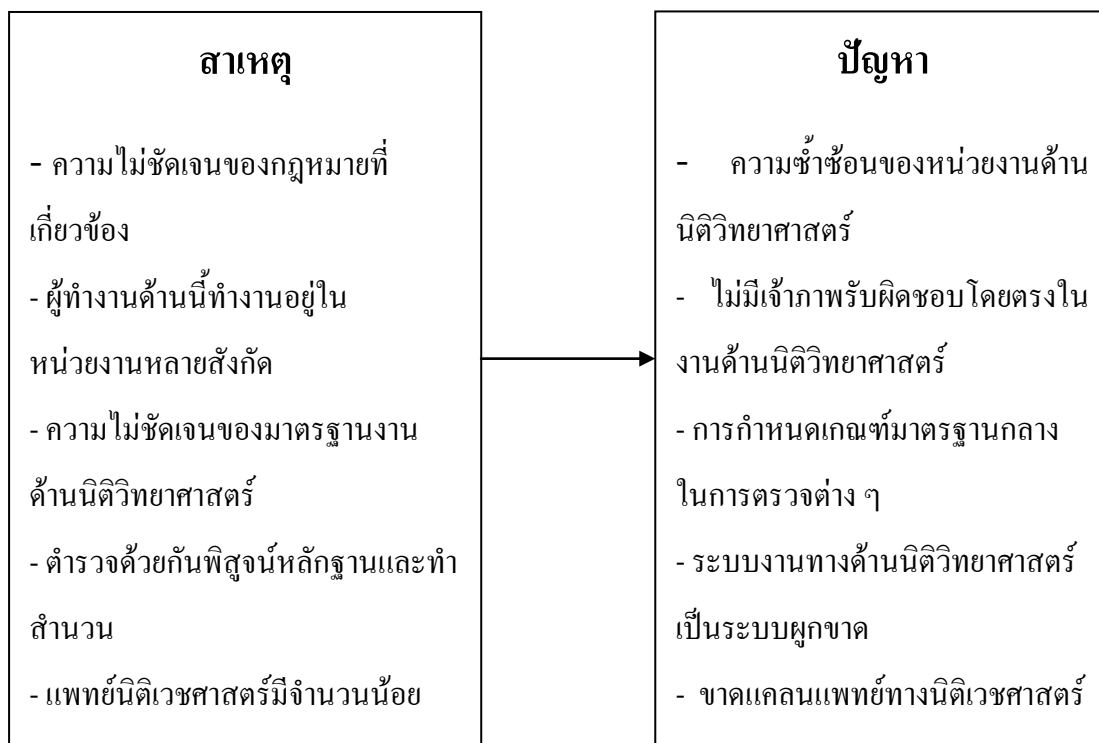
3) การตรวจร่างกายและ วัตถุพยานของผู้ต้อง สงสัย	สำนักนิติ วิทยาศาสตร์บริการ	สำนักพิสูจน์ หลักฐานตำรวจ และ โรงพยาบาลตำรวจ	มาตรา 132 (1) พนักงานสอบสวนมี อำนาจตรวจตัว ผู้ต้องหา หรือตรวจ สิ่งของหรือที่ทางอัน สามารถอาจใช้เป็น พยานหลักฐานได้ ฯ และมาตรา 131/1 มี อำนาจให้ทำการตรวจ พิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือ เอกสารใด ๆ โดย วิธีการทาง วิทยาศาสตร์ได้
ประเด็นความขัดแย้ง	อำนาจที่กำหนดไว้		
	หน่วยงานใน สถาบันนิติ วิทยาศาสตร์	หน่วยงานใน สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ	ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา
4) การตรวจเก็บ หลักฐานในสถานที่เกิด เหตุ	สำนักนิติ วิทยาศาสตร์บริการ	สำนักพิสูจน์ หลักฐานตำรวจ	มาตรา 131 ให้ พนักงานสอบสวน รวบรวมหลักฐานทุก ชนิด เท่าที่สามารถจะ ทำได้ ฯ และมาตรา 131/1 มีอำนาจให้ทำ การตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทาง วิทยาศาสตร์ได้ และ มาตรา 132 (1) พนักงานสอบสวนมี

			อำนาจ ตรวจสอบ ผู้ต้องหา หรือตรวจ สิ่งของหรือที่ทางอัน สามารถอาจใช้เป็น พยานหลักฐานได้ ฯ
ประเด็นความขัดแย้ง	อำนาจที่กำหนดไว้		
	หน่วยงานใน สถาบันนิติ วิทยาศาสตร์	หน่วยงานใน สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ	ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา
5) รวบรวมศพ ชิ้นส่วน ของศพที่ไม่ทราบชื่อ	สำนักงานนิติ วิทยาศาสตร์บริการ	ไม่ได้กำหนดไว้ชัด แจ้งแต่ให้อำนาจ กว้าง ๆ ไว้ในสำนัก พิสูจน์หลักฐาน ตำรวจ และ โรงพยาบาลตำรวจ	ไม่ได้กำหนดไว้ชัดแจ้ง แต่เทียบเคียงได้กับ มาตรา 148 เมื่อปรากฏ แน่ชัด หรือมีเหตุอัน ควรสงสัยว่าบุคคลใด ตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ ในความควบคุมของ เจ้าพนักงาน ให้มีการ ชันสูตรพลิกศพ ประกอบกับมาตรา 150

6) รับแจ้งเรื่องราวร้องทุกข์กรณีการสูญหายของบุคคล	สำนักนิติวิทยาศาสตร์บริการ	-	ไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจน แต่เป็นหน้าที่ทั่วไปของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ
ประเด็นความขัดแย้ง	อำนาจที่กำหนดไว้		
	หน่วยงานในสถาบันนิติวิทยาศาสตร์	หน่วยงานในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
7) รับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับการประพาดพิศหลักเกณฑ์มาตรฐาน หรือจรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์	สำนักมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์	ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการรับเรื่องราวร้องทุกข์	-
8) ควบคุม กำกับ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และตรวจพิสูจน์หลักฐาน	สำนักมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์	ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการรับเรื่องราวร้องทุกข์	-

แผนภูมิ 3 สรุปประเด็นความขัดแย้งระหว่างสองหน่วยงาน

ดังนั้นเมื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบถึงประเด็นความขัดแย้งทั้งปวงดังกล่าวข้างต้นทำให้คณะผู้วิจัยพิจารณาได้ว่า การบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนางานยุติธรรมของไทย สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังแผนภูมิ 4 ดังนี้

แผนภูมิ 4 กรอบแนวความคิด

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การบูรณาการงานนิเวศวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทย” นี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อแสวงหาข้อมูลและความรู้โดยมีวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร โดยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสถาบันนิติวิทยาศาสตร์
2. การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงและระดับปฏิบัติการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสถาบันนิติวิทยาศาสตร์
3. การนำเสนอผลการศึกษา ในลักษณะพรรณนาโดยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตและวิธีการของการศึกษา ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คณะผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาไว้ ดังนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 นิติวิทยาศาสตร์

2.1.2 การจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์

2.1.3 การจัดตั้งสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ

2.1.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์

2.1.5 การบริหารความขัดแย้ง

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.3 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อแสวงหาข้อมูลและความรู้โดยมีวิธีการศึกษา เช่น การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร โดยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงและระดับปฏิบัติการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และการนำเสนอผลการศึกษา ในลักษณะพรรณนาโดยแบ่งออกเป็น 5 บท

บทที่ 4 ผลการศึกษาเป็นการศึกษา ปัญหา สาเหตุของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ดังต่อไปนี้

- 4.1 ไม่มีเจ้าภาพรับผิดชอบโดยตรง
- 4.2 เรื่องการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานกลางในการตรวจต่างๆ
- 4.3 ระบบงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นระบบผูกขาด
- 4.4 ขาดแคลนแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์

บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

ปัญหาและสาเหตุที่ต้องบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนางานยุติธรรมไทย มีดังนี้

- 1) ปัญหาเรื่องการไม่มีเจ้าภาพรับผิดชอบโดยตรง
- 2) ปัญหาเรื่องการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการตรวจต่างๆ
- 3) ปัญหาระบบงานทางด้านการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันค่อนข้างเป็นระบบผูกขาด
- 4) ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร

5.2 ข้อเสนอแนะ

- 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
- 2) ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบการยุติธรรมของไทย” นี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาปัญหา สาเหตุของงานด้าน นิติวิทยาศาสตร์ ดังต่อไปนี้

- 4.1 ไม่มีเจ้าภาพรับผิดชอบโดยตรง
- 4.2 เรื่องการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานกลางในการตรวจต่างๆ
- 4.3 ระบบงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นระบบผูกขาด
- 4.4 ขาดแคลนแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์

4.1 ไม่มีเจ้าภาพรับผิดชอบโดยตรง

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

หน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการพิสูจน์หลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของกระบวนการยุติธรรมไทย เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือ สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ (ด้านนิติวิทยาศาสตร์) มีหน้าที่ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์แก่ประชาชนและหน่วยงานอื่น ในกระบวนการยุติธรรม เช่น พนักงานสอบสวน อัยการ ศาล โดยการนำหลักการทางวิทยาศาสตร์และเครื่องมือวิทยาศาสตร์ทันสมัยมาใช้ในการพิสูจน์ยืนยันการกระทำ ความผิดของผู้กระทำความผิดและช่วยเหลือพิสูจน์ยืนยันความบริสุทธิ์ของบุคคลที่ไม่ได้กระทำความผิด สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจมีหน่วยงานที่ให้บริการประชาชน ครอบคลุมพื้นที่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยมีหน่วยงานในสังกัดซึ่งเป็น ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายคือ กองพิสูจน์หลักฐานกลาง และหน่วยงานในส่วนภูมิภาคได้จัดตั้งศูนย์พิสูจน์ หลักฐาน 1-10 รับผิดชอบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในพื้นที่รับผิดชอบเช่นเดียวกับกองพิสูจน์หลักฐาน กลางโดยในระดับจังหวัดจะมีพิสูจน์หลักฐานจังหวัดให้บริการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและตรวจยาเสพติดใน ทุกจังหวัด โดยอยู่ภายใต้การปกครองบังคับบัญชาของแต่ละศูนย์

ภารกิจของสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ ประกอบด้วย

- การตรวจสถานที่เกิดเหตุ เช่น คดีเพลิงไหม้ คดีฆาตกรรม คดีลักทรัพย์ ฯลฯ
  - การตรวจพิสูจน์เอกสารและการปลอมแปลง เช่น การตรวจลายเซ็น การขูด ลบ แก้ไข เอกสาร ฯลฯ
  - การตรวจพิสูจน์อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน ตลอดจนวิถีกระสุนปืน ฯลฯ
  - การตรวจพิสูจน์ทางเคมีและฟิสิกส์ เช่น การตรวจหาน้ำมันเชื้อเพลิงในคดีเพลิงไหม้
- ตรวจเปรียบเทียบร่องรอยการเสียหาย
- การตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ ฝ่ามือ และฝ่าเท้าแฝง

- การตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาและดีเอ็นเอ เช่น ตรวจพิสูจน์เส้นผม เส้นขน เลือด อสุจิ การตรวจพิสูจน์ DNA ฯลฯ
- การตรวจพิสูจน์อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี เช่น การตรวจพิสูจน์ข้อมูลดิจิทัลที่บันทึกในหน่วยบันทึกข้อมูลหรือหน่วยความจำคอมพิวเตอร์ การตรวจพิสูจน์การติดต่อสื่อสารที่เสี่ยงและวิบัติภัย การตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบร่องรอยบนแผ่นซีดี

นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งศูนย์พิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลมีหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติงาน ตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลและส่งกลับในกรณีภัยพิบัติหรือเหตุพิเศษอย่างอื่น และการประสานความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจในสาขาต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ในการให้ความช่วยเหลือพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลให้กับผู้เสียหายอันเนื่องมาจากภัยพิบัติต่าง ๆ รวมถึงการพิสูจน์บุคคลสูญหายซึ่งจุดประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์พิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล มีดังนี้

1) เพื่อพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล ในกรณีไม่ทราบชื่อผู้เสียชีวิต การตรวจพิสูจน์บุคคลจากความสัมพันธ์สายโลหิต การตรวจอายุของบุคคลโดยใช้การตรวจทางกายภาพ ภาพถ่าย ภาพเชิงซ้อน ฟัน กระดูก ดำหนิ รอยสัก แผลเป็นต่างๆและการตรวจหาสารพันธุกรรม (DNA)

2) เพื่อร่วมให้ความเห็นและแนวทางต่อพนักงานสืบสวนสอบสวนในทางคดีอาญา

สำนักงานสื่อสารตำรวจมีเครือข่ายพัฒนาระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นมาตรฐานสากล โดยภายในประเทศได้ลงนามความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ เพื่อสร้างงานวิจัยและเครื่องมือทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนางานนิติวิทยาศาสตร์จากรัฐบาล ประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลียอีกด้วย

ทั้งนี้สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ ยังให้บริการความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์แก่นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนหน่วยงานภาคเอกชน ประชาชนที่สนใจและได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงความสำคัญของงานนิติวิทยาศาสตร์ในการอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง

สถาบันนิติเวชวิทยา (ด้านการชันสูตรพลิกศพ)

สถาบันนิติเวชวิทยามีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจด้านนิติเวชศาสตร์แก่พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม นิสิต นักศึกษาแพทย์ทางด้านนิติเวชศาสตร์และพัฒนาหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรมแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวชศาสตร์และประชาชนผู้สนใจงานด้านนิติเวชศาสตร์ รวมถึงการวิจัยและสนับสนุนการวิจัยด้านนิติเวชศาสตร์ให้มีความก้าวหน้าทัดเทียมนานาชาติสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติให้มีการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่มีการตายผิดธรรมชาติ ในกรณีต่อไปนี้เป็น ฆ่าตัวตาย ถูกผู้อื่นทำให้ตาย ถูกสัตว์ทำร้ายตาย

ตายโดยอุบัติเหตุและตามโดยไม่ปรากฏเหตุ ด้วยเหตุนี้สถาบันนิติเวชวิทยา ซึ่งเป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจึงถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ ดังนี้

- เพื่อการชันสูตรพลิกศพ และการตรวจศพทางนิติพยาธิ คือเป็นการผ่าเพื่อให้ข้อมูลแก่กระบวนการยุติธรรมว่า ผู้ตายเป็นใคร ตายเพราะเหตุใด ตายมานานเท่าใด อาจจะช่วยบอกพฤติการณ์ในการตายได้ว่า ตามตามธรรมชาติ หรือตายผิดธรรมชาติ

- เพื่อช่วยควบคุมดูแลการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ การนำผู้บาดเจ็บไปโรงพยาบาล และการนำส่งศพของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของมูลนิธิการกุศลที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันนิติเวชวิทยา

- เพื่อกันผู้บริสุทธิ์ให้พ้นโทษ โดยพิสูจน์ว่าบุคคลนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งง่ายกว่าการหาหลักฐานมามัดตัวผู้กระทำผิดซึ่งทำได้ยากกว่าและต้องใช้เวลา

- เพื่อเปิดเผยอันตรายอันอาจเกิดต่อประชาชน เชื้อโรคติดต่อบางชนิดอาจจะติดต่อและเกิดการแพร่กระจายและตายอย่างรวดเร็วจนกระทั่งไม่ได้ผ่านไประยะทางพยาธิแพทย์ แต่กลับมาเป็นนิติเวชในแง่ของการตายไม่ทราบเหตุ ซึ่งการผ่าศพอาจจะช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงที่สามารถจะแจ้ง แก่สังคม เพื่อให้มีการระมัดระวังหรือผู้เกี่ยวข้องจะสามารถดำเนินการป้องกันได้อย่างถูกวิธี หรืออาจมีการตายจากสารพิษที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยออกสู่ธรรมชาติโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือโดยประมาท เป็นต้น

- เพื่ออ้างสิทธิในการรับประโยชน์จากการประกันภัยหรือสินไหมทดแทน เพื่อยืนยันแก่ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้ตายได้ตายจริงหรือได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงานในปริมาณการบาดเจ็บเท่าใด หรือเป็นการตายจากอุบัติเหตุจริงสามารถรับการชดเชยทางการเงินประกันชีวิตหรือชดเชยตามกฎหมายแรงงาน ฯลฯ เป็นต้น

- เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องให้แก่สื่อมวลชนในการนำเสนอความจริงต่อประชาชน ร่วมทำงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมของรัฐตรวจสอบคุณภาพในการอำนวยความสะดวกของรัฐ ตรวจสอบคุณภาพในการอำนวยความสะดวก ลดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของประชาชน ลดความสับสนต่อการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร อาจสร้างความกังวลใจในสังคม รักษามาตรฐานระดับการเปิดเผยข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อรูปคดีและกระบวนการยุติธรรมโดยรวม ทำให้ประชาชนมีเสถียรภาพและความมั่นคงทางจิตใจต่อหน่วยงานที่มาสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมต่อไป

- เพื่อตรวจร่างกายของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาให้พบว่าเกิดบาดแผลต่างๆ จากสิ่งใด ใช้ระยะเวลาในการรักษานานเท่าใด ถูกกระทำหรือเป็นผู้ต้องหาจริงหรือไม่

- เพื่อร่วมให้ความเห็นและแนวทางต่อพนักงานสืบสวนสอบสวนในคดีอาญา

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์

ภารกิจของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

- มุ่งมั่นอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และเชื่อมั่นต่อระบบงานยุติธรรมของประเทศไทย โดยการดำเนินการจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลบุคคลและอาชญากรรมในประเทศไทย สนับสนุนการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม

คดีพิเศษ บริหารจัดการพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายอย่างบูรณาการทั้งในและต่างประเทศ

- สร้างระบบการตรวจพิสูจน์หลักฐานให้เป็นมาตรฐานสากลและเป็นมาตรฐานกลาง โดยกำหนด กำกับดูแลมาตรฐานการปฏิบัติงาน และจริยธรรมของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ พัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ และตระหนักถึงจริยธรรมวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนจัดทำเสนอปรับปรุง แก้ไข พัฒนากฎหมาย กฎระเบียบ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสังคมอยู่เสมอ

- ให้บริการตรวจสถานที่เกิดเหตุและชันสูตรศพใน 4 พื้นที่ คือ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และนครนายก ตามที่พนักงานสอบสวนร้องขอ และเป็นหน่วยงานกลาง รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้เสียหายโดยดำเนินการร่วมกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อเป็นทางเลือกให้ประชาชนอันทำให้เกิดความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

- สนับสนุนการตรวจสถานที่เกิดเหตุและการตรวจพิสูจน์ หลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 (กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า) ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และใน 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ตามที่รัฐบาลมอบหมายให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ รับผิดชอบสนับสนุนภารกิจดังกล่าว

- ส่งเสริมบทบาท ประสานความร่วมมือและเสริมความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรม ด้านนิติวิทยาศาสตร์ ประชาสัมพันธ์งานด้านนิติวิทยาศาสตร์ จัดตั้งศูนย์พิสูจน์บุคคลหาย และ ศูนย์พันธุกรรมแห่งชาติเพื่อบูรณาการพัฒนาระบบข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลดและ ป้องกันอาชญากรรมเพื่อให้สังคมมีความสุขที่ยั่งยืน

นอกเหนือจากภารกิจดังกล่าวมาข้างต้น ทางสถาบันฯ ได้ร่วมสนับสนุนและพัฒนา หลักสูตรทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยโดยเป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เช่น ประเทศอังกฤษมีความเชี่ยวชาญในหลักสูตรนิติวิทยาศาสตร์ชั้นนำของโลกและผลิตบุคลากร ในวงการนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพมากมายรวมทั้งร่วมกับคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เปิดหลักสูตรนิติวิทยาศาสตร์ในระดับปริญญาโท ซึ่งเป็นการริเริ่มการศึกษาในหลักสูตรนิติวิทยาศาสตร์ ครั้งแรกในประเทศไทย ขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยอีกหลายแห่งก็กำลังเริ่มพัฒนาหลักสูตรทางด้านนี้ เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และมหาวิทยาลัยนเรศวร

จะเห็นได้ว่า ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของสถาบันนิติเวชของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติตามการร้องขอของพนักงานสอบสวนตามพื้นที่รับผิดชอบ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้แบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบไว้ทุกพื้นที่ ในขณะเดียวกันสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่ในการพิสูจน์หลักฐานในคดีที่กรมสอบสวนคดีพิเศษรับผิดชอบ คดีวิสามัญ ได้รับคำสั่ง จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือได้รับการร้องขอจากประชาชนที่เป็นคดีอาญา ในกรณีที่ กรมสอบสวนคดีพิเศษต้องรับผิดชอบในคดีใดก็ตาม คดีเหล่านั้นได้ผ่านกระบวนการตรวจสถานที่ เกิดเหตุและเก็บวัตถุพยานของสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจมาขึ้นหนึ่งแล้ว เมื่อ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์เข้ารับผิดชอบ ก็ต้องเริ่มกระบวนการพิสูจน์หลักฐานใหม่ นอกจากนั้น

กระทรวงยุติธรรมยังมอบพื้นที่ให้บริการทางนิติวิทยาศาสตร์อีก 4 พื้นที่ คือ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และนครนายก รวมทั้งพื้นที่เหตุการณ์ไม่สงบใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ได้มีความหมายว่าเป็นพื้นที่บริการของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์แล้วจะสามารถเข้าไปดำเนินการได้ในทันทีจะต้องรอให้มีการร้องขอจากพนักงานสอบสวนก่อน นอกจากนี้ยังพบว่าการสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังมีคำสั่งห้ามมิให้พนักงานสอบสวนนำผลการตรวจจากสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ประกอบสำนวนคดี ผลการตรวจพิสูจน์จึงตอบได้เพียงว่า จากการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์แล้วทำได้เพียงบอกให้สังคมรับรู้ว่าการพิสูจน์หลักฐานเป็นอย่างไรเท่านั้น

ความทับซ้อนในขอบเขตอำนาจหน้าที่ด้านนิติวิทยาศาสตร์ของทั้งสองหน่วยงานเป็นการทำงานเพื่อตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ การเข้าไปปฏิบัติหน้าที่พิสูจน์หลักฐานของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นการดำเนินการที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพราะการเก็บหลักฐานเพื่อตรวจพิสูจน์นั้นจะต้องดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่นิติวิทยาศาสตร์เพื่อป้องกันการปนเปื้อนระหว่างเก็บวัตถุพยานเพื่อนำไปพิสูจน์ในห้องทดลองต่อไป สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานตำรวจดำเนินการตามการร้องขอของพนักงานสอบสวนร้องขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การเข้าตรวจสถานที่เกิดเหตุภายหลังจากระยะเวลาผ่านแล้วความน่าเชื่อถือจะลดลง ทั้งนี้เพราะสถานที่เกิดเหตุมีการปนเปื้อนแล้ว

ปัญหาเรื่องขอบเขตอำนาจหน้าที่ของสำนักพิสูจน์หลักฐานตำรวจกับสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นความขัดแย้งระหว่างองค์กรที่ต้องทำหน้าที่พิสูจน์หลักฐานเพื่อสร้างความยุติธรรมให้กับประชาชนร่วมกัน การปฏิบัติหน้าที่ของสำนักพิสูจน์หลักฐานตำรวจปฏิบัติตามการร้องขอของพนักงานสอบสวนที่ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อนำผลการตรวจไปใช้เป็นหลักฐานประกอบคดี ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นไปตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาหรือประชาชนร้องขอจะนำไปใช้ประกอบคดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับพนักงานสอบสวนเพราะไม่มีกฎหมายบังคับให้ปฏิบัติ

4.2 การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานกลางในการตรวจต่าง ๆ

มาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ.2545 ได้กำหนดหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานสำนักมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์โดยให้อำนาจหน้าที่ไว้ชัดเจน ซึ่งในปัจจุบันงานนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ได้รับมาตรฐานการตรวจ ISO:17025 ในด้านโครงสร้างของสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ ยังไม่มีการกำหนดมาตรฐานด้านงานนิติวิทยาศาสตร์ และการดำเนินงานด้านนั้นไม่มีการรับรองมาตรฐานการตรวจเป็นความขัดแย้งในโครงสร้าง

มาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ มาตรฐานการตรวจพิสูจน์สถานที่เกิดเหตุ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ การเสาะหาและรักษาความต่อเนื่องของวัตถุพยาน การบันทึกรายละเอียดของสถานที่เกิดเหตุ การกำหนดวิธีการและตรวจสอบวัตถุพยานเบื้องต้นและ

การเก็บพยานวัตถุเพื่อนำส่งตรวจต่อไป การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุจำเป็นต้องดำเนินการทันทีที่มีเหตุเกิดขึ้นเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ทำได้เพียงการกันเขตพื้นที่เกิดเหตุป้องกันมิให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในพื้นที่เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุพยานหรือเก็บวัตถุพยานไม่ละเอียดทำให้หลักฐานบางอย่างไม่ถูกเก็บไปตรวจพิสูจน์ ทำให้การวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ขาดความสมบูรณ์ การตรวจพิสูจน์สถานที่เกิดเหตุต้องมีมาตรฐานการตรวจ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องก็ต้องมีมาตรฐานเช่นกัน และมาตรฐานอีกประการหนึ่งคือมาตรฐานห้องทดลองเพื่อป้องกันการปนเปื้อนหรือวัตถุพยานแปรสภาพสูญหายเพราะห้องทดลองปฏิบัติการไม่ได้มาตรฐาน

การดำเนินงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่ไม่ได้มาตรฐานสากลนั้นจะทำให้กระบวนการยุติธรรมไทยขาดความน่าเชื่อถือมีผลต่อการให้ความเป็นธรรมกับสังคมโดยรวมและความไม่มีมาตรฐานดังกล่าวจะเกิดช่องว่างให้เจ้าหน้าที่หาประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ได้ ทั้งนี้ในสถานการณ์ปัจจุบันนานาชาติได้มีการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้ได้มาตรฐานสากล สำหรับประเทศไทยมีเพียงสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรมเท่านั้นที่ได้มาตรฐานการตรวจแต่มีได้ผลลัพธ์ที่ได้เป็นหลักในกระบวนการยุติธรรม ในอนาคตจะเป็นช่องว่างให้นานาชาติใช้เป็นเหตุในการกีดกันทางการค้าได้ หลังจากได้มีการแบ่งส่วนราชการให้มีสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรมเกิดขึ้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้มีการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้สังคมยอมรับ แต่ภาพลักษณ์ที่ประชาชนรับรู้คือการการแย่งชิงอำนาจ ซึ่งหน่วยงานทั้งสองทำหน้าที่เดียวกันเปรียบเสมือนกับการทำงานซ้ำ โดยให้หน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้มาตรฐานดำเนินการจนครบกระบวนการแล้วแต่ประชาชนไม่เชื่อถือจึงมีการร้องขอให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ตรวจซ้ำ ถึงแม้ว่าสถาบันนิติวิทยาศาสตร์จะมีมาตรฐานการตรวจ แต่หลักฐานต่างๆได้ถูกปนเปื้อนไปก่อนแล้วผลการตรวจภายหลังจึงมีความเชื่อถือได้ลดลง ล้มเลื่องงบประมาณ ไม่ได้สร้างความเป็นธรรมให้กับสังคม ปัญหาดังกล่าวหากไม่มีการแก้ไขหรือบูรณาการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์จะทำให้เกิดผลเสียต่อภาพลักษณ์ของกระบวนการยุติธรรมไทย

4.3 ระบบงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นระบบผูกขาด

ระบบงานทางด้านการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันค่อนข้างเป็นระบบผูกขาด โดยเฉพาะการตรวจพิสูจน์หลักฐาน มีเพียงหน่วยงานของตำรวจที่ดำเนินการเป็นหน่วยงานหลัก จึงทำให้เกิดปัญหาเรื่องความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ ดังจะดูจากตัวอย่างกรณีของตำรวจทำการวิสามัญประชาชน พนักงานสอบสวนที่เป็นตำรวจท้องถิ่นเดียวกัน การตรวจเก็บวัตถุพยาน เช่น การตรวจเขม่าปืนก็ดำเนินการโดยตำรวจ เขม่าปืนอาจมาจากมือผู้ตายหรือป้ายมาจากไหนก็ได้ ขณะเดียวกันวัตถุพยานทั้งหลายก็ถูกส่งตรวจยังหน่วยงานทางวิทยาศาสตร์ของตำรวจอีก สุดท้ายตำรวจด้วยกันก็เป็นผู้ทำสำนวน จะเห็นได้ว่ายากที่จะเชื่อถือในความเป็นกลาง ระบบงานด้านนี้จึงควรเป็นระบบงานเชิงวิชาการมีความเป็นอิสระ มีการตรวจสอบได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาส่งวัตถุพยานเพื่อพิสูจน์หลักฐานนั้นเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวน หากพนักงานสอบสวนไม่ร้องขอให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ดำเนินการก็ไม่สามารถดำเนินการได้ ถึงแม้จะเป็นพื้นที่ให้บริการตามที่

กระทรวงยุติธรรมกำหนด แต่เมื่อเกิดเหตุจริงพนักงานสอบสวนไม่ร้องขอสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ การดำเนินการก็เป็นหน้าที่ของสำนักพิสูจน์หลักฐานตำรวจนอกจากนั้น กรณีเหตุการณ์ก่อความไม่สงบ ในสามจังหวัดภาคใต้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ได้เข้าตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุพร้อมกับเจ้าหน้าที่ทหาร แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่นำผลการตรวจของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ไปประกอบหลักฐานคดีทั้งนี้ เพราะมีคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ส่งวัตถุพยานให้สำนักพิสูจน์หลักฐานตำรวจดำเนินการ ทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนว่าการดำเนินการพิสูจน์หลักฐานประกอบคดีเป็นการผูกขาดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้เพราะ ไม่มีกฎหมายบังคับให้ปฏิบัติในการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

4.4 ความขาดแคลนแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์

ระบบการชันสูตรพลิกศพของไทยยังมีอยู่ในวงแคบ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการชันสูตร ได้แก่ พนักงานสอบสวน หรือที่เรียกว่า เป็นระบบตำรวจ ยังไม่ได้มีหลักการทางนิติเวชศาสตร์มาใช้ อย่างเต็มที่ ดังนั้นคุณภาพและมาตรฐานของงานด้านนิติเวชย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ปัญหาที่ประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรมซึ่งปรากฏเป็นข่าวต่อสาธารณชนเสมอ ส่วนหนึ่งมาจากคุณภาพและมาตรฐานของงานด้านนิติเวชที่มีปัญหา เนื่องมาจากงานบริการทางด้านนิติเวชเกี่ยวข้องกับงานยุติธรรมและงานบริการสุขภาพ ทำให้ผู้บริหารงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งระบบกระบวนการยุติธรรมและระบบบริการสาธารณสุข ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่เห็นความสำคัญของงานทางด้านนิติเวช ถึงแม้ว่าปัญหาทางนิติเวช เช่น อาชญากรรม อุบัติเหตุ อุบัติภัย เกิดขึ้นบ่อยแต่ งานบริการทางด้านนิติเวชก็ยังขาดประสิทธิภาพที่สามารถจะรองรับงานทางด้านนิติเวชศาสตร์ให้มีคุณภาพและมาตรฐานได้ตามเหตุดังกล่าวนี้ จึงทำให้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พุทธศักราช 2542 กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ บุคลากรผู้ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนจะต้องมีความรู้ทางนิติเวชศาสตร์ โดยคัดบุคลากรที่ทำหน้าที่แต่เดิมบางส่วนเช่น เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขหรือแพทย์ประจำตำบลออกไป และยังได้เพิ่มบทบาทของพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป ในกรณีที่การตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ ร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวชถึงแม้ว่าตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังคงกำหนดให้ การชันสูตรพลิกศพเป็นระบบการชันสูตรที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการ แต่ได้มีการพัฒนาขึ้น เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความถูกต้อง โดยให้แพทย์นิติเวชและหรือพนักงานปกครอง อัยการเข้าร่วม ในการชันสูตรแล้วแต่กรณี ซึ่งหลังจากบังคับใช้ในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2544 ผลดีของการใช้พระราชบัญญัติฉบับใหม่นี้ คือ

- 1) แพทย์ที่ออกไปดูศพสามารถที่จะรวบรวมพยานหลักฐานแวดล้อมจากศพ สามารถทราบถึงเหตุและพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการถึงแก่ความตาย ซึ่งแต่เดิมพยานหลักฐานจากศพ ในสถานที่พบศพแพทย์จะไม่ทราบ จึงไม่สามารถที่จะมองประเด็นได้รอบด้าน มุ่งไปที่สาเหตุตายเพียง

อย่างเฉียว ทำให้การชันสูตรตามกฎหมายใหม่นี้คล้ายคลึงกับระบบแพทย์สอบสวนซึ่งถือว่าเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการชันสูตรพลิกศพปัจจุบันนี้

2) การที่แพทย์ออกไปร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนนั้นทำให้บทบาทการชี้นำในการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนลดน้อยลง เนื่องจากความเห็นของแพทย์ผู้ร่วมชันสูตรสามารถที่จะถ่วงดุลกับพนักงานสอบสวนได้ ในกรณีที่มีการขัดแย้งกัน ดังนั้นการชันสูตรพลิกศพโดยมีพนักงานสอบสวนและแพทย์ร่วมกันก็จะสามารถทำให้พยานหลักฐานนี้เป็นที่น่าเชื่อถือเป็นผลดีในกระบวนการยุติธรรม

ปัญหาในการปฏิบัติงานชันสูตรของแพทย์

- 1) แพทย์ที่จะออกไปร่วมในการชันสูตรมีน้อยไม่พอแก่การปฏิบัติงานเกิดเป็นปัญหาเนื่อง ๆ ระหว่างแพทย์กับพนักงานสอบสวน ทำให้มีการรอคอยเสียเวลา
- 2) ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน เพราะแพทย์บางส่วนไม่ได้เป็น แพทย์ที่ฝึกอบรมในสาขานิติเวชศาสตร์
- 3) ผู้บริหารระบบบริการสาธารณสุขของประเทศขาดนโยบายที่ชัดเจนในการจัดระบบบริการทางด้านนิติเวชศาสตร์ ทำให้ขาดงบประมาณและบุคลากรไว้รองรับงานทางด้านนี้
- 4) เนื่องจากปัญหาข้อขัดข้องในการชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนจึงต้องเลือกปฏิบัติ คือ
  - ส่งศพไปโรงพยาบาลที่มีบริการทางด้านนิติเวช ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโรงพยาบาลของมหาวิทยาลัย เพื่อให้แพทย์ชันสูตรพลิกศพและทำการผ่าศพ
  - ในบางครั้งแพทย์ผู้ชันสูตรไม่สามารถลงความเห็นถึงสาเหตุและพฤติกรรมของการตายได้จำเป็นต้องส่งศพไปทำการผ่าศพชันสูตรก็จะเกิดปัญหาเช่นเดียวกัน คือ สถานที่ที่จะสามารถทำการตรวจนั้นมีอยู่น้อยซึ่งจะเป็นปัญหาในการชันสูตรเนื่องจากโรงพยาบาลส่วนใหญ่จะทำการชันสูตรพลิกศพเพียงการชันสูตรภายนอก ไม่มีงบประมาณและอัตราค่าจ้างของบุคลากรที่จะสามารถทำการผ่าศพได้

ปัญหาเรื่องการขาดแคลนบุคลากร ในประเทศไทยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ได้แก่ แพทย์นิติเวช หรือนักวิทยาศาสตร์ด้านนี้น้อยมาก ดังจะดูได้จากแพทย์นิติเวชในประเทศไทยที่เป็นแพทย์เฉพาะด้านก็มีอยู่จำนวนน้อยมากไม่ถึงหกสิบคน ในจำนวนนี้ก็มีแพทย์ที่จบตรงทางนิติพยาธิซึ่งเป็นสาขาเฉพาะในเรื่องการชันสูตรศพคดีเพียงห้าถึงหกคนเท่านั้น หากดูจำนวนนักวิทยาศาสตร์ที่ฝึกอบรมโดยตรงนั้นก็ยังมีน้อยมากเช่นกัน สาเหตุที่ทำให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านนี้น้อยก็เพราะระบบงานไม่เอื้อให้ทำงานได้เป็นอิสระรวมทั้งขาดแรงจูงใจในทุกๆ ด้าน

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ของคณะผู้วิจัย ได้สอบถามแพทย์หญิง คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับการ บูรณาการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนางานกระบวนการยุติธรรมของไทย ดังนี้

- 1) การตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้การทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีคุณภาพ

2) งานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ได้มาตรฐานการตรวจ ISO: 17025 ความเป็นมาตรฐานของระบบตรวจพิสูจน์ จะต้องมียุติความรู้ เมื่อเปรียบเทียบในยุโรป ระบบกฎหมายเข้มแข็งมาก มีการกำหนดการปฏิบัติงานนิติวิทยาศาสตร์ และกำหนดว่าในคดีใดบ้างที่จะต้องมีการชันสูตรและให้นักกฎหมายเป็นคนบอก ในการตรวจต้องทำอะไรบ้าง

3) ในประเทศที่เจริญมากๆ ทั้งนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์เป็นหน่วยงานอิสระไม่ขึ้นกับตำรวจ ไม่ได้บอกว่าของใครไม่ดี ข้อเท็จจริงงานที่ทำเป็นนิติวิทยาศาสตร์ไม่ควรมียศ

4) ต้องแสดงให้เห็นว่ามีศักยภาพมีความรู้ความสามารถและสามารถให้บริการได้ การแก้ปัญหา

ต้องผลักดันให้ทุกหน่วยเข้าใจเรื่องมาตรฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของหน่วยงานต่าง ๆ ได้มาตรฐานการตรวจ สถาบันทางนิติวิทยาศาสตร์ของทุก ๆ หน่วยงานจะต้องทำให้เกิดความน่าเชื่อถือเป็นไปตามมาตรฐานสากล และรัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนลงไปในการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม โดยการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในมาตราที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ทำได้ยากแต่ในบทบัญญัติบางมาตราของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาส่วนอื่น ๆ ก็ไม่สามารถตอบสนองความยุติธรรมได้อย่างสมบูรณ์เช่นกัน ตัวอย่างเช่น เรื่องแพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ เป็นต้น มิฉะนั้นแล้วในอนาคตหากไม่กำหนดให้ชัดเจนอีกไม่นานอาจทำให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรมอาจต้องถูกยุบลง เพราะปัจจุบันนี้เมื่อพิจารณาจากกฎกระทรวงการแบ่งส่วนราชการของทั้งสองหน่วยงานแล้วพบว่าเป็นการตั้งขึ้นให้ทำงานทับซ้อนกันอยู่ และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ก็ยังไม่มีกฎหมายใด ๆ รับรองการใช้อำนาจ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นจริง หลักประกันความยุติธรรมในเรื่องของความเป็นกลางของประเทศไทยก็ย่อมถูกทำลายลงไปด้วยอย่างน่าเสียดาย บุคคลผู้อยู่เบื้องหลังการก่อสร้างรากฐานของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยที่ผ่านมาแต่อดีตหากทราบได้คงรู้สึกผิดหวังที่ทางภาครัฐไม่ได้ให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง แต่ปล่อยให้ปัญหาแห่งความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นมาเป็นเวลากว่า 8 ปี แล้ว

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบการยุติธรรมของไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ค้นหาสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาการทับซ้อนของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศึกษาแนวทางการบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบการยุติธรรมของไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด การชันสูตรพลิกศพของไทยเป็นงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่ได้ดำเนินการมานานถึงร้อยปีเศษแล้ว แต่การพัฒนาเป็นไปอย่างช้า ๆ เนื่องจากไม่ได้รับความสนใจและไม่เห็นความสำคัญเท่าที่ควร การชันสูตรพลิกศพที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากผลงานชันสูตรพลิกศพในกรณีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 ซึ่งสามารถนำหลักวิชานิติเวชศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์ แต่ระบบการชันสูตรพลิกศพของไทยยังอยู่ในวงแคบ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการชันสูตรได้แก่ พนักงานสอบสวน หรือที่เรียกว่าเป็นระบบตำรวจ ยังไม่มีการนำหลักการทางนิติเวชศาสตร์มาใช้อย่างเต็มที่ทำให้ขาดมาตรฐานในการปฏิบัติงาน มีการออกพระราชบัญญัติแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พุทธศักราช 2542 กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้บุคลากรผู้ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนจะต้องมีความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยจัดบุคลากรที่ทำหน้าที่แต่เดิมบางส่วนออก เช่น เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขหรือแพทย์ประจำตำบลออกไปและยังได้เพิ่มบทบาทของพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป ในกรณีที่เกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างความควบคุมของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช

ถึงแม้ว่าตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จะยังคงกำหนดให้การชันสูตรพลิกศพเป็นระบบการชันสูตรที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการ แต่ได้มีการพัฒนาขึ้นเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความถูกต้อง โดยให้แพทย์นิติเวชและหรือพนักงานปกครอง อัยการเข้าร่วมในการชันสูตรแล้วแต่กรณี หลังจากบังคับใช้ในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2544 ผลดีของการใช้พระราชบัญญัติฉบับใหม่นี้ คือ

- 1) แพทย์ที่ออกไปดูศพสามารถที่จะรวบรวมพยานหลักฐานแวดล้อมจากศพสามารถทราบถึงเหตุและพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการถึงแก่ความตาย ซึ่งแต่เดิมพยานหลักฐานจากศพในสถานที่พบศพแพทย์จะไม่ทราบ จึงไม่สามารถที่จะมองประเด็นได้รอบด้าน มุ่งไปที่สาเหตุตายเพียงอย่างเดียว ทำให้การชันสูตรตามกฎหมายใหม่นี้คล้ายคลึงกับระบบแพทย์สอบสวนซึ่งถือว่าเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการชันสูตรพลิกศพปัจจุบันนี้

- 2) การที่แพทย์ออกไปร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนนั้นทำให้บทบาทการชี้นำในการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนลดน้อยลง เนื่องจากความเห็นของแพทย์ผู้ร่วมชันสูตรสามารถที่จะถ่วงดุลกับพนักงานสอบสวนได้ ในกรณีที่มีการขัดแย้งกัน ดังนั้นการชันสูตร

พลิกศพ โดยมีพนักงานสอบสวนและแพทย์ร่วมกันก็จะสามารถทำให้พยานหลักฐานนี้เป็นที่น่าเชื่อถือ เป็นผลดีในกระบวนการยุติธรรม

ปัญหาและสาเหตุที่ต้องบูรณาการงานนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนางานยุติธรรมไทย มีดังนี้

1) ปัญหาเรื่องการไม่มีเจ้าภาพรับผิดชอบโดยตรง การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการยุติธรรม และมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้สามารถพิสูจน์ความจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งกว่าพยานอื่นๆ แต่การไม่มีเจ้าภาพรับผิดชอบมีสาเหตุเนื่องจากผู้ที่ทำงานด้านนี้อยู่ในหน่วยงานหลายสังกัดแต่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทำสำนวนคดี คือ พนักงานสอบสวนหรือตำรวจซึ่งไม่สามารถดูแลให้มีการตรวจพิสูจน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากบุคลากรที่ทำงานด้านนี้ไม่ได้มีเฉพาะสังกัดตำรวจเท่านั้น

2) ปัญหาเรื่องการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการตรวจต่างๆ ความหลากหลายของวิธีการตรวจ ซึ่งทำให้มีมาตรฐานที่ต่างกัน หากมีการตรวจที่ต่ำกว่ามาตรฐาน การพิจารณาตัดสินคดีมักจะยกประโยชน์ให้จำเลย ผู้กระทำผิดจึงหลุดพ้นกระบวนการยุติธรรม

3) ปัญหาระบบงานทางด้านการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันค่อนข้างเป็นระบบผูกขาด สาเหตุเกิดจากการตรวจพิสูจน์หลักฐาน มีเพียงหน่วยงานของตำรวจที่ดำเนินการเป็นหน่วยงานหลักทำให้เกิดปัญหาเรื่องความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ เช่น กรณีตำรวจทำวิสามัญประชาชน พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ที่ตรวจเก็บวัตถุพยานก็เป็นตำรวจท้องที่เดียวกัน ขณะเดียวกันวัตถุพยานทั้งหลายก็ถูกส่งตรวจยังหน่วยงานวิทยาการของตำรวจ สุดท้ายตำรวจก็เป็นผู้ทำสำนวนจะเห็นได้ว่ายากที่จะเชื่อถือในความเป็นกลาง

4) ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ประเทศไทยมีผู้เชี่ยวชาญทางนิติวิทยาศาสตร์ แพทย์นิติเวช หรือนักวิทยาศาสตร์ด้านนี้น้อยมาก สาเหตุที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญด้านนี้มีน้อยเพราะระบบงานไม่เอื้อให้ทำงานได้เป็นอิสระ ขาดแรงจูงใจในการทำงานทุกด้าน รวมทั้งค่าตอบแทนที่ได้รับ

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการพิสูจน์หลักฐานงานด้านนิติวิทยาศาสตร์นั้นควรเป็นหน่วยงานอิสระไม่มีชั้นยศ

2) เร่งรัดให้มีการออกพระราชบัญญัติพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ.....

3) กำหนดมาตรฐานของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย และกำหนดให้ทุกหน่วยที่ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานในทุกด้าน

4) มีระบบการตรวจสอบมาตรฐานที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องโปร่งใส

5.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

1) งานด้านพัฒนาองค์กร

องค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สถาบันนิติเวชศาสตร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ภาควิชานิติเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค จะต้องได้รับความสนับสนุนให้มีการพัฒนาองค์กรจนมีขีดความสามารถในการพิสูจน์หลักฐานและชันสูตรพลิกศพได้เป็นอย่างดี โดยภาครัฐจะต้องให้ความสนับสนุนในด้านกำลังคนและงบประมาณเพื่อที่จะทำให้การทำงานนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน มีประสิทธิภาพและสามารถประสานงานให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันควรจัดให้มีหน่วยงานที่สามารถที่จะรองรับปริมาณงานทางนิติเวชเพิ่มขึ้น เพื่อที่จะเฉลี่ยปริมาณงานออกไปไม่เป็นภาระหนักของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ทำให้การพิสูจน์หลักฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและการทำงานก็จะทำไปได้ตามปกติไม่ทำให้ภาระงานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหนักเกินไป

2) งานด้านพัฒนาบุคลากร

(1) ควรเตรียมแผนพัฒนาหลักสูตรแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยทุกแห่งให้สามารถผลิตแพทย์นิติเวชได้เพียงพอแก่ความต้องการและมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

(2) จัดให้มีการอบรม การสัมมนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในวิชานิติเวชศาสตร์และวิชาอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับข้อบังคับการชันสูตรพลิกศพ คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณแก่บุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ให้มีความรู้เท่าทันความก้าวหน้าทางวิชาการ ขยายวิสัยทัศน์ และสร้างวิจรรณญาณในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือของสังคม

(3) สร้างแรงจูงใจให้ศึกษาและประกอบวิชาชีพทางนิติเวชวิทยา ดังนี้

- จัดให้มีเงินเพิ่มพิเศษรายเดือนสำหรับแพทย์นิติเวชเพื่อชดเชยกับการที่แพทย์ไม่สามารถนำวิชาชีพนี้ไปประกอบอาชีพเสริมได้เหมือนแพทย์สาขาอื่น และเพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการเป็นพยานทางแพทย์ เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมเอกสารและวัตถุพยานค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เป็นต้น

- ส่งเสริมและสนับสนุนแพทย์สาขานิติเวชศาสตร์ให้เติบโตในสายงานอย่างมั่นคงและโดยยุติธรรม

- พัฒนาเทคโนโลยีและวัสดุอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ให้สามารถสนับสนุนการปฏิบัติงานนิติเวชวิทยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัวในการจัดซื้อ จัดหา และการใช้งบประมาณ

- ปรับปรุงขั้นตอนในการปฏิบัติงานของแพทย์นิติเวชในฐานะพยานทางแพทย์ให้มีความสะดวก รวดเร็วและประหยัดเวลา รวมทั้งการคุ้มครองให้มีความปลอดภัยในชีวิตของแพทย์และครอบครัว

(4) ในปัจจุบันขณะที่หน่วยงานต่าง ๆ มีแพทย์ทางนิติเวชไม่พอ หน่วยงานทุกแห่งควรต้องสนับสนุนให้แพทย์สาขาอื่นให้เข้ามาช่วยงานบริการด้านนิติเวชโดยหน่วยงานนั้นต้องสนับสนุนด้านทรัพยากร เครื่องมือและสวัสดิการต่าง ๆ รวมถึงค่าตอบแทนตามผลงานแก่ผู้เข้าร่วมช่วยงานบริการด้านนิติเวช

(5) ด้านทัศนคติและความร่วมมือของประชาชน

- ดำเนินการทางด้านจิตวิทยาและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญและบทบาทของงานชันสูตรพลิกศพที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสะท้อนผลต่อความสันติสุขของสังคม ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

- เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม วิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 21 พุทธศักราช 2542 แก่ประชาชนให้กว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในจังหวัดนอกปริมณฑลกรุงเทพมหานคร

- เผยแพร่ผลงานการชันสูตรพลิกศพในคดีต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยสื่อโทรทัศน์ซึ่งแสดงภาพได้ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะนำไปสู่การให้ความร่วมมือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทั้งในด้านสอบสวน การปราบปรามอาชญากรรม และการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน

บรรณานุกรม

Lawson, Robert B. & Zheng Shen. (1998). *Organizational psychology: Foundations and applications*. New York: Oxford University Press.

ณรงค์ กุลนิเทศ. (2549). “บุพปัจจัยของกระบวนการรับรู้ ทักษคติ และแนวโน้มเชิงพฤติกรรมในการพิสูจน์หลักฐานที่มีต่อความเป็นธรรมทางสังคมที่เล็งเห็นโดยบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา”. คุษฎีนิพนธ์ สาขาการบริหารการพัฒนา แขนงวิชาการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สิทธิพงศ์ สิทธิขจร. ความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ศูนย์วิจัยและพัฒนากระทรวงศึกษาธิการ. www.moe.go.th/wijai/conflict.doc

การบริหารจัดการความขัดแย้ง. www.kmutt.ac.th/organization/ssc334/asset5.html
<http://pharmacy.hcu.ac.th/py3032/image/L5.htm>

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์. นโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดี

กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. “ประชาชนได้อะไรจากการแก้ไขกฎหมายชั้นสูตรพลิกศพใหม่?”. วารสารยุติธรรม. ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม (www.library.coj.go.th)

พรทิพย์ โรจนสุนันท์, แพทย์หญิง. “ประชาชนได้อะไรจากสถาบันนิติวิทยาศาสตร์”. วารสารยุติธรรม. ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม (www.library.coj.go.th)

ลักษณะมัน, นามแฝง. “การอภิปรายเรื่อง นิติเวชศาสตร์ นิติวิทยาศาสตร์ กับกระบวนการยุติธรรม โดย รศ.ชงทอง จันทรางศุ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม พญ.พรทิพย์ โรจน์สุนันท์ รักษาการแทนผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ผศ.พญ.นันทนา สิริทรัพย์ รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ รศ.นพ.วิโรดิ พาณิชย์พงษ์ หัวหน้าภาควิชานิติเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2545 ณ ห้องประชุมเฉลิมพระมหาศ ตึก อปร.คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”. วารสารยุติธรรม. ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม (www.library.coj.go.th)

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, นายแพทย์. “การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ”. วารสารคุณภาพ. ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม (www.library.coj.go.th)

แสวง บุญเฉลิมวิภาส, ศาสตราจารย์. “ความสำคัญของแพทยนิติเวชกับกระบวนการยุติธรรม”.

วารสารศาลพาห. ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม (www.library.coj.go.th)

วิรุจน์ คุณกิตติ, ศาสตราจารย์. “ความพร้อมของแพทย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการชันสูตรพลิกศพ”.

วารสารศาลพาห. ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม (www.library.coj.go.th)

วิโรจน์ ไวยวุฒิ, ศาสตราจารย์ นายแพทย์. “บทบาทและหน้าที่ของแพทย์ในการชันสูตรศพตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542”.

วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนบริหารการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม

กระทุ้งถามที่ 035 ร. สภาผู้แทนราษฎร. “เรื่อง การเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ”. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 49 ก วันที่ 29 พฤษภาคม 2545

ประวัติคณะผู้ศึกษาวิจัย

ชื่อ-นามสกุล

นายเสนอ นัคราภิบาล

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางกฎหมายธุรกิจ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำแหน่ง-สถานที่ทำงานปัจจุบัน

อัยการประจำกรม สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา 3
สำนักงานคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด

*****

ชื่อ-นามสกุล

นางชุมแสง สาริมาน

ประวัติการศึกษา

- เศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำแหน่ง-สถานที่ทำงานปัจจุบัน

เจ้าพนักงานตรวจสอบทรัพย์สินชำนาญการพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

*****

ชื่อ-นามสกุล

นางเชียรรัตน์ นะมะวะวัฒน

ประวัติการศึกษา

-การศึกษาด้านนิติ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ตำแหน่ง-สถานที่ทำงานปัจจุบัน

ผู้อำนวยการ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนนทบุรี

*****

ชื่อ-นามสกุล

นายอภิมุข ฉันทวานิช

ประวัติการศึกษา

-ปริญญาตรี บริหารการตลาด University of Findlay, USA
- ปริญญาโท บริหารธุรกิจระหว่างประเทศ Webster University, USA

ตำแหน่ง-สถานที่ทำงานปัจจุบัน

สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร
สภากรุงเทพมหานคร 173 ถนนดินสอ แขวงเสาชิงช้า เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร 10200

*****

ชื่อ-นามสกุล

นางณัฐภัตสร สุนทรฐณะวัฒน์

ประวัติการศึกษา

-วิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

ตำแหน่ง-สถานที่ทำงานปัจจุบัน

ผู้อำนวยการ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
กระทรวงยุติธรรม

*****

ชื่อ-นามสกุล

นายมนตรี บุญนาค

ประวัติการศึกษา

-รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (การบริหารทั่วไป)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
-วิทยาศาสตร์บัณฑิต(วิทยาการคอมพิวเตอร์) สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์
- รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (การบริหารงานราชทัณฑ์)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
-สังคมศาสตรมหาบัณฑิต(อาชญวิทยาและงานยุติธรรม)
มหาวิทยาลัยมหิดล
-ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(สังคมวิทยาประยุกต์)มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
-ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ตำแหน่ง-สถานที่ทำงานปัจจุบัน
ผู้อำนวยการส่วนปกครองผู้ต้องขัง/ส่วนควบคุมพิเศษ
ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

*****

ชื่อ-นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่ง-สถานที่ทำงานปัจจุบัน

พ.ต.ท.ปิยวิทย์ ไกรภานุช

- รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต(ตำรวจ) โรงเรียนนายร้อยตำรวจ(รุ่น 43)

- พัฒนศาสตร์มหาบัณฑิตทางสถิติประยุกต์ (วิจัยดำเนินงาน)

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์(นิด้า)

เลขานุการกรม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม

*****

ชื่อ-นามสกุล

ประวัติการศึกษา

นายอักรพงษ์ เวชยานนท์

- นิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- Master of Public Administration จาก The University of Liverpool

ประเทศอังกฤษ โดยทุนรัฐบาลสหราชอาณาจักร

- ประกาศนียบัตรกฎหมายมหาชน (รุ่นที่ 18) คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และ
สำนักงานศาลปกครอง

- สัมฤทธิบัตรหลักสูตรความรู้ของพนักงานคดีปกครองสำหรับ
บุคคลทั่วไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานศาลปกครอง

- นักบริหารกิจการยุติธรรม (รุ่นที่ 12): การยุติธรรมทางแพ่งและ
พาณิชย์ (รุ่นที่ 4) สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

- นักกฎหมายภาครัฐระดับกลาง (รุ่นที่ 1): นักกฎหมายเอกชนและ
กระบวนการยุติธรรม (สัญญาและการระงับข้อพิพาท)
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

- ประกาศนียบัตรนักกฎหมายมหาชนภาครัฐ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

- นักบริหารระดับกลาง (รุ่นที่ 9) กระทรวงยุติธรรม

ประสบการณ์รับราชการ/การทำงาน

- นิติกร 8 วงกตนิติกร สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
- ผู้ปฏิบัติการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญระยะยาวจากรัฐบาลญี่ปุ่น (Long Term Expert) ด้านนโยบายการคุ้มครองผู้บริโภค จากสำนักงานคณะรัฐมนตรีแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น และอาสาสมัครอาวุโสจากรัฐบาลญี่ปุ่น (Senior Volunteer) ด้านศูนย์ข้อมูลผู้บริโภค ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคกับรัฐบาลญี่ปุ่น โดยองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งรัฐบาลญี่ปุ่น (JICA) (พ.ศ.2546-2547)
- ผู้อำนวยการส่วนกฎหมาย สำนักกฎหมายและคดี สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

รางวัลหรือทุนการศึกษา

- ทุนศึกษา Master of Public Administration รัฐบาลสหราชอาณาจักร (พ.ศ. 2539 - 2540)
- ทุนฝึกอบรมรัฐบาลญี่ปุ่น เรื่อง Consumer Protection and Consumer Information System in Japan ณ National Consumer Affairs Center of Japan และ JICA ประเทศญี่ปุ่น (พ.ศ. 2544)
- ทุนฝึกอบรมรัฐบาลญี่ปุ่น เรื่อง Consumer Protection and Development of Consumer Information Network System for Thailand ณ National Consumer Affairs Center of Japan, JICA ศูนย์ข้อมูลผู้บริโภคเมืองโกเบ จังหวัดเฮียวโก ประเทศญี่ปุ่น (พ.ศ. 2545)
- ทุนฝึกอบรมรัฐบาลญี่ปุ่น เรื่อง Consumer Protection and Development of Consumer Information Network System for Thailand ณ Japan Association of Consumer Affairs Specialists กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น (พ.ศ. 2546)

ตำแหน่ง-สถานที่ทำงานปัจจุบัน

นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานกิจการยุติธรรม
รองผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย
สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

*****

ชื่อ-นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่ง-สถานที่ทำงานปัจจุบัน

นายกาญจน์ คันทลีลา

- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้จัดการ บริษัทสมบัติทัวร์

สวนอาหารบ้านเอกเขนก

*****